

OBRANA

Vojenská prehliadka v Banskej Bystrici

Rozhovor s genmjr.
Ondřejom Novosadom

Téma: vojenský duchovní

Major Marhoul
má filmy rád

Vojenský Kriváň

„Odhodlal som sa aj tento rok, tak verím, že o pár hodín sme tam,“ napísal minister obrany Peter Gajdoš na sociálnu sieť v sobotu 7. septembra pred desiatou, pričom stále nebolo jasné, či počasie vo Vysokých Tatrách bude k 24. ročníku Medzinárodného vojenského výstupu na Kriváň žižlivé. „Napokon začalo pršať až o 16.15. Časť zo 750 účastníkov síce zmokla, no až v samotnom závere pri zostupe,“ povedal pplk. Igor Štefko, veliteľ vrcholového družstva, ktoré na vrchole Kriváňa víťalo účastníkov a odovzdávalo im pamätné účastnícke listy. Výstup sa začínal položením vencov k pamätníku SNP pri Štrbskom plese, na ktorom sa zúčastnili minister Peter Gajdoš aj náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko. Podujatie tradične organizoval Zväz vojakov SR.

(pv)

Foto: Štefan Javorík a pplk. Igor Štefko

Obsah:

- 4 Deň ozbrojených síl
- 6 Pocta Slovenskému národnému povstaniu

- 12 Na Lešti duneli raketometry
- 16 Rozhovor s generálmajorom Ondřejom Novosadom
- 18 TÉMA: Duchovná služba v ozbrojených silách
- 24 A-1E Skyraider – posledný vrtuľový bojovník
- 28 Zlatý chlapec zo Splitu Pavol Blažek

- 32 Boje o uhorský trón
- 34 Poddôstojníci na prehliadke
- 36 Filmár Václav Marhoul, major Aktivných záloh AČR
- 38 Súťažné skalolezenie (takmer) bez vojakov

- 44 Grilujeme bez rizika
- 46 Posledná misia M. R. Štefánika

Július Molitoris
veterán druhej svetovej vojny,
priamy účastník Slovenského
národného povstania

Oslavy 75. výročia Slovenského národného povstania tohto roku vyzneli dôstojne. V Bratislave sa už 23. augusta konala pietna spomienka. Na námestí pri pomníku hrdinov Povstania položili vence najvyšší predstavitelia štátu a vrcholných organizácií, ministerstiev, úradov a zahraničných zastupiteľstiev. Bolo to milé podujatie, ktoré nás odbojárov potešilo a povzbudilo.

Ústredné oslavy Slovenského národného povstania sa konali v Banskej Bystrici 29. augusta. Uskutočnili sa v nádhernom prostredí pod majestátnym pamätníkom Povstania. Slovenské národné povstanie sa tu opäť predstavilo ako ojedinelá akcia v medzinárodnom protifašistickom odboji a povstalecká armáda ako hlavná sila Povstania. Zlatým klincom osláv bola vojenská prehliadka Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Tá na slávnostnú spomienku jednoznačne patrila, bez nej by boli jubilejné oslavy Povstania ochudobnené. Ukázala nám totiž, že máme armádu dobre pripravenú na obranu republiky.

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/

Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/

Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk

www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk

NA TITULNEJ STRANE: Vojaci vzdali poctu Slovenskému národnému povstaniu prehliadkou v Banskej Bystrici • Foto: kpt. Peter Poldruhák

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVII. • č. 10/2019 • Redakčná uzávierka 23. 9. 2019 • Do výroby zadané 27. 9. 2019 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.sceпка@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslvenské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

V kraji pod mohylou

Brezová pod Bradlom ako centrum kopaničiarskeho kraja sa aj tohto roku 22. septembra stala miestom osláv Dňa Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Sviatok si pripomíname od roku 1998. Historický základ novodobým slovenským ozbrojeným silám položila prvá víťazná bitka slovenských dobrovoľníkov nad uhorskými jednotkami a maďarskými národnými gardami 22. septembra 1848 práve na Prietržskej ceste, kúsok nad Brezovou pod Bradlom.

Pripomína ju kamenná mohyla od Dušana Jurkoviča, rodáka z tohto kraja, ktorý je aj autorom Mohyly generála M. R. Štefánika na neďalekom Bradle. A z Prietržskej cesty je na ňu pekný výhľad.

Na tohtoročných oslavách Dňa Ozbrojených síl SR sa zúčastnili predseda vlády Peter Pellegrini, predseda Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť Anton Hrnko, členovia vlády a poslanci národnej rady. Nechýbali ani vojnoví veteráni. Medzi

nimi aj posledný žijúci čs. pilot britského kráľovského letectva RAF armádný generál v. v. Emil Boček. Na Námestí M. R. Štefánika v Brezovej pod Bradlom, kde prebiehali oslavy, si 96-ročný generál Boček prevzal od náčelníka Generálneho štábu OS SR generála Daniela Zmeka pamätný kríž. Generál vyjadril spokojnosť, že mohol navštíviť Štefánikov rodný kraj.

Rovnaké ocenenie si prevzal aj bývalý veliteľ Armády SR generálporučík v. v. Július Humaj. „Som rád, že ozbrojené sily si vedia uctiť hrdinské činy slovenských dobrovoľníkov v 19. storočí, ktoré predstavujú prvé ozbrojené slovenské bojové vystúpenie,“ spokojne konštatoval genpor. Humaj, ktorý sa na oslavách zúčastnil spoločne s delegáciou Klubu generálov SR.

Keď premiér ďakuje

Predseda vlády vo svojom vystúpení okrem iného poďakoval príslušníkom OS SR za dôstojnú reprezentáciu a zvládnutie osláv 75. výročia SNP v Banskej Bystrici. Minister obrany Peter Gajdoš pripomenul, že vedenie rezortu pokračuje v plnení svojich cieľov vrátane zabezpečenia novej a modernej vojenskej techniky i skvalitnenia výkonu služby profesionálnych vojakov.

„Vďaka nášmu úsiliu môžeme dnes hovoriť o reálnych výsledkoch naplňovania dlhodobého plánu rozvoja obrany s výhľadom do roku 2030. Verím, že konkrétne výsledky v podobe novej modernej techniky, nových vrtuľníkov, dopravných lietadiel, ale aj v rozhodnutí o nákupe stíhacích lietadiel F-16 a zabezpečení ďalších druhov techniky prispedia k zefektívneniu a uľahče-

„Predovšetkým vďaka vám sú dnes ozbrojené sily rešpektovanou inštitúciou a najvyššou garanciou obrany našej vlasti.“

Peter Gajdoš
minister obrany SR

niu práce našich vojakov,“ uviedol minister. Smerom k nastúpeným vojakom a vojačkám zdôraznil: „Predovšetkým vďaka vám sú dnes ozbrojené sily rešpektovanou inštitúciou a najvyššou garanciou obrany našej vlasti.“

Počas osláv boli ocenení profesionálni vojaci i ďalšie významné osobnosti. Desať vojakov bolo pri tejto príležitosti mimoriadne povýšených. Medzi nimi aj doterajší veliteľ nitrianskeho mechanizovaného práporu Vladimír Dutka do hodnosti plukovník. Do rovnakej hodnosti bol povýšený aj veliteľ taktického krídla Sliač Martin Kuterka.

Nový hlavný poddôstojník

Námestie v Brezovej pod Bradlom sa stalo aj miestom výmeny hlavného poddôstojníka OS SR. Štábnym nadrotmaj-

ster Vladimír Beluš po siedmich rokoch odovzdal funkciu nadrotmajstrovi Marcelovi Kaniakovi. Ten doteraz pôsobil predovšetkým v silách pre špeciálne operácie, v zahraničných štruktúrach NATO, v operáciách v Sýrii, Mali či v Afganistane. „Ďakujem náčelníkovi generálneho štábu za dôveru. Budem sa snažiť čo najviac zefektívniť vzdelávanie poddôstojníkov a vytvárať vhodné prostredie pre ich prácu,“ vyhlásil nadrotmajster Kaniak.

Oslavy tradične otvoril prelet stíhacích lietadiel MiG-29 taktického krídla Sliač. Návštevníci mohli vidieť statické a dynamické ukážky techniky Ozbrojených síl SR vrátane viacúčelových vrtuľníkov UH-60M Black Hawk, prototypu bojového obrneného vozidla 8x8 Vydra, kynologických ukážok Vojenskej polície

aj techniky a spôsobilostí príslušníkov pozemných síl, nitrianskej protiletadlovej raketovej brigády vzdušných síl či žilinského 5. pluku špeciálneho určenia.

Nad Brezovou neďaleko cesty do Košarísk ukázali príslušníci levického mechanizovaného práporu a žilinského 5. pluku špeciálneho určenia koordinovaný zásah proti nepriateľovi s modernizovanými BVP-M. Žilinčania na svoj zásah využili aj vrtuľníky Black Hawk a Levičania leteckú podporu lietadiel L-39 z taktického krídla Sliač i samohybných kanónových húfníc Zuzana z michalovského samohybného delostreleckého oddielu. V zostave levickej mechanizovanej čaty pôsobili aj tank T-72 a mostný tank.

Text: Jozef Žiak

Foto: Ivan Kelement, kpt. Peter Poldruhák

Pochodujúca sila

„Šťastie praje pripraveným a my pripravení sme. Nejaká jednotlivosť zlyhať môže, ale ako celok to finále skrátka zvládneme,“ povedal nám 29. augusta pár desiatok sekúnd pred začiatkom vojenskej prehliadky pokojným a zároveň sebavedomým hlasom zástupca náčelníka generálneho štábu – náčelník štábu generálmajor Miroslav Lorinc, ktorý jej velil.

„Celkovo sa na zabezpečení vojenskej prehliadky podieľalo viac ako 2 500 profesionálnych vojakov,“ sumarizoval po prehliadke, ktorá sa uskutočnila 29. augusta v Banskej Bystrici na počesť 75. výročia Slovenského národného povstania, náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko. Konkretizoval: „Z nich bolo 1 915 aktívne zapojených do prehliadky – 1 528 vojakov v pochodových celkoch, 335 vojakov obsluhovalo pozemnú techniku, 37 vojakov obsluhovalo leteckú techniku a 15 bolo výsadkárov. Ďalších 600 príslušníkov ozbrojených síl tvorilo zabezpečovací personál. Spolu bolo v rámci slávnostného defilé nasadených 196 kusov pozemnej vojenskej techniky a 15 kusov leteckej techniky.“

Pred 15.15

Čo však prebiehalo myslou krátko pred prehliadkou aj nášmu najvyššie postavenému vojakovi? Sledujúc hodinky blížiace sa k 15.15 h, keď ho čakalo podať hlásenie hlavnej veliteľke OS SR prezidentke Zuzane Čaputovej, stihol generál Daniel Zmeko podvihnúť oponu svojich emócií. „Priznám sa, mám teraz veľmi zmiešané pocity, pretože sa vo mne mieša úcta, rešpekt, vďaka, sentiment, nostalgia... A to všetko dohromady je najviac podobné hrdošti. Úcta patrí mojim ľuďom, práci našich vojakov, našim vojakom, s ktorými mám tú česť byť pri takej významnej príležitosti. Vďaka je určená vojnovým veteránom za to, že vôbec môžeme prežívať takéto úžasné chvíle. Pravdaže, poďakovanie patrí všetkým, ktorí sa podieľali na zabezpečení prehliadky, teda nielen tým, ktorí budú o chvíľu pochodovať, ale aj tým, ktorí stoja v zadu. U všetkých vidím obrovské nadšenie a úsilie, aby sa veci podarili, pretože veria, že to, čo robíme, je dobré. A to je už teraz naše

veľké víťazstvo. No a tá nostalgia a troška sentimentu? Nuž, azda posledný raz uvidím na vojenskej prehliadke aj techniku, na ktorej som vyrastal – a ktorú už nabudúce nahradí iná, modernejšia. A tak je to dobre.“

„Prvý raz som pochodoval na vojenskej prehliadke v roku 1980 v Bratislave ako študent vojenského gymnázia, druhý raz som ju absolvoval v hlavnom meste v roku 1995 ako veliteľ tankového práporu – takže teraz v Banskej Bystrici do tretice všetko dobré,“ zasmial sa svojím typickým spôsobom veliteľ Pozemných síl OS SR generálmajor Jindřich Joch a zároveň sa veliteľsky pozrel za seba, či sú šíky jeho vojakov zrovnané tak, ako treba. A ešte s uznaním dodal: „V priebehu záverečného dvojtyždenného sústredenia

v tých horúčavách denne na Lešti odpochoďovali až tridsaťtisíc krokov. To je okolo pätnásť kilometrov. Odviedli skvelú prácu.“

„V roku 1995 som na prehliadke pilotoval ponad Bratislavu biťovník Su-25 a teraz to bude krásne po zemi ľavá – dva. Aj to má však výhodu, budem sa môcť ľuďom pozeráť do tváří,“ zasmial sa plukovník Tomáš Novotný, ktorý slúži od roku 1985, takže bol zároveň najstarší z 53 pochodujujích príslušníkov generálneho štábu, kde pracuje ako náčelník odboru. Z veliaceho dôstojníka pochodujujúceho celku GŠ plukovníka Ferdinanda Muríňa bolo cítiť podobné odhodlanie ako z vojaka Reného Gejera z 12. mechanizovaného práporu Nitra. Na otázku, či v ňom bolo v priebehu nácvikov viac hundrania alebo chuti, odpovedal vojak Gejer bez zaváhania: „Chuti, jednoznačne, aj keď sme vyše troch mesiacov pochodovali azda každý deň.“

„V našom celku bude pochodovať 56 vojakov, cvičilo aj desať náhradníkov. Práve pre tých, ktorým sa dnešný deň neušlo miesto v tvare, je to najťažšie, pretože všetci boli úžasne motivovaní,“ dodal major Gabriel Janovics, zástupca veliteľa 12. mechanizovaného práporu. Pravdaže, dodal aj to, že ďalších 152 vojakov sa pripravovalo do Lotyšska a iní plnili ďalšie úlohy. Podobne to bolo v iných útvaroch, kde sa pre prehliadku, samozrejme, nemeslo zastaviť plnenie rôznych druhov služieb. „Pevne verím, že prehliadka dopadne tak, ako má, lebo každý vojak do nej dal kus svojho srdca. A to, že dopadne výborne, bude pre nich najväčšia

odmena,“ nádejal sa štátny tajomník MO SR Marián Saloň kráčajúci k čestnej tribúne, kam zanedlho prišli aj predseda NR SR Andrej Danko, predseda vlády Peter Pellegrini, minister obrany Peter Gajdoš, generálny tajomník Služobného úradu MO SR Ján Holko, poslanci NR SR, diplomati či zahraniční hostia.

Žilivost bojovníkov

Pravdaže, k tým najvýznamnejším hosťom patrili priami účastníci SNP. Či sedeli na čestnej tribúne, alebo prehliadku najmä pre svoj zdravotný stav sledovali prostredníctvom televízie. „Ako priamy účastník Povstania veľmi pozitívne vnímam, že na 75. výročie jeho vypuknutia bude v Banskej Bystrici vojenská prehliadka. To je niečo úžasné, pretože na mňa takéto akcie stále veľmi citovo doliehajú,“ tešil sa na ňu Július Molitoris, ktorý sa SNP zúčastnil ako 17-ročný študent v brigáde Jánošík, ale do Banskej Bystrice napokon pre zhoršený zdravotný stav vycestovať nemohol. „Vojenské prehliadky, slávnosti a pietne akty, na ktorých sa podieľajú vojaci, majú vždy veľmi vysokú úroveň. To predseda musí v každom niečo zanechať, každý si musí z toho niečo odniesť a myslím si, že tam sa nielen na mladých nachytá aj trochu vlastenectva,“ zdôraznila Anna Bergerová, ktorá sa spolu s matkou a sestrou už ako 15-ročná pridala k partizánskej jednotke Čapajev a ktorú minister obrany Peter Gajdoš ocenil v priebehu osláv SNP Pamätnou medailou k 75. výročiu Slovenského národného povstania a skončenia

druhej svetovej vojny. Spolu takto minister Peter Gajdoš vyznamenal šesťnásť veteránov. Medailu si z jeho rúk v Banskej Bystrici prevzal aj Ján Chudík: „Vojenská prehliadka je pocit radosti aj pre tých, ktorí ju vykonávajú, aj pre tých, ktorí ju budú sledovať. Je to vyjadrenie národa, že má k dispozícii armádu, ktorá je spôsobilá ho v prípade potreby ochrániť,“ zdôraznil v očakávaní veterán, ktorý ako 18-ročný prišiel 6. mája 1945 v bojoch o Ostravu následkom ťažkého zranenia takmer o život. Rovnako sa tešil vyznamenaný Ladislav Sládek, ktorý ako 16-ročný bojoval v jednotkách Červej armády, Ján Sokol, ktorý ako 19-ročný velil čate v partizánskej jednotke Stalin – Jegorov, či Vladimír Strmeň, ktorý vo svojich 17 rokoch bojoval v jednotke Mstitelia.

„Je dôležité, aby sme na hrdinov Slovenského národného povstania nikdy nezabudli a aby sme tiež ukázali, že nám naša história nie je ľahostajná,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš – a ozbrojené sily to dokázali aj svojou vojenskou prehliadkou.

Smer priamy!

„Vykonajte slávnostnú prehliadku!“ vydal pokyn generál Zmeko generálmajorovi Lorincovi po tom, ako sa náčelník generálneho štábu spolu s prezidentkou republiky Zuzanou Čaputovou poklonili štátnej zástave a vykonali prehliadku čestnej stráže.

„Smer priamy, pochodom vchod!“ zavelil generál Lorinc.

„Štvrtý na kraji – vidíš, štvrtýyyy – tam je, hurá, ahóój,“ s nadšením volala pani Martina Dvorská s dievčatkou na rukách a obe rozradostene mávali jej pochodujúcemu bratovi desiatnikovi Pavlovi Václavíkovi, mechanikovi špecialistovi, ktorý slúži v taktickom krídle Sliač. Medzitým ponad desaťtisíce divákov preleteli jeho kolegovia na štyroch MiG-29 a dva Albatrosy pod velením zástupcu veliteľa taktického krídla Sliač podplukovníka Mariána Bukovského. Tiež štyri vrtuľníky Black Hawk a dva vrtuľníky Mi-17 z vrtuľníkového krídla Prešov, ako aj jeden Spartan a dva L-410 z dopravného krídla Kuchyňa.

V čele brigády bojového zabezpečenia Trenčín pochodovala plukovníčka Zuzana Kraushuberová. V 3 400 metrov dlhej prehliadke, ktorá trvala 90 minút, však bolo žien oveľa viac. Napríklad vojačka Denisa Zelenková, guľometníčka z 11. mechanizovaného práporu Martin, a rotmajsterka Zuzana Zápotočná, analytička z martinského strediska CIMIC a PSYOPS, pochodovali sťahy zdravotníčky v jednotke predstavujúcej partizánov. Jednotka za ňou symbolizovala povstaleckú armádu. „Som veľmi rád, že pochodovali aj tieto historické celky a symbolicky prezentovali povstaleckú armádu a partizánske hnutie. Zo zbierkového fondu nášho Vojenského historického múzea sme im zapožičali dobové zbrane a spolu s Múzeom SNP sme konzultovali úpravu ich historických rovností aj oblečenie partizánov,“ konštatoval riaditeľ Vojenského historického ústavu plukovník Miloslav Čaplovič.

„Ja som síce z prehliadky nadšený, ale nie je na žart, že tu vidím aj techniku, ktorú mala armáda za mojich základáckych čias...?“

položil si rečnícku otázku pán, ktorý sa nám predstavil ako Milan a ukázal na žienijný riečny čln MO-111, prezývaný aj Močál. Podľa vytetovanej hlavy vlčiaka na predlaktí bolo zrejmé, že pred rokom 1989 slúžil pri pohraničníkoch. No medzi fanúšikmi vojenskej techniky, ktorí stáli za bariérami už v zóne pohovu, kam nešiahalo ozvučenie, bol za znalca. Dokázal totiž, naopak, s veľkým nadšením komentovať modernizované bojové vozidlá pechoty, samohybné kanónové húfnice Zuzana, nové vozidlá Polaris či raketomety Modular. Všetko išlo ako po masle, cesty ostali nerozbité a prestíž vojakov rástla každou minútou. No a že jeden tank pre bežnú poruchu, ktorú sa podarilo odstrániť za pár desiatok minút, predsa len nenaštartoval? To nikoho „netankovalo“.

Chuť do života

„Nejde len o prehliadku, pretože slovenskí vojaci vzhľadom na výsledky, ktoré dosahujú, preukazujú svoju motiváciu a profesionalitu denne. Zároveň však rád konštatujem, že prehliadka ich stmelila. A to tak v rámci jednotlivých útvarov a síl, ako aj celku,“ s uspokojením sumarizoval náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko. „Nácviky na prehliadku absolvovali vojaci aj s veliteľmi, čo upevnilo dôveru medzi jednotlivými stupňami velenia. A to celé, ako som už spomenul, malo výrazný vplyv na tvorbu jednotného tímového ducha, takže to bolo nie iba o pocho-de alebo preletoch, ale najmä o našom odhodlaní a vnútornej sile,“ pokračoval generál a nezabudol dodať: „Som rád, že mám tú česť veliť takýmto ľuďom, som na nich hrdý a ďakujem im.“

„Jasné, prehliadka bola super, pľuzgiere prebolia, ale z mojich bývalých útvarov a misií som sa na sústreďení stretol s toľkými kamarátmi, že by som ich ani neporátal,“ súhlasil s generálom finančný dôstojník major Martin Farkaš, ktorý pochodoval v celku generálneho štábu. Pritom veľmi dobre vieme, že aj on pochodoval tiež za kamarátov, ktorí už na prehliadke pochodovať nemohli...

„V prvom rade chcem poďakovať všetkým vojakom, vojačkám a vojenským policajtom, ktorí sa na slávnostnej vojenskej prehliadke podieľali. Odviedli obrovský kus práce a som presvedčený, že v neposlednom rade zvýšili dôveryhodnosť ozbrojených síl u občanov,“ vyzdvihol minister obrany Peter Gajdoš. Tiež uviedol, že prehliadka ukázala aj reálny pokrok v modernizácii techniky ozbrojených síl.

„Ani si neviete predstaviť, ako rád by som si s našimi borcami zapochodoval aj ja...“ pousmial sa Marek Zanolit, jeden z posledných mužov, ktorí majú pred štrnástich rokov spomienky aj na povinnú vojenskú službu, no ktorý medzitým následkom pracovného úrazu prišiel o nohu. Do Banskej Bystrice pricestoval z Dolného Kubína a pevne dodal: „To odhodlanie, tá sila... Skrátka, bolo to úžasné. Aj mne to dalo poriadnu chuť zabojovať, chuť do života, som nadšený, hrdý. Nech sa našim vojakom darí.“

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement, TASR, SITA

Slávnostný nástup v Bratislave

Zamestnanci rezortu obrany a profesionálni vojaci si 2. septembra v priestoroch Ministerstva obrany SR pripomenuli 75. výročie Slovenského národného povstania a tiež Deň Ústavy Slovenskej republiky. Počas slávnostného nástupu minister obrany SR Peter Gajdoš pripomenul hrdinstvo protifašistických bojovníkov. Pri tejto príležitosti zároveň opäť poďakoval profesionálnym vojakom a vojakám za ich úsilie pri realizácii slávnostnej vojenskej prehliadky, ktorá bola súčasťou celoštátnych osláv SNP v Banskej Bystrici. V súvislosti s 27. výročím prijatia Ústavy SR Peter Gajdoš pripomenul, že pre vznikajúcu Slovenskú republiku to znamenalo nielen základ štátnosti, ale aj garanciu práv a slobôd, demokracie a právneho štátu.

TISA sa rozšíri o Dunaj

Mnohonárodný žienijný prápor, ktorého cieľom je cezhraničná pomoc obyvateľom v prípade živelných katastrof v povodí rieky Tisy, rozšíri svoj priestor zodpovednosti o povodie rieky Dunaj. Návrh protokolu, ktorý doplní existujúcu medzivládnu dohodu, schválila Bezpečnostná rada a vláda SR. Rozšírenie zmluvného územia pôsobnosti mnohonárodného žienijného práporu TISA o povodie rieky Dunaj zvýši praktickú využiteľnosť existujúcich kapacít najmä pre územie Slovenska. Dunaj totiž predstavuje na území Slovenskej republiky zásadnú oblasť výskytu hrozby povodňovej katastrofy. Mnohonárodný žienijný prápor TISA vznikol na základe medzivládnej dohody podpísanej 18. januára 2002 v Budapešti medzi vládami Maďarska, Rumunska, Slovenskej republiky a Ukrajiny. Jeho základným poslaním je poskytovať pomoc miestnemu civilnému obyvateľstvu a zúčastňovať sa na znižovaní škôd pri katastrofách v povodí rieky Tisy. Súčasťou tejto cezhraničnej spolupráce je aj každoročné mnohonárodné cvičenie Blonde Avalanche.

Deň obetí holokaustu

Pri príležitosti Dňa obetí holokaustu a rasového násillia sa 9. septembra na Rybnom námestí v Bratislave uskutočnila pietna spomienka, v rámci ktorej si pamiatku na obe holokaustu a rasového násillia za rezort obrany uctili štátny tajomník Ministerstva obrany SR Róbert Ondrejcsák a náčelník Generálneho štábu OS SR gen. Daniel Zmeko. Slovensko si pamätným Dňom obetí holokaustu a rasového násillia pripomína 9. september 1941, keď vláda slovenského štátu vydala nariadenie o právnom postavení židov, známe tiež ako Židovský kódex. Tento súbor právnych predpisov, jeden z najkrutejších v Európe, prehlboval dovtedajšie protizidovské opatrenia, ktorých dôsledkom bola degradácia židovského obyvateľstva a obmedzenie jeho občianskych, náboženských a základných ľudských práv.

Hold hrdinom SNP

Minister obrany SR Peter Gajdoš si 23. augusta na Námestí SNP v Bratislave pripomenul blížiacu sa 75. výročie vypuknutia Slovenského národného povstania. Počas pietnej spomienky vyjadril úctu a vzdal hold všetkým hrdinom, ktorí prišli o život počas druhej svetovej vojny. „Osudy hrdinov Slovenského národného povstania, ktorí sa nebáli a vystúpili proti nacistickému režimu, nám aj dnes pripomínajú, že za hodnoty mieru, slobody a demokracie mnohí museli zaplatiť tú najvyššiu cenu. Preto ani dnes nesmieme zabudnúť, aké krehké tieto hodnoty sú a aké dôležité je ich chrániť,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš.

Obrana a klimatické zmeny

Štátny tajomník Ministerstva obrany SR Róbert Ondrejcsák viedol slovenskú delegáciu na neformálnom stretnutí ministrov obrany členských štátov EÚ v Helsinkách. Stretnutie organizovalo fínske predsedníctvo v Rade EÚ. Ministri sa venovali dôsledkom klimatických zmien na oblasť obrany vrátane operačných podmienok, vojenského plánovania a rozvoja spôsobilostí. Štátny tajomník Róbert Ondrejcsák v tejto súvislosti konštatoval, že Slovensko sa prihlásilo k cieľu dosiahnuť uhlíkovú neutralitu do roka 2050. Práve téma klimatických zmien je jednou z priorít fínskeho predsedníctva, ktorej je venovaná pozornosť prierezovo v rámci rôznych formátov Rady EÚ. Ďalej ministri diskutovali o koncepcii koordinovanej námornej prítomnosti z dielne Európskej služby pre vonkajšiu činnosť.

Potenciál pre ozbrojené sily

Minister obrany SR Peter Gajdoš sa v priestoroch Strednej odbornej školy agrotechnickej J. A. Gagarina v Bernolákove 2. septembra zúčastnil na slávnostnom začiatku školského roka pri príležitosti otvorenia nového študijného odboru ochrana osôb a majetku, ktorý je výsledkom spolupráce medzi rezortom obrany a miestnou strednou odbornou školou. „V súčasnosti na Slovensku absentuje stredná vojenská škola, a preto ma veľmi teší, že aj vďaka tejto úspešnej spolupráci môže dnes 59 študentov začať štúdium v takomto odbore, ktorý vytvorí predpoklad na vstup do ozbrojených síl alebo iných bezpečnostných zložiek,“ povedal minister Peter Gajdoš. Nový odbor ochrana osôb a majetku obsahuje aj odbornú a praktickú prípravu, v rámci ktorej si študenti osvoja prvky sebaobrany, základné bojové zručnosti, prvú pomoc či poradovú a špeciálnu bezpečnostnú prípravu.

Novela zákona o obrane

Národná rada SR schválila 11. septembra novelu zákona o obrane Slovenskej republiky, ktorú pripravilo Ministerstvo obrany SR s cieľom skvalitniť riadenie obrany štátu vrátane procesu plánovania obrany. Nová právna úprava reaguje na poznatky rezortu obrany z aplikačnej praxe, ako aj výsledky analýz systému obrany štátu a reaguje tiež na aktuálny vývoj bezpečnostného prostredia.

V súlade s komplexným prístupom k obrane štátu a jej plánovaniu novela zákona o obrane Slovenskej republiky spresňuje vymedzenie pojmov „obrana štátu“ a „systém obrany štátu“ a zároveň dopĺňa vymedzenie pojmu „riadenie obrany štátu“. Taktiež sa spresňujú, dopĺňajú a systémovo usporadúvajú opatrenia prípravy na obranu štátu. Nová právna úprava zároveň vymedzuje pojem „obránné plánovanie“ ako súčasť procesu plánovania obrany štátu.

Z novely zákona ďalej vyplýva, že do plánovania obrany štátu sa zaraďuje

okrem obranného plánovania aj plánovanie použitia Ozbrojených síl SR na účely obrany štátu a ustanovuje sa tiež plánovanie mobilizácie ozbrojených síl, ako aj plánovanie hospodárskej mobilizácie. Novela zákona takisto počíta so spresne-

ním vyhodnocovania politicko-vojenskej situácie. V rámci procesu identifikovania hrozieb a ich rizík sa zároveň vytvára predpoklad na spracovanie a aktualizáciu plánov použitia ozbrojených síl v čase vojny alebo vojnového stavu.

Priority: modernizácia a platy

Historicky najväčšia reálna modernizácia, zabezpečenie výstrojných súčiastok pre vojakov a vyššie platy sú výsledkom viac ako trojročnej práce súčasného vedenia Ministerstva obrany SR. Odpočet naplňovania dlhodobého plánu rozvoja obrany s výhľadom do roku 2030 na tlačovej konferencii 6. septembra predstavili minister obrany SR Peter Gajdoš a generálny tajomník Služobného úradu Ministerstva obrany SR Ján Holko.

V súvislosti s modernizačnými projektmi minister obrany Peter Gajdoš zdôraznil, že rezort postupuje v zmysle dlhodobého plánu rozvoja obrany. „Trváme na tom, že ak má byť modernizácia ozbrojených síl zmysluplná, musí byť realizovaná systémovo. A to aj robíme,“ zdôraznil.

Ako vysvetlil generálny tajomník Služobného úradu Ministerstva obrany SR Ján Holko, jedným z hlavných modernizačných projektov ozbrojených síl je projekt bojového obrneného vozidla 8x8 Vydra, ktorým by sa mala zaoberať Bezpečnostná rada a vláda SR. „V súčasnosti je vyrobený prototyp, ktorý ozbrojené sily predstavili aj počas slávnostnej vojenskej prehliadky v Banskej Bystrici. V prípade, že vláda sa s projektom stotožní, obstarávacie náklady sériovo vyrábaného vozidla nepresiahnu štyri milióny eur s DPH, čo je v porovnaní s vozidlami podobného typu, ktoré obstarávali okolité krajiny, výrazne nižšia cena,“ uviedol.

Príkladom reálnej modernizácie ozbrojených síl za obdobie súčasného vedenia

rezortu obrany je nákup dvoch dopravných lietadiel Spartan, zatiaľ šiestich vrtuľníkov Black Hawk, 25 samohybných kanónových húfníc Zuzana II, vozidiel Polaris a Tatra, strategická obmena stíhacieho letectva, vývoj prototypu bojového obrneného vozidla 8x8 Vydra. Z rozpracovaných projektov ide o modernizáciu tankov T-72 a ťažkých pásových bojových vozidiel a tiež medzinárodný tender na obstaranie vozidiel 4x4.

Minister obrany SR Peter Gajdoš v súvislosti so zvyšovaním platov profesionálnych vojakov zdôraznil, že okrem valorizácie nerástli od roku 2006, čiže viac ako trinásť rokov. Zároveň vysvetlil, že navyšovanie je systémové, a to prostredníctvom novely zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov. Pripomenul, že všetky ostatné bezpečnostné zložky majú svoje vlastné zákony a rovnako môžu k zmenám pristúpiť. „Verím, že pre vyššie platy našich vojakov získame podporu v Národnej rade SR naprieč politickým spektrom a nikto z tejto témy nebude vytĺkať politický kapitál,“ dodal.

Šéf rezortu obrany sa pri tejto príležitosti ostro ohradil aj voči klamstvám, že vojaci nemajú výstrojnú súčiastku. „My sme od marca 2016 do zabezpečenia výstrojných súčiastok investovali 40 miliónov eur,“ povedal s tým, že rezort obrany rovnako pristúpil aj k ďalším opatreniam, aby sa zamedzilo zneužívaniu vojenských rovností a tiež obchodovaniu s nimi, k čomu v minulosti často dochádzalo.

112 rakiet

V dňoch 16. až 18. septembra v Centre výcviku Lešť vyvrcholilo bojovými školskými streľbami vyvedenie rožňavského raketometného oddielu.

V technickom postavení po kontrole rakiet nasleduje kontrola zapáľovača a jeho montáž. Potom obsluha raketometu nabíja rakety do kontajnera. Na povel veliteľa batérie kapitána Petra Kalnu sa raketomety presúvajú do vyčkávacieho priestoru. V ňom obsluha zaujme kruhovú obranu a čaká na signál veliteľa batérie cez systém DELOSYS.

Opustiť Valec!

Na signál Opustiť Valec! – teda vyčkávací priestor – sa presúvajú do palebného postavenia, ktoré určilo rekognoskačné družstvo. Takto vyzerali činnosti v Centre výcviku Lešť, ktoré predchádzali samotným bojovým školským streľbám (BŠS). Nimi vyvrcholilo vyvedenie rožňavského raketometného oddielu. Riadiaci strelieb veliteľ oddielu podplukovník Ján Hric približuje: „Prvá raketometná batéria pod velením kapitána Petra Kalnu v priebehu vyvedenia ukončila etapu výcviku čaty. Jej prvým vrcholom bola úspešná kontrola zladenosti a druhým bojové školské streľby.“ Podľa neho je cieľom strelieb upevniť schopnosti veliteľov pri riadení paľby, postupy i povelovú techniku pri vedení bojovej činnosti a nadobudnúť praktické skúsenosti pri detekcii, výpočte, koordinácii a vedení palieb. Cieľom jednotiek bolo získať praktické skúsenosti pri plnení palebných úloh s programovým vybavením projektu DELOSYS, zdokonaľiť úroveň zladenosti obslúh raketometov a upevniť praktické návyky pri vyžiadaní, pozorovaní a vyhodnocovaní delostreleckých strelieb prieskumnými tímami.

Pri streľbách sa po prvý raz využilo programové vybavenie z projektu DELOSYS s novo vyvíjaným automatizovaným sys-

nad Lešťou

témovým vybavením velenia a riadenia. Koordinátor palebnej podpory a náčelník delostrelectva Ozbrojených síl SR plukovník Pavol Barančík pripomína, že informácie o ciele od prieskumného družstva až k raketometu boli vďaka tomu prvýkrát zasielané dátovým prenosom. „Výrazne sa znížil reakčný čas a zamedzilo sa zbytočným omylom a nedorozumeniam. S prístupom príslušníkov batérie kapitána Kalnu k streľbám a s ich výsledkami som spokojný. Som rád, že na nich boli prítomní aj študenti štvrtého ročníka delostreleckého smeru z Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika aj s učiteľmi.“

Zážitok pre študentov

Vedúci Katedry vojenskej taktiky a operačného umenia AOS plukovník v zálohe Jaroslav Varecha prišiel so štvrtým ročníkom. Ten je prvý raz organizovaný tak, že po treťom ročníku nevyšielajú študentov v hodnosti poručíka k útvarom, ale interným štúdiom pokračujú vo štvrtom a piatom ročníku. „Takto aj podľa požiadaviek ozbrojených síl spájame teóriu s praxou a navštevujeme odborné útvary. Sú tu študenti špecializácie delostrelectvo, ktorí si môžu overiť svoje teoretické poznatky v praxi pri reálnom poľnom výcviku. Vidia, ako sa plnia individuálne palebné úlohy, činnosť v palebnom postavení, pri nabíjaní raketometov aj na mieste riadenia paľby.“ Študentka štvrtého ročníka Veronika Olejníková má aj vďaka pobytu na Lešti reálnu predstavu o pôsobení delostrelcov a aj o tom, ako funguje DELOSYS: „Je to pre nás dobrá praktická škola. Dúfam, že do konca školy zažijeme podobných zamestnaní viac.“

Rekord poručíka Križáka

Veliteľ veliteľskej čaty poručík Štefan Križák nastúpil k raketometnému oddielu pred dvoma rokmi. Po ukončení bakalárskeho stupňa pokračuje v štúdiu na AOS externe. Priznáva, že sú to jeho prvé streľby z raketometu a vôbec prvé s použitím DELOSYS-u. Minulý november bol na streľbách ťahaných húfníc D-30. Pri plnení individuálnych palebných úloh sa mu dokonca poda-

rilo utvoriť nový časový rekord v rámci raketometného oddielu. Predchádzajúci držal kapitán Kalna. „Šťastnou zhodou okolností sa mi ho podarilo stlačiť pod tri minúty. Spolupracoval som s pozorovateľom a palebnou jednotkou. Vyrátal som prvky pre streľbu a zadal som ich palebnej jednotke, ktorá vypálila. Prieskumné družstvo odpozorovalo dopad, nato som zadal opravy. Nasledovala druhá raketa, vypočítanie ďalších opráv a potom už účinná paľba, ktorá zničila stanovený cieľ. Pri plnení úlohy mi vychádzali všetky čiastkové výpočty. Do kariet mi zahrlo aj počasie a výsledný efekt bol aj pre mňa prekvapením. Opravy som rýchlo vypočítal. Pomohli mi rady skúsenejších kolegov aj nácivky individuálnych palebných úloh na Lešti. Osádky raketometov vedia, čo majú robiť. Majú odstrieľané oveľa viac ako ja,“ približuje rekordné streľby zo svojho pohľadu poručík Križák.

Kým odpália raketu

Veliteľ batérie kapitán Peter Kalna stratu rekordu neľutuje a poručíkovi Križákovi ako zástupcovi novej nastupujúcej generácie dôstojníkov v útvere ju dopraje. Na Lešti strieľali 122 mm triestivo-trhavými raketami JROF s hmotnosťou 66 kg na vzdialenosť od 5,8 do 7,2 km. Celkovo vystrelili 112 rakiet. Odpáleniu rakety na cieľ predchádza množstvo činností prieskumníkov, výpočtárov a obslúh zbraní. Len ich dokonalá súhra zabezpečí funkčnosť celého systému palebnej podpory ako efektívneho nástroja bojovej podpory manévrových jednotiek.

Veliteľ oddielu podplukovník Hric si pochvaľuje skúsenosti, ktoré jeho príslušníci získali z využitia programového vybavenia veliteľského stanovišťa veliteľa batérie z projektu DELOSYS. Podľa neho veľký podiel na úspechu nielen streľieb, ale aj celého vyvedenia na Lešti má zástupca riadiaceho cvičenia kapitán František Kohút, veliteľ batérie kapitán Peter Kalna, ale napríklad aj spomínaný veliteľ čaty poručík Štefan Križák. Je však ťažko vybrať tých najlepších, pretože k úspechu prispeli takmer všetci príslušníci raketometného oddielu vyvedení do Centra výcviku Lešť.

Text a foto: Jozef Žiak

Veliteľstvo pre vesmírne operácie

Americký prezident Donald Trump uviedol do života nové veliteľstvo pre vojenské operácie vo vesmíre, ktoré bude súčasťou ministerstva obrany. „Je to medzník, deň, keď bola uznaná dôležitosť vesmíru pre americkú bezpečnosť a obranu. SpaceCom zabezpečí, že dominancia Ameriky vo vesmíre nebude nikdy ohrozená,“ uviedol Trump na ceremoniáli pred Bielym domom. Nový súčasť Pentagónu, ktorá má okrem iného chrániť americké satelity pred nepriateľskými útokmi, povedie generál leteckých síl John Raymond. Trump tiež avizoval, že čoskoro vzniknú aj vesmírne sily (United States Space Force) ako samostatná šiesta zložka americkej armády. Túto myšlienku predostrel už dávnejšie, ale v Pentagóne a Kongrese, ktorý musí súhlasiť s jej zriadením, sa nestretla s veľkým nadšením. Už v roku 2017 Donald Trump oznámil, že vyšle astronautov opäť na Mesiac a neskôr na Mars. Americký Národný úrad pre letectvo a vesmír NASA pracuje na plánoch založiť základňu na Mesiaci. Od ukončenia prevádzky raketoplánov v roku 2011 využíva NASA pri preprave nákladu na Medzinárodnú vesmírnu stanicu (ISS) súkromné spoločnosti. Trump chce ISS sprivatizovať, aby mal viac peňazí na ďalšie projekty NASA.

Turecko sa učí po rusky

Rusko rokuje s Tureckom, ktoré je členom Severoatlantickej aliancie, o predaji svojich viacúčelových stíhacích lietadiel Su-57. Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan mal už dokonca možnosť nahliadnuť do vnútra kokpitu tohto najnovšieho ruského stíhacieho lietadla, ktoré po prvý raz oficiálne predstavili na leteckej prehliadke MAKS na letisku Žukovskij. Stíhacie lietadlá Su-57 sú navrhnuté tak, aby ničili všetky typy vzdušných cieľov na dlhú a krátku vzdialenosť, ako aj pozemné i námorné ciele a prekonal ich protivzdušnú obranu. Sú vybavené technológiou stealth. Vojenské vzťahy Turecka s Ruskom sú predmetom znepokojenia zo strany NATO a najmä USA po tom, ako Ankara uprednostnila nákup ruského systému protivzdušnej obrany S-400 pred americkým systémom Patriot. Spojené štáty tvrdia, že táto technika je nekompatibilná s výzbrojou NATO a predstavuje hrozbu pre americký program viacúčelových stíhacích lietadiel Lockheed Martin F-35 Lightning II. Washington preto zrušil účasť Turecka na tomto výcvikovom programe a zároveň pohrozil uvalením sankcií na Ankaru.

V Sýrii ničia kostoly

Mimovládna organizácia Sýrska sieť pre ľudské práva SNHR oznámila, že počas vojny v Sýrii, ktorá trvá osem rokov, bolo poškodených alebo zničených vyše 120 kresťanských kostolov a modlitební. Sýrska vláda je zodpovedná za 60 percent útokov. Zvyšok útokov podnikli extrémistická organizácia Islamský štát (IS), na al-Káidu napojené hnutie Haját Tahrír aš-Šám a ďalšie povstalecké skupiny. Kresťania tvorili v predvojnovnej Sýrii približne desať percent z 23 miliónov obyvateľov. Polovica obyvateľov je teraz vnútorne vysídlená alebo opustila krajinu.

Estónsko posilní v zahraničí

Estónsko chce vyslať viac vojakov do medzinárodných protiteroristických misií v krajinách ako Mali a Irak. V roku 2020 plánuje posilniť v Mali svoj kontingent zapojený do operácie Barkhane – vojenskej misie vedenej Francúzskom v oblasti Sahelu. Tiež by malo nasadiť ďalších vojakov do medzinárodnej vojenskej koalície pod vedením USA proti teroristickým milíciám Islamského štátu v Iraku. Budúci rok sa na zahraničných misiách bude zúčastňovať 485 estónskych vojakov.

Maďarskí vojaci sa vrátili

Po štyroch mesiacoch zaistovania ochrany vzdušného priestoru Estónska, Litvy a Lotyšska sa v septembri vrátili do Budapešti príslušníci maďarských ozbrojených síl. V rámci pobaltskej misie ich slúžilo na litovskej základni Šiauliai 92, z toho sedem pilotov. Vzdušný priestor strážili so štyrmi lietadlami Saab JAS 39 Gripen. Počas štyroch mesiacov nalietali 544 hodín, absolvovali 50 vzletov, pri ktorých nad Baltickým morom úspešne odhalili neidentifikované lietadlá. Maďarské bojové lietadlá ochraňovali pobaltský vzdušný priestor v rámci programu Baltic Air Policing pod vedením NATO spolu so Španielskom a Britániou.

Ruský Rokot dolietal

Z kozmodrómu Pleseck na severozápade Ruska odštartovala nosná raketa Rokot s vojenskou družicou na palube. Ruské ministerstvo obrany týmto uskutočnilo posledné vypustenie rakety Rokot vzhľadom na plánovaný prechod na modernizované rakety tohto typu, uviedol náčelník kozmodrómu Nikolaj Nestečuk. Rokot je ľahká nosná raketa, ktorá vznikla prestavbou dvojstupňovej medzikontinentálnej rakety RS-18. Z kozmodrómu Pleseck v Archangelskej oblasti Rokot po prvý raz štartoval 16. mája 2000. Odvtedy sa uskutočnilo 30 štartov a Rokot na obežnú dráhu celkovo dopravil približne 70 rôznych družíc.

Austrália v Hormuzskom prielive

Austrália sa pridala k Británii a Bahrajnu a rozhodla sa zapojiť do Spojenými štátmi vedenej námornej bezpečnostnej misie zameranej na ochranu obchodných lodí v Hormuzskom prielive. Austrálsky premiér Scott Morrison uviedol, že Austrália na misiu prispeje vojakmi, pozorovacím lietadlom a fregatou. Dodal, že príspevok je v súlade so štátnymi aj ekonomickými záujmami Austrálie. Cez susedný Perzský záliv prechádza prinajmenšom 15 percent surovej nafty a 30 percent spracovanej ropy z celkového množstva, ktoré Austrália dováža. Austrália bude do misie zapojená prinajmenšom šesť mesiacov.

Text a foto: TASR

Kórea, Slovensko a V4

Štátny tajomník Ministerstva obrany Slovenskej republiky Róbert Ondrejcsák 4. až 6. septembra rokoval v Kórejskej republike s rezortným kolegom Park Jae-Minom.

Počas bilaterálneho rokovania sa štátni tajomníci zhodli na záujme rozvinúť doterajšie silné ekonomické vzťahy oboch krajín aj v oblasti bezpečnosti a obrany.

Modernizačné ambície

„Hoci ekonomická spolupráca prebieha na vysokej úrovni už niekoľko rokov, definovanie spoločných obranných záujmov je na oboch stranách len v počiatočnej fáze. Isté predpoklady

na vzájomnú obrannú spoluprácu dávajú najmä modernizačné ambície oboch štátov, ako aj prispôbovanie ozbrojených síl moderným bezpečnostným trendom vrátane technologickkej inovácie,“ uviedol štátny tajomník Róbert Ondrejcsák. Kórejská republika v súčasnosti napríklad inovuje svoj protiraketový systém, čím reaguje na pretrvávajúcu hrozbu KĽDR. Hoci vedenie krajiny zatiaľ predpokladá technologické obmedzenia raketových spôsobilostí KĽDR, hrozbu zo severu nijako nepodceňuje. To sa prejavuje aj zvyšovaním odstrašenia vo forme spôsobilostí prieskumu (vrátane vesmírneho od roka 2023), ale aj ofenzívnych raketových síl a delostrelectva. „V prípade vzájomného úsilia by bolo možné potenciálne rozvíjať spoluprácu v oblasti obranného priemyslu, ale napríklad aj v oblasti kybernetickej bezpečnosti,“ dodal štátny tajomník Ondrejcsák.

Strategický dialóg

Róbert Ondrejcsák sa zúčastnil na Soulskom obrannom fóre, ktoré v súčasnosti patrí medzi najväčšie bezpečnostné konferencie v regióne východnej Ázie. Slovensko zastupoval aj na rokovaní vo formáte V4 + Kórea, ktoré sa uskutočnilo na okraj fóra. „V rámci rokovania V4 + Kórea partneri navzájom ocenili záujem pokračovať v strategickom dialógu, ako aj úsilie hľadať oblasti spoločnej spolupráce,“ uviedol Róbert Ondrejcsák. V jednotlivých vstupoch si vymenili názory na súčasné bezpečnostné problémy vo svojich regiónoch. Zástupcovia V4 sa zhodli, že sú otvorení spoločným projektom, ako aj pokračovaniu dialógu na bilaterálnej úrovni s ambíciou ich vzájomného prepájania.

Počas svojej návštevy Róbert Ondrejcsák diskutoval aj vo think-tanku ASAN, ktorý patrí k vedúcim mimovládnych organizáciám v oblasti medzinárodných vzťahov a bezpečnosti v krajine.

(pv)

Foto: Marian Majer

Nová tvár hybridnej vojny

Manželky a priateľky holandských vojenských pilotov, ktorí boli v roku 2017 účastníkmi vzdušnej ochrannej misie NATO v pobaltských štátoch, boli terčom telefonického obťažovania ruských trollů. Tí spochybňovali naplň činnosti holandských vojakov.

V roku 2017 sa Holanďania zúčastnili na polročnej rotačnej misii NATO, ktorej cieľom je chrániť vzdušný priestor pobaltských krajín. Estónsko, Litva a Lotyšsko, ktoré sú členmi NATO, nemajú vlastné letecké sily. Význam týchto leteckých misií stúpol najmä potom, čo Rusko v roku 2014 anektovalo Krym.

Denník Telegraaf v príspevku, ktorý sa odvoláva na zdroje z prostredia vojenských pilotov, upozornil, že telefonické hovory sa začali až po tom, čo zavolali manželkám alebo priateľkám cez vlastné mobilné telefóny. Ženy boli vzápätí oslovené mužmi, ktorí hovorili po anglicky s ruským prízvukom, a dostávali otázky ako napríklad: „Viete, čo tam váš partner robí?“ či „Nebolo by lepšie, keby odišiel domov?“

Tieto hovory, ako denníku potvrdila aj holandská vojenská tajná služba MIVD, sa uskutočňovali prostredníctvom telefónov s predplatenými SIM kartami. Vojenská rozviedka však tieto prípady odmietla širšie komentovať, a preto podľa denníka nie je jasné, či obťažujúce hovory pokračujú. Holandskí piloti a ich stíhačky F-16 teraz nie sú v aktívnej službe na východnom krídle Severoatlantickej aliance, ale Holandsko má v Litve bojovú jednotku 270 vojakov.

Telegraaf upozornil, že pre rozsiahle spravodajské aktivity Ruskej federácie holandskí vojaci v Litve nemajú povolené telefonovať domov prostredníctvom bežných mobilných sietí. Môžu

používať iba vojenskú sieť Wi-Fi, ktorá je zakódovaná a zabezpečená proti odpočúvaniu.

„Je to známy jav, ale je to vôbec po prvý raz, čo sa o ňom hovorí,“ uviedol Dick Zandee, špecialista na otázky obrany z holandského inštitútu pre medzinárodné vzťahy Clingendael. Ide o vplyvný think-tank a akadémiu v oblasti medzinárodných vzťahov, ktorej cieľom je prispieť k bezpečnému, udržateľnému a spravodlivému svetu. Zandee spresnil, že je veľmi pravdepodobné, že volajúcimi mužmi boli Rusi, a dodal, že táto skutočnosť poukázala na to, aké zraniteľné sú komunikačné systémy.

Podľa stanoviska MIVD sú partneri vojakov vysielaných do misií informovaní o tomto type rizika. Vojenská rozviedka pripustila, že na druhej strane linky sú často ľudia, ktorí hovoria zlou angličtinou alebo holandčinou.

Text: Jaromír Novák, TASR

Vojenský predstaviteľ SR pri Vojenskom výbore NATO a Vojenskom výbore EÚ
generálmajor Ondřej Novosad:

Európska únia a NATO sa potrebujú

Tento rok sme si pripomenuli 70. výročie vzniku NATO a 15. výročie nášho členstva v tejto obrannej organizácii, ako aj 15. výročie členstva v EÚ. Aj to boli dôvody rozhovoru s generálmajorom Ondřejom Novosadom, ktorý nás v centrále oboch organizácií zastupuje od 1. apríla 2017.

V čom spočíva ťažisko výkonu vašej činnosti v oboch výboroch?

Ako vojenský predstaviteľ zastupujem náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl Slovenskej republiky vo Vojenských výboroch NATO a Európskej únie počas ich stálych rokovaní a konám v jeho mene. Pri rokovaníach sa podieľam na tvorbe nezávislého vojenského odporúčania vojenského výboru na rokovania Severoatlantickej rady a Politického a bezpečnostného výboru EÚ. Presadzujem stanoviská a záujmy Ozbrojených síl Slovenskej republiky v NATO a Európskej únii.

Aké hlavné myšlienky a vízie rezonovali centrálou Severoatlantickej aliancie v apríli pri príležitosti 70. výročia jej vzniku?

Popri bilancovaní a dôstojných oslavách rezonovala najmä téma transatlantickej jednoty. To znamená nezastupiteľná pozícia Aliancie v systéme transatlantickej bezpečnosti, no aj politika otvorených aliančných dverí. Členské krajiny tento rok podpísali protokol o pristúpení Severného Macedónska. Rezovala aj otázka adaptácie Aliancie ako reakcia na súčasné bezpečnostné výzvy, zvýšenie pripravenosti aliančných síl, posilnenie obrany proti hybridným a kybernetickým hrozbám. NATO reaguje aj na technologické zmeny a napokon rezonovala aj úloha Aliancie v boji proti terorizmu.

Ako ste prezentovali príbeh Slovenska a najmä jeho ozbrojených síl v Aliancii, keďže sme si na jar pripomenuli pätnáste výročie nášho členstva?

Pre Slovenskú republiku a jej ozbrojené sily je to jednoznačne pozitívny príbeh. Výročie sme oslávili spoločne s našimi aliančnými partnermi. Vstup do NATO znamenal pre našu krajinu viac ako zvýšenie úrovne našej bezpečnosti. Bol vyjadrením príslušnosti k najrozvinutejším demokraciám sveta. Bol potvrdením toho, že Slovenská republika vidí svoju budúcnosť spätú s ostatnými členskými krajinami, ktoré vyznávajú a ochraňujú hodnoty, na ktorých je založený aj náš spôsob života – slobodu a demokraciu. To sa nám za ostatných pätnásť rokov darilo. O to viac

som bol rád, že Slovensko v máji hostilo aj Parlamentné zhromaždenie NATO.

V ktorých oblastiach má Slovensko v Aliancii dobrú pozíciu, ktoré naše aktivity v Bruseli rezonujú?

Naša krajina s jej ozbrojenými silami je vnímaná ako spoľahlivý a aktívny člen Aliancie. Predovšetkým pre našu aktívnu účasť v operáciách a misiách, progresom v modernizácii ozbrojených síl či aktívnou účasťou našich vojakov v štruktúrach Aliancie. Spomeniem tri príklady. Slovensko je vedúcou a úspešnou krajinou Zvereneckého fondu NATO pre Ukrajinu v oblasti EOD/CIED. Aktívne sme sa podieľali na budovaní obranných kapacít Iraku v projekte odminovania. Medzinárodný sekretariát NATO označil projekt za príklad spolupráce spojencov v oblasti zdieľania nákladov a zároveň vysoko ocenil mieru flexibility a profesionality, ktorú preukázali slovenskí vojaci a zamestnanci v ranom štádiu spustenia výcvikovej aktivity. No a Slovensko zohráva aktívnu úlohu v oblasti vedeckej spolupráce prostredníctvom programu NATO Veda pre mier a bezpečnosť. V novembri 2018 dokonca získal profesor Otokar Grošek z Fakulty elektrotechniky a informatiky STU v Bratislave ocenenie tohto programu za najlepší vedecký projekt desaťročia v oblasti kybernetickej bezpečnosti.

Na akých ďalších programoch NATO spolupracujeme?

Je ich veľa, ale za všetky uvediem program na zabezpečenie požadovaných spôsobilostí vysielaných jednotiek do operácií pod vedením NATO. Slovensko je vedúcou krajinou a je veľmi úspešné v programe tzv. Zvereneckého fondu NATO pre Ukrajinu v oblastiach EOD/CIED. Ako som už spomenul, máme vynikajúce výsledky aj v programe budovania obranných kapacít v Iraku. Cieľom spomínaného projektu bolo podporiť rozvoj odminovacích kapacít irackých bezpečnostných síl v súlade s politikou Defence Capacity Building. Takých príkladov by som mohol uviesť oveľa viac.

Ktoré z aliančných fondov sa nám darí využívať?

Slovenská republika je aktívna napríklad v rámci využívania programu NSIP (NATO Security Investment Programme). Prostredníctvom NSIP sa Slovensku podarilo úspešne ukončiť viacero projektov; výstavbu budovy NFIU (styčný tím pre integráciu síl) v Bratislave, budovy DCM (základňa nasaditeľného komunikačného modulu) v Ružomberku či úpravu letiska Sliač. V súčasnosti má Slovensko v implementačnom procese jedenásť projektov s dôrazom na investície do leteckých základní a rovnako tak na dokončenie projektu v oblasti vzdušného velenia a riadenia NATO.

Podľa aliančných dohôd by mali krajiny investovať do obrany aspoň dve percentá HDP, no nateraz to spĺňa len päť z 29 členov. Ako je na tom Slovensko?

Slovenská republika sa spoločne s ostatnými aliančnými spojencami na summite NATO vo Walese v roku 2014 zaviazala zastaviť pokles výdavkov na obranu a zabezpečiť ich reálny nárast (tzv. Wales Defence Investment Pledge – DIP). Slovenská republika vtedy deklarovala, že vyčlení 1,6 percenta HDP na obranu s predpokladom smerovania výdavkov na obranu na úroveň dvoch percent HDP do roka 2024 a do roka 2020 vynaloží 20 percent obranných výdavkov na modernizáciu ozbrojených síl. Slovensko už koncom roka 2018 spojencov informovalo, že zvyšuje svoju pôvodnú ambíciu a úroveň dvoch percent HDP plánuje dosiahnuť už v roku 2022. Tato skutočnosť je v NATO vnímaná veľmi pozitívne.

 Vstup do NATO znamenal pre našu krajinu viac ako zvýšenie úrovne bezpečnosti. Bol vyjadrením našej príslušnosti k najrozvinutejším demokraciám sveta.

Aké záväzky a aké benefity vyplývajú našim ozbrojeným silám z členstva v Európskej únii?

Ozbrojené sily Slovenskej republiky prispievajú v zmysle schválených mandátov k realizácii národného úsilia na naplnenie týchto záväzkov. V praxi ide napríklad o účasť v operáciách a misiách Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ (SBOP), prípravu a pohotovosť bojových skupín Európskej únie a poskytovanie vojenských expertov na plnenie úloh v rámci štruktúr Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (EEAS). Priamym benefitom pre ozbrojené sily je najmä získavanie skúseností zo spoločného pôsobenia v medzinárodnom prostredí a s tým súvisiaca štandardizácia výcviku a materiálno-technického vybavenia potrebného na spoločné pôsobenie v operáciách medzinárodného krízového manažmentu.

Spolupracujeme na ťažiskových vojenských programoch Európskej únie?

Od roku 2017 je Slovenská republika zapojená aj do Stálej štruktúrovanej spolu-

práce (PESCO), v rámci ktorej dvadsaťpäť zúčastnených členských krajín prijalo záväzky v oblasti rozvoja vojenských spôsobilostí. Slovensko je účastníkom šiestich projektov, v projekte EuroArtillery sme vedúcou krajinou. V ďalších dvoch sme v úlohe pozorovateľa. Medzi záväzkami PESCO je napríklad využívanie Koordinovaného medzioročného prehľadu o obrane (CARD), z projektov je známy aj projekt Vojenskej mobility, na ktorom sa zúčastňuje aj Slovensko.

Aké perspektívy má táto spolupráca?

Európska komisia v roku 2018 zverejnila návrh rozpočtového výhľadu na roky 2021 – 2027, v ktorom bolo vyčlenených na bezpečnosť a obranu 27,5 miliardy eur. Tento rozpočet by mal priniesť aj finančné stimuly Európskej únie na rozvoj tzv. duálneho, civilno-vojenského využitia dopravnej infraštruktúry. Z navrhovaného programu Európskeho obranného fondu (EDF) je plánované spolufinancovanie projektov vojenského výskumu vo výške 4,1 miliardy a vývoja a podpory mnohonárodných projektov obranného priemyslu vo výške 8,9 miliardy eur. Projekty PESCO budú zároveň vstupovať do fázy realizácie a medzioročný prehľad CARD bude identifikovať možnosti ďalšieho rozvoja spôsobilostí a medzinárodnej spolupráce, čo bude, samozrejme, výzva aj pre Slovensko.

V čom je úniná obranná politika súčasťou aliančnej a v ktorých smeroch sa vyvíja autonómne?

Treba si uvedomiť, že EÚ a NATO sú dve rozdielne organizácie. NATO je historicky alianciou pre spoločnú obranu, EÚ sa dlho rozvíjala ako hospodárske spoločenstvo. Medzi Úniou a NATO teda v oblasti obrany existujú rozdiely. SBOP EÚ sa zameriava na vonkajšiu činnosť vrátane využitia nevojenských – diplomatických, politických a ekonomických nástrojov, ktoré NATO nemá. NATO má zasa precízne rozpracované otázky spoločnej obrany. No to, čo EÚ s NATO spája predovšetkým, sme my, členské krajiny a naše spoločné hodnoty a záujmy. V tomto smere sa Ozbrojené sily Slovenskej republiky dlhodobo riadia filozofiou jedného balíka síl – teda, že nemáme sily na plnenie úloh na zaistenie obrany a bezpečnosti Slovenskej republiky v rámci NATO a iné pre Európsku úniu. Presadzujeme minimalizáciu duplicit medzi Úniou a NATO a maximálne možné zdieľanie informácií. Preto som rád, že pri pomerne dynamickom rozvoji SBOP sa Európska únia a NATO približujú, a to najmä v oblasti špecifikácií požiadaviek na vojenskú mobilitu, v zladení štvorročných plánovacích cyklov či v oblasti paralelných a koordinovaných cvičení.

Text: Pavol Vitko
Foto: Jakub Kovalík

TÉMA

Duchovná služba

„Zabudli na kaplánov, preto som musel navrhované štruktúry veliteľstiev brigád vrátiť na prepracovanie,“ položartom spomenul koncom novembra 1994 náčelník vtedajšieho Generálneho štábu Armády SR generálplukovník Jozef Tuchyňa. Vtedy sa v rámci 40-tisícovej armády rátalo s pozíciami pre štyri desiatky vojenských duchovných. Dnes ich v našich ozbrojených silách pôsobí 32.

Myšlienka vytvoriť medzi armádnymi profesionálmi pozície aj pre duchovných sa začala rodiť v januári 1994. Programové vyhlásenie vlády z marca 1994 uložilo ministrom obrany vypracovať koncepciu duchovnej služby v Armáde SR. V tom roku začala pôsobiť na ministerstve Skupina duchovných činností a v nasledujúcom roku Úrad vojenských duchovných. Dňa 1. marca 2003 vznikol Ordinariát Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR, v ktorého štruktúrach sú rímskokatolícki a gréckokatolícki vojenský duchovní (spolu 22). Zároveň vzniklo Ústredie ekumenickej pastoračnej služby, ktorého súčasťou sú vojenský duchovní delegovaní protestantskými cirkvami a pravoslávnu cirkvou (spolu deväť).

„Vojenský duchovný bude musieť okrem iného vedieť jazdiť v tanke, aby precítil, čo je to uzatvorený priestor, a musí sa orientovať aj

na otvorenom priestore v poli. V debatách s vojakmi nebude môcť tápať ani pri odbornejších témach, takže musí byť doma nielen v rámci pastoračného a výchovného pôsobenia, ale aj vo vojenskej problematike,“ konkretizoval pred štvrtstoročím predpokladané schopnosti vojenského kaplána generál Tuchyňa. Zároveň dodal: „Veď na druhej strane aj cirkvi, ak nebudú chcieť, aby sa ich vojenský kapláni stali terčom ironických vtipov, budú musieť do uniformy obliecť len vojensky vzdelaných a fyzicky vyspelých kňazov.“

Otázka po štvrtstoročí teda znie, či sa vojenský duchovní nestali terčom ironických vtipov alebo či si získali v ozbrojených silách rešpekt, úctu a uznanie. A ako sa v uniforme cítia samotní vojenský kapláni? Po odpovede sme zašli medzi duchovných a vojakov v útvaroch a zariadeniach OS SR, do misií a operácií, kde boli alebo sú nasadení.

Farár od špeciálov

Rok 2014 bol pre kaplána Michala Križáka, ktorý vystriedal niekoľko civilných farností, zlomovým. V jeho vtedajšom pôsobisku v Šali mali policajti na sviatok svätého Michala omšu aj za účasti ordinára Ozbroyených síl a ozbrojených zborov Slovenskej republiky Mons. Františka Rábeka.

Biskup sa ho pri obede spýtal, či by mal záujem stať sa kňazom v niektorej z farností či duchovných správ zastrešených jeho ordinariátom. Michal prikývol a jeho dekan len prekrútil očami.

Z Podolia do Žiliny

Tak sa pre rodáka z Podolia začala cesta, ktorá ho doviedla v decembri 2014 až na miesto duchovného žilinského 5. pluku špeciálneho určenia. Dodnes je z tohto zvratu v nasmerovaní vlastnej duchovnej cesty povzbudený. Pre nadporučíka Križáka sa bežný pracovný deň začína ráno okolo šiestej, keď prichádza do práce. Po modlitbe a nástupe nasleduje telesná príprava, raňajky a bežné vybavovanie agendy. „Po administratíve sa zastavujem na jednotlivých pracoviskách, rozprávam sa s ľuďmi o tom, čo ich čaká, otvárame najvšednejšie pracovné či rodinné témy. Často pri rozhovore zaznie žiadosť, že by chceli pokrstiť dieťa či niekoho blízkeho. Alebo zosobášiť. Mám za sebou už vyše stovku krstov. Niekedy krstím v jednej rodine aj druhé či dokonca tretie dieťa. Nesedím v kancelárii, chodím za kolegami. Snažím sa nechýbať pri významnejšom výcviku či cvičení. Tam sa oboznamujem s prácou mojich kolegov – a som na nich hrdý,“ sumarizuje obyčajný pracovný deň.

Niekoľko rokov pôsobia členovia žilinského pluku v operáciách v Afganistane. Najskôr ISAF, teraz Resolute Support. V čase nasadenia vojakov sa usiluje byť oporou ich rodinám, stretáva sa s nimi. Vojaci, i keď vedia, že tabuľkové miesto duchovného pre túto operáciu nie je vytvorené, sa Michala pýtajú: „Prečo nejdeš aj ty s nami?“ A keď sa vrátia, hovoria, že museli využívať služby amerických či poľských vojenských duchovných. „Keby to bolo možné, zbalím sa a idem s nimi, vnímam, že by som tam bol osožný,“ hovorí Michal, ktorý je – na rozdiel od svojich predchodcov – na nevýsadkovej pozícii. Dopĺňa, že práca s chlapmi z útvaru a ich rodinami sa odohráva aj po večeroch a cez soboty a nedele.

Na spoveď aj s rodinou

Za úspech považuje, že vojaci našli motív prichádzať na svätú spoveď pred Vianocami či Veľkou nocou aj so svojou rodinou na vlastnú základňu k svojmu padremu. Lepšie tak spoznáva rodin-

né zázemie vojaka a nadväzuje vzťahy pre čas jeho odlúčenia od rodiny. Michal je otvorený pre všetkých v útvaru, či ho navštívia s radostnou novinou a či s trápením. Za najsmutnejší okamih služby považuje nedávne odprevedenie takmer trojročného chlapčeka, synčeka kolegu z pluku, na jeho poslednej ceste. Michal je súčasťou pluku pre veriacich i neveriacich. Má radosť z každého krstu či sobáša a dodáva: „Mojich kolegov stmeluje aj drsnejší humor. Patrí k nemu charakteristika typického operátora síl pre špeciálne operácie: do radov špeciálov vstupuje vojak ako 28-ročný, ak dôstojník, tak 34, obľubuje logické hry, je športovec a rozvedený otec dvoch detí. Spoločenská črta dnešných čias, rozvodovosť, na nás rovnako ako na zvyšok občianskej spoločnosti tvrdo dopadá. Časté a dlhé odlúčenie partnerov pre napĺňanie poslania vojaka v operáciách je výdatnou živnou pôdou na vyhorenie manželských zväzkov.“

Často sú v pluku na spoločnom výcviku aj zástupcovia iných armád Aliancie. Pred časom bolo na spoločné cvičenie s Poliakmi potrebné využiť takmer celý objekt útvarového klubu. Práve tu

Pútnici

Ordinariát Ozbroyených síl a ozbrojených zborov SR aj Ústredie ekumenickej pastoračnej služby OS SR a OZ SR každoročne organizujú viacero pútí.

Z tých do zahraničia má v našich ozbrojených silách najdlhšiu tradíciu púť do Lúrd. Siaha do roku 1995, teda ešte pred vznik ordinariátu, keď na MO SR pôsobil Úrad vojenských duchovných. V roku 1996 príslušníci vtedajšej Armády SR prvý raz prešli vyše 300 kilometrov v rámci medzinárodnej vojenskej púte z Varšavy do Čenstochovej. „Bol som vtedy ešte len vojak základnej služby a jedným z tých, ktorí nás viedli duchovne aj vojensky, bol súčasný vikár ozbrojených síl plukovník Stanislav Lipka,“ spomenul mjr. Slavko Ganaj, štábný kaplán z Dopravného krídla gen. M. R. Štefánika Kuchyňa.

Ústredie ekumenickej pastoračnej služby OS SR a OZ SR organizuje púť do Méjannes-le-Clap od roku 2007, keď vzniklo. „Ešte predtým protestantskí vojaci z vtedajšej Armády

je zriadená Kaplnka Ducha Svätého spravovaná nadporučníkom Križákom. Nakoniec to dopadlo tak, že títo vojaci hŕfne navštevovali sväté omše.

Inou dobrou skúsenosťou bolo pre kaplána pôsobenie v mierovej misii OSN na Cypre, kde získal neoceniteľné skúsenosti z pôsobenia v medzinárodnom prostredí. Doteraz sa mu ozývajú študenti z miestnej univerzity vo Famaguste. Ako jediný katolícky kňaz na tureckej časti ostrova slúžil aj katolíckym študentom prevažne z Afriky.

Veliteľ Žilínčanov plukovník Pavol Šebík je spokojný, že duchovný je integrálnou súčasťou pluku a má v jeho štruktúre pevné miesto. „Budem veľmi rád, ak náš duchovný bude skákať, teda ak bude mať výsadkovú prípravu, ako mali v minulosti jeho predchodcovia. Obrazne povedané, bude spoločne s nami bližšie Bohu. V prospech systému starostlivosti o vojaka by bolo, keby sa mohol s nami aktívne zapájať do výcviku, absolvovať trebárs aj streľby. Prehĺbilo by to naše vzájomné pochopenie, posilnilo dôveru. Nosí uniformu, mal by byť celým vojakom. Hoci nie som hlboko veriaci, rád si vypočujem Mišove kázne. Dokáže v nich byť trefný a adresný,“ hovorí na adresu svojho kaplána.

Leštiansky duchovný

V špecifickej pozícii v rámci Ordinariátu OS a OZ SR je plukovník Mons. František Bartoš, ktorý je stálym duchovným pre Centrum výcviku Lešť v našom najväčšom a najvýznamnejšom výcvikovom priestore. Dňa 18. októbra 2018 sa uskutočnilo slávnostné požehnanie Kaplnky sv. Františka z Assisi.

Kaplnka je zriadená v budove bývalej laserovej strelnice. „Som vlastne domáci kňaz na Lešti a je mojou úlohou, aby som počas vyvedenia vojsk poskytol vojenským duchovným, ktorí prichádzajú na väčšie vyvedenia so svojimi útvarmi, duchovné zázemie. Aby napríklad mohli v našej kaplnke odsľúžiť svätú omšu,“ hovorí Mons. Bartoš, ktorý dlhé roky pôsobil ako policajný duchovný.

Na Lešti plnia úlohy nielen zástupcovia vojenských útvarov, ale aj viacerých zložiek ministerstva vnútra vrátane hasičov či ministerstva spravodlivosti. Pre všetkých je „domáci padre“ k dispozícii. Rovnako aj pre zamestnancov Centra výcviku Lešť.

V misiách a operáciách

„Načo tam pôjdu, čo tam budú len kvôli tým pár omšiam?“ zneli pochybovačné hlasy pred tým, ako začali vojenský duchovní slúžiť aj v misiách a operáciách medzinárodného krízového manažmentu. Takže načo...?

V kaplnke slovenských vojakov v misii UNMEE slúži svätú omšu plk. Marko Trochan (v zelenom rúchu), ktorý prišiel vystriedať pplk. Stanislava Lipku; Eritrea 2002

V poľnej pústej uniforme prišiel na slávenie eucharistie v júni 2002 v hlavnom tábore slovenského kontingentu mierových síl OSN pri dedine Adi Quala v africkej Eritrei aj 41-ročný rotný Jozef Pelegrini z Lehôtky pod Brehmi pri Žiari nad Hronom. Za sebou mal už polročnú misiu v UNMEE, no s manželkou a tromi synmi sa mal stretnúť až o ďalšieho pol roka. Po omši v tábore s názvom Tatranské orlie hniezdo nám povedal: „Pracujem tu ako míner, čo pre mňa znamená značné riziko a potrebu každodenného maximálneho sústredenia. Navyše, v päťdesiatstupňových horúčavách je to veľmi vyčerpávajúce. Preto ma teší, že na svätých omšiach môžem nájsť vnútorný pokoj a duchovnú silu. Dáva mi to skutočne veľmi veľa. Podobne ako rozhovory s padrem. Môžem to veľmi dobre porovnať s minulosťou. Pri zneškodňovaní mín som totiž pracoval aj pred piatimi rokmi v bývalej Juhoslávii, kde sme duchovného nablízku nemali.“ Mimochodom, pre vtedy podplukovníka Stanislava Lipku to bola posledná bohoslužba v Afrike, pretože po roku odchádzal domov. Funkciu vojenského duchovného 197-člennej slovenskej ženijnej jednotky od neho prebral plukovník Marko Trochan. Svoju spoločnú omšu v pastoračnej miestnosti zloženej z obytných kontajnerov vyrobených vo VOP Trenčín a natretých bielou farbou OSN venovali rodinám vojakov.

SR cestovali od roku 1999 do roku 2006 do francúzskeho Gagnières,“ spomenul Milan Gajdoš, ktorý toto významné miesto francúzskych protestantov navštívil v roku 2004 ako zástupca veliteľa Výcvikovej základne VZS v Kežmarku a ktorý v Ústredí ekumenickej pastoračnej služby pôsobí od jeho vzniku ako riaditeľ správy. V tom čase púť organizoval vtedajší Úrad vojenských duchovných Ekumenickej rady cirkví. Treba povedať, že sa rozvíja aj nová tradícia. Ak do Levoče putovali vojaci posledné roky zväčša autobusmi, tento rok sa uskutočnil aj prvý ročník vojenskej pešej púte z Prešova cez Vítaz a Spišskú Kapitulu až na Mariánsku horu. „Tých 64 kilometrov nás v rámci dvoch dní putovalo spolu 25 a verím, že táto tradícia bude pokračovať,“ povedal jeden z jej zakladateľov plk. Jozef Michalov, vikár pre gréckokatolíckych kňazov a veriacich v OS a OZ SR. Treba však spomenúť, že od roku 1997 chodievali sedem rokov vojaci základnej služby s vojenskými duchovnými peši do Levoče z Kežmarku – a tiež to bola dvojdná púť.

Omše, futbal a kamarátstva

Naším prvým vojenským duchovným v misiách bol od roku 2001 major Miloš Krchňavý a bolo to na Cypre. „Vojaci tu majú jedinečnú možnosť diskutovať s kňazom aj o problémoch a témach, na ktoré doma nemajú čas alebo by si na ne ani nespomenuli,“ konštatoval vtedy. Okrem slúženia omší v táborovom Kostolíku sv. Cyrila a Metoda navštevoval vojakov na pozorovacích postoch, stretával sa s nimi pri výkone ženijných prác, ako aj pri športe a oddychu. „Tu farár nemôže vystupovať ako predstaviteľ inštitúcie či úradu, tu som jedným z nich,“ zdôraznil.

Martin, Vajnory, Ružomberok, Cyprus, Irak, Afganistan – to boli hlavné vojenské zastávky kapitána Jána Poltáka na jeho ceste vojaka. Od decembra 2009 bola pôsobiskom tohto vojenského kňaza operácia ISAF. „Na základnú vojenskú službu som rukoval s nechuťou. Uniforma a vojsko ma absolútne nelákali,“ spomenul pred desaťročím. „No keď mi vojenský kňaz Stano Lipka povedal, aby som šiel medzi nich, že aj armáda potrebuje duchovných, prikývol som – a najviac som prekvapil svojho veliteľa, ktorý o mojej antipatii k armáde veľmi dobre vedel,“ usmial sa kapitán Polták pri spomienke na rok 1999. Počas nášho stretnutia v Kandaháre v roku 2009 na najväčšej základni NATO na svete vzápätí dodal: „Keď sa mi už naskytla takáto možnosť pôsobiť medzi vojakmi, beriem ju predovšetkým ako duchovný. Je to moje poslanie kňaza,“ zdôraznil muž, ktorý si s vojakmi zároveň rád zahral futbal, hokejbal, tenis či šach. Zopakoval, že slúženie svätých omší ani zďaleka nie je jeho jedinou povinnosťou. Stalo sa už tradíciou, že vojenský kňazi sú v zahraničných operáciách aj poštármi, knihovníkmi, poradcami – a najmä priateľmi vojakov. Sú to chlapi, ktorí s dobrým úmyslom vedia počúvať druhých. Chcú byť oporou v problémoch, váhaniach alebo pochybnostiach a vedia poradiť. Pravdaže, nielen v duchovných, ale aj v osobných a pracovných veciach. Podplukovník Stanislav Šverha, ktorý slúžil v UNFICYP

Kapitán Peter Dzijak (vľavo) počas rozlúčkového obradu pred prepravou padlého rotného Rastislava Nepelcha do vlasti; Irak 2006

Pplk. Juraj Sitaš a por. Radoslav Takáč slúžia počas rotácie nedeľnú sv. omšu pre slovenských vojakov; Cyprus 2012

trikrát, dokonca vydal v roku 2013 pre našich mierotvorcov (nielen) na Afroditinom ostrove knihu Cyprus – história a spiritualita: „Pri písaní ma výrazne motivoval úprimný záujem našich vojakov o historický kontext krajiny, v ktorej slúžia. Chcel som im teda priblížiť Cyprus tak, aby lepšie chápali tamajšie dejinné súvislosti vrátane mocenských a záujmových siločiar, ktoré ovplyvňovali vzťahy cyperských obyvateľov a ich náboženstiev.“

Lietajúci padre

„Chlapi, berme to ako veľký Boží dar, že sa nám darilo v robote, že sme živí a zdraví a že na nás doma čakajú rodiny a blízki,“ lúčil sa záverečnou kázňou so svojimi kamarátmi v operácii ISAF v Afganistane v decembri 2009 vojenský duchovný major Jozef Michalov. „A vy noví, buďte k sebe ľudskí, aby ste dokázali negovať napätia, ktoré isto prídu. Aby ste boli jeden druhému oporou v situáciách, ktoré sa tým, ktorí tu nie sú, možno nezdajú až také zložité, ale my už vieme, aké zložité a nebezpečné naozaj sú,“ oslovil mužov z novej rotácie. „A buďte zdravo skromní, lebo aj my sme si najprv mysleli, že sme majstri sveta – a neboli sme, hoci napokon sme všetky úlohy zvládli.“ dodal s úsmevom kaplán. „Lietajúci padre“, aj tak slovenskí vojaci volali majora Michalova, otca dvoch detí. Duchovnú službu totiž vykonával nielen pre 124 slovenských vojakov v Kandaháre. Každé dva týždne letel lietadlom na tri či štyri dni za 57 slovenskými vojakmi na základňu Tarin Kowt. Helikoptérou raz za mesiac odlietal na týždeň za ďalšou pol stovkou Slovákov na základňu Deh Rawood. „Priznám sa, pri niektorých turbulenciách nad afganskými vrchmi som sa aj ja už nie raz videl pred bránou svätého Petra,“ ľudsky priznal vo svojej nedeľnej kázni kňaz, ktorý počas oddychových hodín v priebehu osobných debát s vojakmi vypil kávy aj na niekoľko rokov dopredu.

PREHLAD PÚTÍ

Ordinariát Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR

- ✚ Medzinárodná vojenská púť do Lúrd vo Francúzsku, máj, autobusmi
- ✚ Národná púť Ordinariátu OS a OZ SR do Ríma a Vatikánu v Taliansku, september, autobusmi
- ✚ Medzinárodná vojenská púť z Varšavy do Čenstochovej v Poľsku, august, pešo
- ✚ Národná púť Ordinariátu OS a OZ SR na Mariánsku horu v Levoči, september, autobusmi, individuálne alebo pešo
- ✚ Národná púť v Šaštíne, september, autobusmi alebo individuálne
- ✚ Cyrilo-metodské stretnutie vojenských ordinariátov SR a MR v Zalavári v Maďarsku, jún, autobusom

Ústredie ekumenickej pastoračnej služby OS SR a OZ SR

- ✚ Medzinárodná púť do Méjannes-le-Clap vo Francúzsku, jún, autobusom
- ✚ Medzinárodná púť na Svätú horu Grabarka v Poľsku, august, mikrobosom

O plánovaných púťach bývajú v prvých mesiacoch roka avizováni na stránkach ordinariátu (<https://www.ordinariat.sk/>) aj Ústredia EPS (<https://www.ustreps.sk/>).

ANKETA

Na 28. pešej vojenskej púti z Varšavy do Čenstochovej, ktorá sa konala v dňoch 5. až 14. augusta, sa okrem vyše päťsto príslušníkov ozbrojených síl zo šiestich krajín zúčastnilo aj jedenásť príslušníkov OS SR. Viacerým z nich sme položili jednoduchú otázku: Prečo tu tých 300 km kráčate?

Myslieť aj humanitárne

„Pre našu 21. rotáciu v operácii ISAF bolo dôležité vyrovnať sa najmä so stratou Edmunda Makovníka a Patrika Fraštiu, ktorí padli v decembri 2013 v Kábule,“ spomenul vtedy poručík Marek Brody, ktorý sa v Afganistane podieľal okrem iného aj na distribúcii humanitárnej pomoci zo Slovenska. V spolupráci s Ústredím ekumenickej pastoračnej služby Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR, ďalšími pracovníkmi rezortu obrany a spolupracujúcimi organizáciami naši vojaci rozdali tamojším chudobným obyvateľom stovky lekárničiek či spacích vakov. Mimochodom, Ústredie ekumenickej pastoračnej služby poslalo prvú humanitárnu pomoc do Afganistanu už v roku 2008 a za ňou nasledovalo ďalších azda osem. Viaceré išli aj do iných krajín, kde pôsobili či pôsobia slovenskí vojaci, čo je skvelý príklad nielen humanitárneho cítenia, ale aj vojensko-civilnej spolupráce, ktorá vytvára pozitívne predpolie na činnosť samotných vojakov. Tú poslednú „humanitárku“ doručili do Bosny a Hercegoviny v septembri 2019 generálny duchovný Ekumenickej pastoračnej služby v OS a OZ SR plukovník Marian Bodolló a starší kaplán zo samohybného delostreleckého oddielu Michalovce kapitán Simon Czap. Červený kríž v obciach Foča a Čajniče si od nich prevzal najmä odevy pre deti a dospelých, hygienické balíčky či ďalšie potreby pre marginalizované skupiny v miestach pôsobenia slovenských vojakov. No a cez prázdniny rotmajster Juraj Trochan odovzdal žiakom z týchto skupín školské pomôcky zakúpené z výťažku humanitárneho koncertu, ktorý s Vojenskou podpornou nadáciou organizovala aj ekumenická pastoračná služba.

Na záujme záleží

Od roku 2001 doteraz bolo do misií a operácií v Eritrei, na Cypre, v Kosove, Iraku a Afganistane vyslaných 55 vojenských duchovných. Niektorí opakovane, pričom plk. Stanislav Lipka a plk. Marko Trochan po štyrikrát. V súčasnosti je na misii jeden.

Vojenský duchovný kpt. Slavko Ganaj a npor. Marek Brody pri „rotačnej“ svätej omši; Afganistan 2014

Vykládanie humanitárnej pomoci organizované tradične Ústredím ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR; Bosna a Hercegovina, Sarajevo 2017

Do septembra pôsobil v UNFICYP na Cypre por. Ľuboš Kohút, po ktorom na ročnú službu nastúpil kapitán Ivan Bojčuk.

„Je veľmi dôležité, aby ste si u vojakov ako duchovný získali ich dôveru čím skôr, najlepšie od prvého kontaktu. Na to má vplyv najmä charakter človeka a jeho záujem o druhých, snaha vcítiť sa do ich kože a pomáhať. Náboženské pozadie je druho- radé. Nejde o to, či ste evanjelik alebo katolík. To som vedel už vtedy, keď som si k vojakom pripravoval svoju cestu ešte pred nástupom na prvú misiu – a to sa mi aj potvrdilo,“ spomenul na rok 2011 kapitán Viktor Sabo, ktorý napokon do Afganistanu vycestoval aj o dva roky neskôr.

Farár zo školy

Viktor Sabo sa dva razy ocitol v tých istých martinských kasárňach. Aj keď koncom marca 1997 vyhadzoval do vzduchu čísla a kričal: „Nikdy viac armáda!“, aj keď sa do nich po desiatich rokoch znova vrátil...

Ale podľa me poporiadku. Viktor, ktorý pochádza z Kalinova pri Lučenci, vyštudoval na strednej pedagogickej škole odbor vychovávateľstvo. Po nej ho neprijali na psychológiu. Chcel ísť za policajta, ale na to musel mať vojenčinu.

Martinské kasárne

Išiel robiť do šatovej fabriky. Práve dostal povolávací rozkaz, keď v sebe našiel povolanie k duchovnej službe. Prednosť teda na čas dostala ročná vojenčina v martinských kasárňach Sever.

Rotmajsterka Emília Doležiová

Základňa nasaditeľných KIS Ružomberok, veliaca poddôstojníčka: „Načerpať veľa dobrého a vyprosiť milosti pre rodinu a blízkych.“

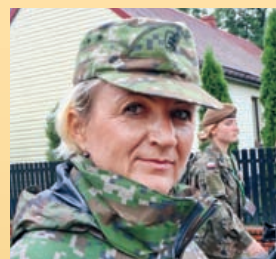
Nadporučík Slavomír Krajniak

2. mechanizovaná brigáda Prešov, štábný kaplán: „Poďakovať sa za Božie milosti, za kňazský život – a prichádzam aj s prosbami od blízkych a kolegov.“

Rotná

Mária Benčová

dopravné krídlo Kuchyňa, staršia pomocníčka letovej prevádzky: „Je to jeden zo spôsobov, ako sa poďakovať za to, čo som v živote dosiahla, a najmä za to najcennejšie – za rodinu.“

Čatár

Marek Krivánek

nasaditeľný komunikačný modul DCM-C Ružomberok, technik: „Sám seba som sa pýtal, prečo som tu – asi nájsť stratenú vieru, vyčistiť si hlavu a dokázať si, že to zvládnem.“

„Naučila ma mnohému, z čoho ťažím dnes vo svojej vojenskej kariére. Aj keď vtedy som si to neprípúšťal,“ priznáva dnešný vojenský duchovný Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši kapitán Viktor Sabo.

Po vojenčine vyštudoval evanjelickú bohosloveckú fakultu, zoznámil sa tam s manželkou. Najskôr obaja pôsobili v Párnici na Orave, potom vo Východnej. Jeho manželka je tam dodnes farárkou. Viktora oslovila armáda, a tak sa, paradoxne, dostal na svoje prvé pôsobisko v spomínaných martinských kasárňach. Čoskoro sa presunul na Liptov.

„Pôsobenie vo vojenskom prostredí, navyše medzi vojenskými študentmi, bolo a dodnes je pre mňa veľkou výzvou,“ hovorí Viktor. Žije vo Východnej, denne dochádza do Liptovského Mikuláša. Cestou zavezie syna a dcéru do školy. Syn bude maturovať a dcéra je štvrtáčka na tom istom osemročnom evanjelickom gymnáziu.

S katolíckym kolegom v akadémii vychádza veľmi dobre. Tak so súčasným kapitánom Huďom, ako aj s jeho predchodcom podplukovníkom Šverhom. „Je to vlastne naša povinnosť voči veriacim i neveriacim. Keby sme nevedeli nájsť spoločnú reč, čo by ľudia povedali? Kážu o láske a sami sa nevedia dohodnúť?“ poznamenáva. Okrem práce so študentmi, prednášok, práce s rodinami profesionálnych vojakov i zamestnancov školy robí pastoračné návštevy v ružomerskej vojenskej nemocnici a pravidelne vo vojenských zdravotníckych skladoch v Liptovskom Mikuláši. Je to nikdy nekončiaca práca, ktorá sa neohraničuje pracovným časom.

Urob 100 kilometrov!

„Som rád medzi ľuďmi. V lete robíme detské tábory, pre študentov organizujeme pri rôznych historických výročiach akcie, prednášky. Pridávajú sa sobáše, krsty, konfirmácie. Ľudia si nachádzajú ku kňazovi cestu, keď vidia, že je voči nim ústretový. Keďže manželka je farárka, tak sa snažím pomáhať aj v cirkevnom zbore vo Východnej,“ vyratúva Viktor Sabo časť svojich aktivít. Jednou z jeho srdcoviek je vlastenecká výchova so študentmi. Chodia do prírody, na pamätné miesta do Brezovej pod Bradlom, k rodnému hrobu Štefánika, na Bradlo. Pri príležitosti stého výročia úmrtia generála M. R. Štefánika pripravili aktivitu Urob 100 kilometrov! Ide vlastne o štyri etapy. Dve už majú za sebou. Okrem iného aj dvojdnový pochod v Nízkych Tatrách. Ešte bude na jeseň tretí pochod a potom štvrtý začiatkom mája budúceho roka. Viktor plánuje pre všetkých, ktorí spomínané nástrahy zvládnu urobiť, pamätnú stužku.

Pravidelne chodí so študentmi aj na vyvedenia na Lešť, na poľný sústredený výcvik. „Som presvedčený o tom, že kňaz by mal chodiť povinne na cvičenia s vojakmi. Aj preto, lebo je tam s nimi 24 hodín denne. Mám jedinečnú možnosť ich lepšie spoznať. Spoločne s nimi strieľam, pochodujem...“ Viktor zdôrazňuje,

že, ide predsa o budúcich dôstojníkov, ktorí budú vychovávať svojich podriadených. Aj preto boli pri pamätníku vojenského policajta, ktorý zahynul pri plnení úloh. Spomenuli si na všetky obete, ktoré zahynuli na Lešti. Aj na všetkých zosnulých vojakov. Z Brožkovho prameňa urobili peší pochod k pomníku rumunských vojakov. Pomaly kráčali so sviečkou v ruke a snažili sa, aby plameň nezhasol. A keď zhasne, zapália si sviečku od kolegu. To je tá spolupatričnosť...

Afganistan dal i vzal

Kapitán Sabo dva razy pôsobil v operácii ISAF v Afganistane ako vojenský duchovný. Priznáva, že mu to dalo mnoho zážitkov a priateľstiev, ktoré dodnes trvajú, ale aj mnohé vzalo. „Keby som povedal, že nie, klamal by som. Pomisičné syndrómy som pozoroval aj sám na sebe. Riadil som sa tým, že vojenský kňaz má byť medzi vojakmi, a nie sedieť zavretý v korimeku. Chodil som teda medzi nich. Aj Ježiš chodil medzi ľuďmi, nesedel nečinne a pasívne. To je môj vzor,“ hovorí.

Konštatuje, že naši vojaci pracovali v uzavretom a nebezpečnom priestore. Bol hrdý na to, čo dokázali. Dobré reprezentovali Slovensko. Tvrdí, že napríklad odmietaním krajiny urobili pre ňu a jej obyvateľov minimálne toľko, ako úspešnou bojovou akciou. Navyše po nich zostal bezpečný priestor, kde sa mohli pokojne pohybovať miestni obyvatelia, najmä deti hrať. „Keď sme sa, vojenský duchovní, spoločne lúčili s mŕtvymi vojakmi, vždy som sa modlil, aby som nemusel takto vypravádzať nášho vojaka. V júli 2013, žiaľ, nastala ťažká situácia, keď zastrelili rotného in memoriam Daniela Kavuliaka a šesť vojakov zranili,“ spomína na svoju ťažkú kaplánsku skúšku kapitán Viktor Sabo.

Tému pripravili: Pavol Vitko, Jozef Žiak a Hana Klobušická

Foto: Pavol Vitko, Jozef Žiak, mjr. Mário Pažický a archív redakcie

Kapitán Miroslav Matejko

veliteľstvo vzdušných síl Zvolen, právny poradca: „Okrem toho duchovného rozmeru ozdravujem aj telo. Mám trochu problémy s chrbticou, pomáha na to chôdza – a tu som to už rozchodil.“

Slobodník Jozef Kušnírik

2. mechanizovaná brigáda Prešov, vodič: „Je to úžasný zážitok, som veľmi rád, že som tu, verím, že podobná púť, ako bola napríklad tento rok premiérová dvojdnovka z Prešova do Levoče, sa ujme aj u nás.“

Desiatnik Gábor Erdélyi

21. mechanizovaný prápor Trebišov, strelec operátor: „Ako veriaci som sa na túto púť chcel dostať už dlhšie, tiež som si chcel dokázať, že to zvládnem, hoci som nečakal, že to bude až také ťažké.“

Poručík Peter Lumnitzer

tankový prápor Trebišov, dôstojník skupiny riadenia operácií: „Porozmýšľať o živote, o viere. Sme nádherne unavení, ale odporúčam.“

Posledný vrtuľový bojovník v prúdovej ére

Plukovník Roy Knight bol zostrelený a zahynul 19. mája 1967 počas vietnamskej vojny. Jeho pozostatky našli a identifikovali až tento rok. Domov ich previezol jeho syn Bryan Knight, ktorý sa medzitým stal dopravným pilotom. Jeho otec lietal na stroji A-1E Skyraider, čo bolo posledné vrtuľové bojové lietadlo amerického námorníctva.

Douglas Skyraider začal vznikať ešte počas druhej svetovej vojny. Námorníctvo požadovalo jednomiestny stroj s vysokými výkonmi, ktorý by nahradil strmhlavé bombardéry Helldiver aj torpédové stroje Avenger. V júli 1944 objednali prototyp pod označením XBT2D-1. Prvý let absolvoval 18. marca 1945 a námorníctvo ho objednalo pod zjednodušeným označením AD-1. Bol taký úspešný, že sa vyrábal až do roku 1957. Postupne vznikli verzie AD-2, AD-3 až AD-7. Vyrobili ich spolu 3 180. V roku 1962 prišla ešte jedna zmena označenia – existujúce lietadlá boli po novom A-1D až A-1J. Meno Skyraider sa počas celej jeho dlhšej kariéry nezmenilo. Okrem toho bol medzi posádkami známy aj pod prezývkou Spad. To bolo meno francúzskej stíhačky, na ktorej v prvej svetovej vojne lietal aj americký pilot. Symbolizovalo anachronizmus, ktorý vrtuľový Skyraider predstavoval v ére prúdových lietadiel.

Základom konštrukcie bol mohutný 18-valcový motor Wright Duplex-Cyclone, ktorý v neskorších verziách poskytoval výkon až 2 700 koní. Za ním nasledoval rovnako mohutný trup dlhý takmer dva-

násť metrov. Krídlo malo rozpätie 15,2 m. V ňom boli umiestnené štyri kanóny kalibru 20 mm, každý so zásobou dvesto nábojov. Na pätnástich závesníkoch pod krídlami a trupom uniesol Skyraider až 3 600 kg bômb a neriadených rakiet. Maximálna rýchlosť bola 520 km/h, čo je slušná hodnota na vrtuľové lietadlo takýchto rozmerov a s hmotnosťou vyše osem ton.

Väčšina Skyraiderov bola jednomiestna vrátane najrozšírenejšej verzie AD-6 (A-1H). Existovali však aj dvojmiestne až štvormiestne verzie. Tie boli určené na špeciálne úlohy, napríklad nočné útoky

s využitím prístrojov. Verzia AD-4W mala troch členov posádky a niesla pod trupom radar vo veľkom puzdre. Slúžila ako palubné lietadlo včasnej výstrahy.

Krst ohňom v Kórei

Najväčším používateľom bolo americké námorníctvo, Skyraidery však slúžili aj v Británii, vo Francúzsku a vo Švédsku. Používalo ich aj niekoľko ázijských a afrických krajín, ako posledné dolietali v roku 1985 v Gabone.

USA ich prvýkrát nasadili počas kórejskej vojny. Tvorili vtedy základ útočného letectva amerických lietadlových lodí. Vte-

dajšie prúdové palubné lietadlá sa im nemohli rovnať, pokiaľ ide o nosnosť bômb a vytrvalosť desať hodín vo vzduchu. Do bojov sa zapojili v júli 1950 a 2. mája 1951 podnikli aj jediný letecký torpédový útok celej kórejskej vojny. Ich cieľom však nebola žiadna loď, ale priehrada na rieke, ktorú ovládala Severná Kórea.

Skyraidery útočili na pozemné ciele z nízkych výšok, čoho dôsledkom boli vysoké straty. Až 101 lietadiel bolo v Kórei zostrelých, ďalších 27 bolo stratených pri nehodách. Pre väčšiu odolnosť voči protiletadlovým zbraňam začali Skyraidery dostávať prídavné pancierovanie na spodnú časť trupu a na boky kokpitu. Pláty mali hrúbku 6 až 12,7 mm a ich celková hmotnosť bola 280 kg. Na letových vlastnostiach sa táto hmotnosť navyše nijako neprejavila. Jeden stroj námornej pechoty dosiahol 16. júna 1953 aj jediný potvrdený zostrel v tejto vojne, keď zasiahol dvojplášťník sovietskej výroby Polikarpov Po-2. Severná Kórea ich používala na rušivé nočné nálety.

Proti Číne i Vietnamu

Hneď po skončení vojny v Kórei sa Skyraidery zaplietli aj s komunistickou Čínou. Dopravné lietadlo DC-4 spoločnosti Cathay Pacific letelo 23. júla 1954 z Bangkoku do Hongkongu, keď ho približne tridsať minút pred cieľom napadli dve čínske vrtuľové stíhačky Lavočkin. Tie mu zasiahli a zapálili dva zo štyroch motorov. Projektily tiež zabili viacero cestujúcich. Keď útoky neprestávali a lietadlo sa čoraz ťažšie ovládalo, britský kapitán Phil Blown sa rozhodol núdzovo pristáť na rozbúrenom mori. V záchrannom člne prežilo deväť z devätnástich ľudí na palube, zvyšných desať zahynulo. Ľudí z člna sa podarilo zachrániť. Pri pátraní po prípadných ďalších žijúcich nadabali 26. júla 1954 dva Skyraidery z americkej lietadlovej lode na dve čínske stíhačky Lavočkin. Tentoraz proti nim nestálo bezbranné civilné lietadlo a oba čínske stroje boli zostrelené.

Prešlo desať rokov a vrtuľové Skyraidery stále slúžili na lietadlových lodiach aj napriek rozvoju prúdových strojov. Z palúb

USS Ticonderoga a USS Constellation sa 5. augusta 1964 zapojili do prvého útoku na Severný Vietnam. Na väčších nosičoch ich čoskoro začali nahrádzať prúdové stroje A-6 Intruder, z menších lietadlových lodí však operovali naďalej. Námorní letci na Skyraideroch dokonca dosiahli dva zostrely prúdových lietadiel MiG-17. Jeden severovietnamský pilot bol taký neopatrný, že 20. júna 1965 pomaly prelietaval rovno popred hlavne poručíkov Clintona Johnsona a Charlesa Hartmana. Tí nelenili, stlačili spúšte a o zostrel sa podelili. Ďalší pilot MiG-17 ťahal za kratší koniec 3. októbra 1966, keď sa zaplietol do manévrového súboja s poručíkom Williamom Pattonom.

V službách USAF

Vo vojne vo Vietname Skyraidery prvýkrát použilo aj americké letectvo (v Kórei lietali iba námorné). Po tom, čo ich stiahli z hlavných útočných operácií, používali Skyraidery najmä na špeciálne operácie proti partizánskym základňam a zásobovacím trasám. Veľmi sa tiež osvedčili ako eskorta vrtuľníkov pri misiách na záchranu zostrelých letcov. Dvaja piloti Skyraiderov si pri takýchto letoch vyslúžili najvyššie americké vyznamenanie – Kongresovú medailu cti. Boli to major Bernard Fisher 10. mája 1966 a plukovník William Jones 1. septembra 1968.

V roku 1972 všetky americké Skyraidery v oblasti stiahli z bojov a presunuli ich k letectvu Južného Vietnamu. Spolu stratili Američania vo vietnamskej vojne 266 Skyraiderov. Väčšina padla za obeť streľbe zo zeme či nehodám. Päť bolo zostrelých raketami zem-vzduch a tri boli zostrelené vo vzdušnom boji severovietnamskými stíhačkami.

Návrat domov

Jedným zo stratených strojov bol aj A-1E už spomínaného plukovníka Roya Knighta. Ten sa narodil v roku 1931 v Texase. Pochádzal z ôsmich detí a päť jeho starších bratov slúžilo v druhej svetovej vojne. On sa prihlásil do letectva hneď po svojich sedemnástych narodeninách. Bol príslušníkom 602. taktickej perute, ktorá operovala zo základne Udorn v Thajsku. Vo veku 36 rokov bol zostrelý pri útoku na Ho Či Minovu cestu v severnom Laose. Najprv bol evidovaný ako nezvestný, v roku 1974 ho vyhlásili za mŕtveho.

Roy Knight bol ženatý s Patriciou, ktorá pochádzala z Filipín, a mali spolu tri deti. Jedným z nich bol aj Bryan, ktorý naposledy videl svojho otca ako päťročný. Mával mu pri jeho odlete z letiska v Dallase. Na to isté letisko teraz priviezol pozostatky svojho otca. Bryan sa totiž stal pilotom a posledných dvadsať rokov lieta pre Southwest Airlines. Po tom, čo telo jeho otca identifikovali v Laose a v auguste prepravili do USA, ho Bryan viezol na poslednej etape cesty vo svojom Boeingu 737.

Text: Miroslav Barič

Taiwan kupuje Abramsy

Americké ministerstvo zahraničia schválilo predaj zbraní Taiwanu. Ide o 108 tankov M1A2T Abrams. Spolu s nimi chce Taiwan 300 guľometov s lafetou na streche tanku, množstvo munície kalibru 120 mm, výcvik a servis a tiež dodatočné vozidlá na podporu tankov vrátane ťažkých odťahovacích M88 Hercules. Celková cena za tento balík sú dve miliardy dolá-

rov. Okrem toho USA povolili predaj 250 protiletadlových rakiet Stinger, ktoré sa odpaľujú z pleca. K nim tiež Taiwan dostane súvisiace vybavenie, výcvik a podporu, spolu za 223,5 milióna dolárov. Taiwan tiež požadoval viac ako 1 500 protitankových rakiet Javelin a TOW, ale o tých sa ešte nerozhodlo.

Text: Miroslav Barič

Foto: Fincantieri, Lockheed Martin, US Army a USAF

Nové hliadkové lode

V Taliansku spustili na vodu prvú z nových oceánskych hliadkových lodí triedy Revel. Dokončená má byť o dva roky. Spolu sa plánuje 16 lodí s tým, že zatiaľ je objednaných a zaplatených sedem. V rokoch 2021 až 2035 majú postupne nahradiť štyri ľahké fregaty triedy Soldati a osem korviet triedy Minerva.

Satelit pre zabezpečenú komunikáciu

Spoločnosť Lockheed Martin oznámila, že satelit AEHF-5 sa podarilo úspešne vypustiť na obežnú dráhu a reaguje na pokyny z veliteľstva vesmírnych operácií amerického letectva. Do vesmíru ho v auguste vyniesla raketa Atlas V 551. Satelit je súčasťou systému Advanced Extremely High Frequency, čo je sústava šiestich satelitov zabezpečujúcich chránenú komunikáciu. Prvý satelit AEHF vypustili v roku 2006 a AEHF-4 šiel na orbitu v októbri 2018. Posledná, šiesta družica má pribudnúť do konca tohto roka. Satelity stavia Lockheed Martin a prenášajú zabezpečenú komunikáciu ozbrojených síl USA, Británie, Kanady a Holandska. Sú schopné odolať aj elektromagnetickému žiareniu z jadrového výbuchu a zaisťovať tak komunikáciu v prípade nukleárnej vojny.

A-10 bude slúžiť ďalej

Ak by sa naplnili plány z roka 2014, bojové lietadlá A-10 by už americké letectvo vyradzovalo. Namiesto toho dostali nové krídla, novú elektroniku na presné zameriavanie navedených zbraní a môžu slúžiť až do roku 2040. Firma HEBCO najnovšie získala kontrakt za 80 miliónov dolárov, aby najbližších desať rokov poskytovala služby pre udržateľnosť technickej pripravenosti týchto strojov. Hlavnou náplňou bude dodávanie presných a aktuálnych digitálnych dát pre technickú údržbu. Stroje A-10 vstúpili do služby v roku 1978, osvedčili sa najmä v bojoch v Iraku. Ide o podzvukové pancierované stroje, ktorých hlavnou výzbrojou je rotačný kanón kalibru 30 mm so zásobou 1 174 nábojov. Na 11 závesníkoch pod trupom a krídlami unesie 7 260 kg bômb a rakiet.

Systém pre Strykery

Americká armáda stále hľadá vhodný aktívny ochranný systém pre svoje osemkolesové vozidlá Stryker. Testy izraelského systému Trophy a nemeckého ADS odhalili problémy pri ich použití na Strykeroch. Na rozdiel od ťažších pásových M2 Bradley či tankov M1 Abrams totiž Stryker horšie znáša navýšenie hmotnosti. Aktívny ochranný systém, ktorý dokáže automaticky detegovať a zneškodniť rakety mieriace na vozidlo, je tiež náročný na elektrickú energiu a tú Stryker nevie úplne zabezpečiť. Výrobcovia oboch systémov sa snažia na tieto problémy reagovať. V Izraeli už predtým vyvinuli niekoľko ľahších ochranných systémov, ktoré nie sú také náročné na energiu – zároveň však poskytujú nižšiu úroveň ochrany. Jedným z riešení, na ktorom Američania pracujú, môže byť nadradený systém, ktorý by spájal viaceré systémy s rôznymi schopnosťami. Každé vozidlo v skupine by tak malo ochranu prispôbenú svojím parametrom, ale nadradený systém by ich spájal do spoločnej ochrany pre celú skupinu.

Turci nedostanú F-35

Spojené štáty nedodajú Turecku stíhačky F-35. Dôvodom je, že Turecko kúpilo ruský protiletadlový a protiraketový systém S-400. Američania tvrdia, že prostredníctvom systému S-400 by sa Rusko mohlo dostať k citlivým údajom z prevádzky F-35. Výsledkom je viacero dôsledkov od politickej roztržky medzi USA a Tureckom až po zrušenie účasti tureckých firiem na programe F-35. Komponenty, ktoré mali dodávať, budú vyrábať iné spoločnosti. Turecko pre F-35 vyvíjalo aj novú strelu s plochou dráhou letu SOM-J. Táto strela má vlastnosti stealth a má byť určená na útoky proti silno bráneným významným cieľom. Turecký minister priemyslu vyhlásil, že vývoj strely dokončia a budú ju používať iné lietadlá a drony vlastnej výroby.

Zlatý chlapec zo Splitu

Pavol Blažek, jedna z našich chodeckých legiend, si prvý raz obliekol dres Dukly Banská Bystrica v roku 1977 – a je mu verný dodnes.

Športovec, ktorý sa v roku 1990 vo vtedy ešte juhoslovanskom Splite stal majstrom Európy na 20 kilometrov v chôdzi, si na svoje prvé dni v Dukle spomína s nadšením aj preto, lebo „keď ma do Dukly povolali na základnú vojenskú službu, tak som si okamžite vychutnal tunajší tartan, pretože v Trnave som trénoval na škvare, z ktorej sa cez sucho prášilo a po každom daždi bola hneď plná kaluží.“

Minerálka a rekonštrukcia

„Pôvodne tu Bulhari pestovali zeleninu, a keď som prišiel v roku 1969 do Dukly, ešte sa tu pretekalo na škvare,“ spomína bývalý špičkový atlét a v rokoch 1990 – 2001 veliteľ VŠC Dukla brigádny generál v. v. Ivan Čierny. V roku 1974 bol ako zástupca veliteľa poverený rekonštrukciou štadióna: „Keď sme išli položiť tartan, museli sme odkopať niekoľko metrovú vrstvu ílu. Postupne všetky výkopy zaplavila voda. Spod štadióna a jeho najbližšieho okolia bolo treba stiahnuť 24 prameňov medokýša, čiže tunajšej minerálky. Tiež sme vymieňali trávnik, rekonštruovali divácke

sektory, vybudovali priestory pre novinárov a osvetlenie, osadili svetelnú tabuľu či postavili pomocné ihriská.“

Pravdaže, to už je dávno. Odvtedy štadión zostal, ale opäť dostane novú tvár. „Minulý týždeň oslávil Štadión SNP svoje 60. narodeniny a ja som veľmi rád, že práve dnes, v predvečer celonárodných osláv 75. výročia SNP, sme poklepaním základného kameňa odštartovali jeho komplexnú rekonštrukciu,“ povedal 28. augusta minister obrany Peter Gajdoš. Ako ďalej

„Som šťastný, že rekonštruovaný štadión Dukly bude naďalej voňať atletikou.“

vysvetlil, rekonštrukciou štadióna prispeje rezort obrany ku skvalitneniu a zefektívneniu prípravy športovej reprezentácie SR a Ozbrojených síl SR vrátane skvalitnenia

prípravy mladých talentov. Rezort obrany plánuje rekonštruovať priestory hlavného tréningového štadióna a tiež priestory tribún, areálových a prístupových komunikácií a plôch zelene. Ukončenie je plánované do konca roka 2020. Náklady sú plánované vo výške viac ako 12,9 milióna eur vrátane DPH.

Z posledného prvý

Vráťme sa však späť k Pavlovi Blažekovi. Pokiaľ sa dostal na tartanový ovál aj vtedy elitnej Dukly Banská Bystrica, musel to poriadne rozchodiť už doma v Zelenči. „Vôbec som dovtedy nešportoval, ale celú triedu zlanáril nový učiteľ telesnej výchovy Ľudovít Žambokrétthy, bývalý chodec.“ A tak sa dvanásťročný blondiak Paľko po piatich dňoch tréningu postavil na štart svojich prvých pretekov na 1. ročníku Záhoráckej dvadsiatky. Skončil dvanásť z pätnástich žiakov. V tom istom roku v Stráži pod Ralskom dokráčal dokonca posledný. No nevzdal sa. Kdeže! Už o pár mesiacov v roku 1971 sa stal žiackym vicemajstrom Slovenska a vyhral preteky Čechy – Morava – Slovensko. Vzápätí

v Lokomotíve Trnava sa okrem iného stal ako junior majstrom Československa na 10 km. Nečudo, že povolačací rozkaz dostal do Banskej Bystrice.

„Prvý rok základnej služby som mával aj služby v kuchyni či ako pomocník dozorného, no tak či onak, pre mňa bol dres Dukly naplnením skvelého sna. Nielen preto, že sme mali k dispozícii štadión, regeneráciu, plaváreň, jedáleň a všetko ostatné, ale aj preto, lebo vzápätí som sa prebojoval do reprezentácie.“ Už ako dvadsaťročný sa kvalifikoval na svoje prvé majstrovstvá Európy – spolu so svojím neskorším trénerom Jurajom Benčíkom. A ako 22-ročný v roku 1980 získal na olympiáde v Moskve solídne 14. a 10. miesto na 20 a 50 km. Prvý medzinárodný úspech prišiel v roku 1982 na ME. „Na 20 kilometrov skončil Jozef Pribilinec druhý a ja tretí. Pre mňa bol ten euforický pocit umocnený aj skutočnosťou, že preteky boli v Aténach, v sídle starogréckych olympiád, a aj tým, že sme na debne stáli dvaja z Dukly.“ V roku 1984 mal spolu s Pribilincom fantastickú formu, a aj preto ho dodnes mrzí, že socialistické krajiny bojkotovali olympiádu v Los Angeles. „Namiesto toho vtedajší socialistický blok organizoval v Moskve Preteky Družby. Na 20 km sme aj s Jožom kráčali na čelných pozíciách, ale oboch nás diskvalifikovali, aby napokon vyhral domáci pretekár. Cítili sme sa poškodení, nebolo to s kostoným poriadkom. Každopádne – domov sme cestovali poriadne nazúrení...“ Jozef Pribilinec si to vynahradiť v roku 1988 získkom zlata na OH v Soule. No a Paľo Blažek v roku 1990 svojím zlatom na majstrov-

Strieborný Jozef Pribilinec (vpravo) a bronzový Pavol Blažek na 20 km na ME v Aténach, 1982

stvách Európy v Split. „Ten rok som toho povyhrával dosť, no napriek tomu som nešiel do Splitu ako favorit. V tabuľkách mi patrila až piata či šiesta pozícia.“ Pavol Blažek sa vtedy stal celkovým víťazom Európskeho okruhu, ktorý tvorili preteky v Barcelone, Miláne a vo francúzskom Mézidone. V nórskom Bergene utvoril čs. rekord na 20 km na dráhe. V nemeckom Hildesheime dokonca odkráčal na 20 km svetový rekord. No vrcholom sezóny bol Split: „Už od piateho kilometra som kráčal sólo na čele, ale na pätnástom som toho mal plné zuby. Presne si pamätám, ako na mňa tréner Benčík tým svojím drsným spôsobom zareval, že dovtedy som sa iba šetril, preto aby som teraz dal do toho všetko...“

V kroji a s valaškou

Návrat z ME do Dukly sprevádzala hrdosť a v rodisku v Zelenči ho čakali s transparentom Zlatý chlapec zo Splitu. Po Moskve a Soule sa ešte prebojoval na olympiáde v Barcelone (1992) a v Atlante (1996). Hoci stále patril k európskej a svetovej špičke, ten povestný kúsok šťastia k stupni víťazov na medzinárodnej úrovni mu už chýbal. S aktívnym pretekaním sa rozlúčil ako 38-ročný. Odišiel do civilu, no po roku 2000 sa do Dukly vrátil. Od roku 2006 pôsobí na marketingu VŠC a okrem všetkej ďalšej práce ho možno vidieť v stánku Dukly či už na leteckých dňoch SIAF, na Dňoch detí s ozbrojenými silami a na mnohých ďalších podujatiach. Často ho sprevádza aj manželka Majka, s ktorou sú svoji už 40 rokov – a s ktorou dokonca v tomto desaťročí odbehli tri

spoločné polmaratóny. Pravdaže, športové gény v rodine zostali. „Dcéra Zuzka sa prebojovala na olympiádu v roku 2000 do Sydney a syn Michal bol v roku 2003 tiež ako chodec strieborný na majstrovstvách Európy juniorov. No obaja to s tou chodeckou drinou dosť rýchlo skončili,“ poznamenal. Zároveň je rád, že vnuk Oleg hrá ako žiak hokej za banskobystričských „baranov“ a k športu nemajú ďaleko ani obe vnučky.

„Nie, veteránske chodecké preteky sú už mimo mňa, to len tento rok som sa nechal nahovoriť na 5 km v Borskom Mikuláši, pretože mali 50. ročník a bolo to vlastne aj polstoročie od začiatku mojej športovej kariéry,“ spomenul. Zároveň tento rok absolvoval maratón v Prahe (3,46 h) a polmaratóny v Bratislave, Olomouci či v Banskej Bystrici (časy okolo 1,50 h). Pravdaže – polmaratóny už viacero rokov beháva síce v maratónkach, ale v detviaskom kroji a s valaškou. „Je to tak trochu vtip, ale som rád, keď doma či v zahraničí aspoň takto môžem prezentovať naše Slovensko a jeho tradície,“ usmial sa a dodal: „Tie skutočné výsledky, ktoré sú hodné Dukly a reprezentácie Slovenska, sú však už na mladých. Nepochybujem o tom, že ak budú mať talent a vôľu, pomôže im k úspechu aj modernizovaný štadión na našich Štiavnickách, ktoré sa stali aj mojím druhým domovom. Som šťastný, že ho nepremeňa iba na futbalový štadión, ako bolo počuť niektoré hlasy, ale že bude naďalej voňať atletikou.“

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement a archív P. B.

Víťazný finiš na Majstrovstvách Európy v Split na 20 km, 1990

Nové vrtuľníky Black Hawk

Na letisku Sliač pristáli ďalšie dva nové vojenské vrtuľníky UH-60M Black Hawk, ktoré budú súčasťou výzbroje Vzdušných síl Ozbrojených síl SR. „Ide o ďalší posun v modernizácii techniky našich vzdušných síl a zároveň tak aj o posilnenie ich spôsobilostí. Nové čierne jastraby budú slúžiť nielen pre potreby ozbrojených síl, ale najmä v prospech všetkých občanov v rôznych krízových situáciách,“ priblížil minister obrany Peter Gajdoš. Náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko poďakoval vedeniu ministerstva obrany za úspešne zvládnutý akvizičný proces rozšírenia flotily vrtuľníkov a zdôraznil, že dva nové vrtuľníky prispievajú k dynamizovaniu procesu výcviku tak leteckého, ako aj pozemného personálu.

Foto: Ivan Kelement

Medzinárodná súťaž policajtov

V poradí už siedmy ročník odbornej policajnej súťaže Miesto činu 2019 sa uskutočnil 6. septembra v priestoroch Centra výcviku Lešť. Organizátori pripravili pre trinásť súťažných trojčlenných tímov identické súťažné stanovišťa, kde si jednotlivé tímy zmerali sily vo vysokoodbornej činnosti pri dokumentovaní modelovaného trestného činu. Úlohou bolo napríklad zaisťovanie stôp na mieste činu a ďalšie špecifické postupy. Popri tradičných organizátoroch z Prezídia Policajného zboru Slovenskej republiky bola prvý raz spoluorganizátorom podujatia aj Vojenská polícia. Okrem súťažiacich z jednotlivých krajských riaditeľstiev Policajného zboru SR a tímu Vojenskej polície usporiadatelia privítali aj tri súťažiace tímy Polície Českej republiky a jeden tím vyslala Vojenská polícia ČR. Práve ten napokon zvíťazil.

Text: (pv)

Foto: kpt. Otto Šimon

Deň ozbrojených zločiek

V priestoroch Vojenského historického múzea v Piešťanoch sa uskutočnil pod záštitou ministra obrany SR Petra Gajdoša Deň ozbrojených zločiek a záchranných systémov s deťmi. Riaditeľ Vojenského historického ústavu plukovník Miloslav Čaplovič privítal aj náčelníka Generálneho štábu OS SR generála Daniela Zmeku, zástupcov parlamentu i samosprávy, ako aj vojenských a leteckých pridencov Českej republiky, Poľska a Maďarska akreditovaných v SR. Pre malých i veľkých návštevníkov pripravili vojenský múzejníci bohatý program.

Čestná stráž oslavovala

Príslušníci Čestnej stráže prezidenta Slovenskej republiky si slávnostným nástupom pripomenuli 18. výročie vzniku útvaru. Veliteľ čestnej stráže plk. Branislav Vavrinec v príhovore pripomenul historické mílniky útvaru a zaželel úspešné plnenie úloh do ďalších rokov. Náčelník Vojenskej kancelárie prezidenta SR genmjr. Vladimír Šimko poďakoval príslušníkom útvaru za prácu a prístup k plneniu úloh. Vybraným príslušníkom čestnej stráže odovzdali vojenské medaily Za vernosť Ozbrojeným silám Slovenskej republiky, medaily Vojenskej kancelárie prezidenta SR a ocenenia Znak Čestnej stráže prezidenta SR.

Komplexný štábny nácvik

V priestoroch stálej dislokácie Jaselských kasární Topoľčany sa od 9. do 13. septembra za riadenia náčelníka štábu 1. mechanizovanej brigády plukovníka Jána Halaja uskutočnil komplexný štábny nácvik na cvičenie Slovak Shield 2019. Zapojili sa doň príslušníci veliteľstva 1. mechanizovanej brigády Topoľčany a profesionálni vojaci vyčlenení do štábu veliteľstva od ďalších jednotiek ako základ mechanizovanej brigády Národného cieľa 2017. Výsledkom komplexného štábného nácviku je operačný rozkaz veliteľa prvej mechanizovanej brigády pre cvičenie Slovenský štít.

Zasadali vojenské zväzy

24. medzinárodnému vojenskému výstupu na Kriváň, ktorý už tradične zorganizoval Zväz vojakov Slovenskej republiky, predchádzalo 26. zasadnutie vojenských zväzov krajín V4, ktoré sú súčasťou organizácie EUROMIL. Podľa prezidenta zväzu Eugena Biteru témou zasadania bol nábor a udržanie vojakov a výsluhových dôchodcov v ozbrojených silách štátov Vyšehradskej štvorky. Na rokovaní sa zúčastnili aj generálny riaditeľ sekcie ľudských zdrojov Ministerstva obrany SR brigádny generál Boris Ďurkech a zástupca veliteľa Pozemných síl OS SR brigádny generál Martin Michalko.

Festival vojenských hudieb

V Olomouci a Kroměříži sa 30. augusta a 1. septembra konal XXV. medzinárodný festival vojenských hudieb. Zúčastnili sa na ňom vojenské hudby z Holandska, Lotyšska a Českej republiky. Príslušníci Čestnej stráže prezidenta SR sa na ňom spolu s Vojenskou hudbou Banská Bystrica predviedli s gala-programom pod velením desiatnika Romana Juska a kapitána Jána Goliáša. Festival prilákal na historické námestia Olomouca a Kroměříža množstvo divákov.

O skúsenosti sa treba deliť

V mnohonárodnom prápore vojenskej polície NATO začínal major Jaroslav Slančík pred deviatimi rokmi na cvičení Black Bear 2010 v pozícii hodnotiteľa. Na tohtoročnom cvičení Sharp Lynx 2019 už mnohonárodnému práporu velil.

Veliteľské pozície v prápore, ktorý je zložený z vojenských policajtov Poľska, Českej republiky, Chorvátska a Slovenska, sa každý rok menia na rotačnom princípe. V tomto roku má Slovensko po štyroch rokoch pozíciu veliteľa práporu i veliaceho poddôstojníka.

Major Slančík spomína, že cvičenie pred deviatimi rokmi v Chorvátsku bol

doslova krst ohňom. „Vtedy sa prápor ešte len hľadal, najmä jeho štáb. Týkalo sa to aj nás, hodnotiteľov. V roku 2014 som bol zástupcom veliteľa práporu. Neskôr som mal na starosti vytváranie úloh, podľa ktorých sa prápor hodnotil. Minulý rok som bol znova zástupcom veliteľa. Postupne som prešiel v štábe rôznymi pozíciami.“

Keď sa v januári tohto roka v Minsku Mazowieckom po prvý raz postavil v pozícii veliteľa pred ostatných, čakali, ako povedie prápor. „Držal som sa scenára a dokumentov. Som rád, že som mohol zladiť celý tím velenia práporu na pracovných stretnutiach na Slovensku a v Českej republike. Minulý rok som bol zástupcom veliteľa práporu. Vedel som preto, aké nedostatky sa vyskytli pri plánovaní. Tento rok sme ich už neopakovali a mohli sme sa sústrediť na rozvoj spôsobilostí,“ konštatuje major Slančík.

Cvičenie Sharp Lynx 2019 v chorvátskej základni Kovčanje bolo zamerané na vojenské rozhodovacie procesy. Najmä na vydanie operačného rozkazu pre podriadené jednotky na zabezpečenie ochrany a sprevádzania vojenských konvojov. „Vedeli sme už z prípravných zamestnaní, že tento rok bude zameraný na podporu presunov veľkých formácií vojsk. Preto sa

týmto smerom zamerala aj naša príprava,“ pripomína Jaroslav Slančík.

Zámerom vojenských policajtov je, aby pri zabezpečovaní presunov nedošlo k narušeniu bezpečnostnej ani dopravnej situácie. Aj tohtoročné cvičenie v Chorvátsku ukázalo, že najschodnejšou cestou je využívať na presuny kolón nočné hodiny, konvoje sústreďovať do takého počtu vozidiel, aby boli akcieschopné a zbytočne neblokovali dopravu. Teda radšej viacero menších ako jeden veľký. Tiež si precvičili, ako monitorovať reálnu dopravnú situáciu, ako odstaviť pri kolapse dopravy konvoj a počkať, kým sa situácia upokojí.

Major Slančík sa od augusta stal slovenským zástupcom v Centre výnimočnosti NATO vojenskej polície v Bydgoszczy. „Mám pripraviť prednášky o kurze pre starších i mladších dôstojníkov o projekte mnohonárodného práporu. Chcem ďalej odovzdávať svoje skúsenosti,“ plánuje major Slančík, ktorý 27 rokov plnil úlohy v rámci Vojenskej polície na Slovensku. Chce byť dobrým nástupcom a pokračovateľom práce, ktorú v Bydgoszczy odviezol prvý zástupca našich vojenských policajtov major Jozef Šoltys.

Text: Jozef Žiak

Foto: archív J. S.

11. mechanizovaný prápor Martin

11. mechanizovaný prápor (11. mpr) Martin je súčasťou organizačnej štruktúry 1. mechanizovanej brigády Topoľčany. Vznikol v roku 1995 ako prápor rýchleho nasadenia, ktorý sa stal prvou profesionálnou jednotkou Ozbrojených síl SR. V roku 2000 bol premenovaný na prápor okamžitej reakcie.

V roku 2001 mu minister obrany SR priznal čestný názov Prápor okamžitej reakcie kapitána Jána Francisciho a v roku 2003 rozkazom č. 3/2003 prezident SR za dosahovanie výborných výsledkov vo výchove, výcviku a v bojovej príprave po celý čas jeho existencie a za príkladnú účasť jeho príslušníkov v mierových misiách zapožičal práporu okamžitej reakcie bojovú zástavu.

V rámci reformy Ozbrojených síl SR bol prápor okamžitej reakcie reorganizovaný a od 1. 10. 2006 premenovaný na 11. mechanizovaný prápor.

11. mpr Martin priamo nadväzuje na vojenské tradície svojho predchodcu – práporu okamžitej reakcie. Tieto vojenské tradície sa stali neoddeliteľnou súčasťou výchovy, výcviku a bojovej prípravy profesionálnych vojakov, ako aj príkladom

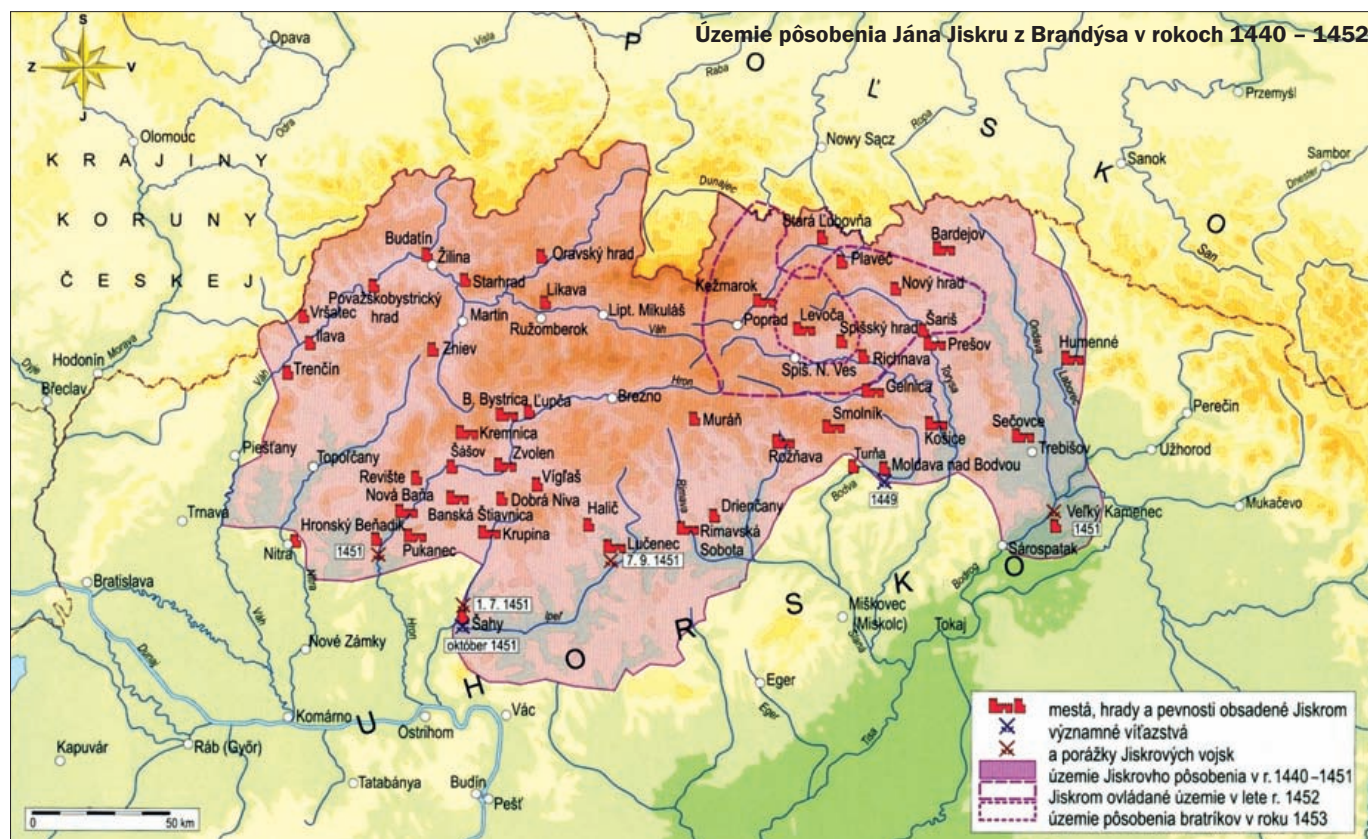
v plnení úloh v zahraničí vo vojenských operáciách a mierových misiách. Na cvičeniach v rámci programu Partnerstvo za mier kvalitne plnili určené úlohy, a tým vzorne reprezentovali Ozbrojené sily SR doma i v zahraničí. Za uvedené dosiahnuté výsledky v roku 2007 prezident SR zapožičal 11. mechanizovanému práporu Martin historický a čestný názov Mechanizovaný prápor – prápor okamžitej reakcie kapitána Jána Francisciho.

Znak 11. mpr má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. Na zelenej ploche znaku je položený strieborný cválajúci kôň, ktorý predstavuje ušľachtilý, rýchle zviera a je tiež časťou erbu mesta Martin, v ktorom útvar vznikol a je aj umiestnený. Jazdecké jednotky boli predchodcami síl rýchleho a okamžitého nasadenia. V hlave znaku je na zelenej ploche striebornou farbou uvedený názov tohto útvaru v skratke 11. mpr a miesto jeho dislokácie MARTIN.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.

Vojenský historický ústav

Boje o uhorský trón v rokoch 1440 – 1450

Po relatívne krátkom panovaní Albrechta Habsburského (1437 – 1439) sa v Uhorsku rozpútal zápas o kráľovskú korunu. Najmä územie horného Uhorska, čiže dnešného Slovenska, sa takmer na celé štvrtstoročie stalo dejiskom šarvátok, násilia, ozbrojených zrážok a prepádov, čiže akejsi drobnej každodennej vojny.

Uhorská politická scéna sa rozdelila na dva súperiace tábory, ktoré vytvorili prívrženci prohabsburského a projagelovského zoskupenia uhorskej šľachty. Časť šľachty sa prikláňala k duchu Albrechtovho závetu, v ktorom sa snažil v prípade narodenia mužského dediča udržať uhorsko-česko-rakúsku personálnu trojünü. Kráľovná vdova Alžbeta dúfala, že očakávaný potomok bude syn, no aj sama sa pokladala za schopnú vládnuť. Spomedzi uhorských veľmožov ju podporovali najmä jej bratrance – gróf Ulrich z Celje (Cillei) a mačviansky bán a liptovský župan Ladislav z Gorjan (Gari), ako aj zopár prelátov. Okrem časti šľachty sa k Alžbete priklonili aj slobodné kráľovské a banské mestá s prevahou nemeckého etnika.

Opozičná, takzvaná národná strana presadzovala úzku spoluprácu s jagelovským Poľskom a v zmysle tradície z čias uhorského kráľa Ľudovíta I. Veľkého (1342 – 1382) bola za opätovné vytvorenie uhor-

sko-poľskej únie. Jej kandidátom sa stal mladý 15-ročný poľský kráľ Vladislav III. Pri rozhodovaní zavážilo najmä to, že Poľsko-litovské kráľovstvo bolo vtedy najvýznamnejšou mocnosťou východnej Európy, takže za danej situácie sa personálne spojenie Uhorska s Poľskom pod žezlom jagelovskej dynastie javilo najlepšou zárukou uhorskej bezpečnosti.

Narodenie Ladislava Pohrobka (tento prídomok dostal preto, lebo sa narodil až po otcovej smrti) vo februári 1440 v Komárne a jeho korunovácia za kráľa 15. mája 1440 akcelerovali ďalší vývoj. A tak hoci časť uhorských prelátov i veľmožov stála na Pohrobkovej strane, mocensky významnejšia skupina dosiahla, že na sneme v Budíne 29. júna 1440 uznali stavy za uhorského kráľa Vladislava Jagelovského a korunováciu Ladislava V. Pohrobka vyhlásili za neplatnú. Ostrihomský arcibiskup Dionýz zo Seče potom 17. júla 1440 v Stoličnom Belehrade korunoval Vladislava I. za uhorského kráľa.

S odstavením syna sa však kráľovná Alžbeta nezmierila. Pustila sa do otvoreného boja proti Jagelovcovi. Už v júli 1440 Alžbeta so svojimi prívržencami a s bratislavskou mestskou posádkou obliehala Bratislavský hrad. Vojenské akcie sa rozšírili vo viacerých častiach Uhorska. Alžbetiným silným spojencom sa stal rímsko-nemecký kráľ Fridrich III. Habsburský, najmä potom, keď v novembri 1440 uzavreli dohodu, podľa ktorej sa Fridrich stal Pohrobkovým tútorom a ochrancom dedičských práv.

Osvedčený žoldnier

Alžbeta si najala žoldnierskeho kapitána Jána Jiskru z Brandýsa, ktorý sa osvedčil už v službách jej otca Žigmunda i manžela Albrechta. Jiskra bol typickým odchovancom husitského vojenstva, aj napriek tomu, že sám ako katolík bojoval práve proti husitom. Kráľovná ho vymenovala za svojho hlavného kapitána a šarišského župana a zároveň ho poverila správou svojich vnných majetkov ležiacich najmä na Slo-

vensku. Išlo o hrady Zvolen, Šariš, Spiš, Šášov, Lupču, banské mestá, ako aj slobodné kráľovské mestá Košice, Prešov a Bardejov.

Z poskytnutých prostriedkov Jiskra naverboval okolo päťtisíc žoldnierov najmä z radov bývalých husitských bojovníkov, ale aj Rakúšanov a Slezanov a zakrátko sa zmocnil Zvolenského hradu, ktorý sa aj neskôr stal jeho obľúbeným sídlom. V nasledujúcom roku Jiskrovi žoldnieri získali Kežmarok, v Podolínci zajali Vladislavovho kapitána Petra Komorovského, obsadili Richnavu a neskôr aj Šarišský hrad. Jiskrovej vojenskej kontrole podliehal severovýchod krajiny. Okrem vojenského majstrovstva Jiskra preukázal aj diplomatické schopnosti, lebo svoje pozície si dokázal udržať po dlhé roky, keď verne hájil Pohrobkov, ale aj vlastné záujmy.

Boj o nástupnícke práva musel načas ustúpiť do úzadia, lebo zosilnel tlak Osmanskej ríše. Z iniciatívy pápežskej stolice bola v Rábe (Győri) uzavretá mierová dohoda, v rámci ktorej Alžbeta uznala Vladislava I. za uhorského kráľa pri zachovaní nástupných práv pre svojho syna. O štyri dni nato, 17. decembra 1442, Alžbeta zomrela. Sotva trojročný osirotený Ladislav Pohrobok sa dostal na dvor Fridricha III., ktorý sídlil vo Viedenskom Novom Meste.

Po smrti kráľovnej Alžbety a potom, čo roku 1444 v bitke proti Osmanom pri Varne padol kráľ Vladislav I., sa Ján Jiskra stal exponentom prohabsburskej politiky v Uhorsku. Trvalo bojoval proti národnej strane, ktorej hlavným predstaviteľom bol Ján Huňady.

Ján Jiskra z Brandýsa na kresbe Mikoláša Aleša

Romantizujúce stvárnenie bitky pri Varne, v ktorej roku 1444 zahynul kráľ Vladislav I. Jagelovský

Sedem kapitánov

Na jar 1445 uznal uhorský snem nároky Ladislava Pohrobka na uhorský trón. Keďže mal iba päť rokov, snem rozhodol, že vládu v Uhorsku má dočasne zabezpečovať krajinská rada, no súčasne zvolil sedem hlavných kapitánov, ktorých voľba zodpovedala rozloženiu mocenských síl v krajine. Za národnú stranu to boli Mikuláš z Iloku, Ján Huňady, Juraj (Rozgón) z Rozhanoviec a Michal Orság z Gutu; tzv. dvorskú, čiže prohabsburskú stranu reprezentovali Ján Jiskra, Pongráč zo Svätého Mikuláša a Imrich Bubek.

Hlavní kapitáni mali zabezpečovať obranu krajiny i vnútorný poriadok a bezpečnosť. No kompromisné riešenie snemu nádej na úspech. Individuálne, protichodné záujmy veľmožov vyúsťovali do rozporov, do skrytého i otvoreného boja. Situácia sa veľmi nezmenila ani potom, keď Jána Huňadyho zvolili roku 1446 za gubernátora (správcu) Uhorského kráľovstva a keď koncom marca 1447 uhorský snem zrušil právomoci a poverenia všetkých siedmich hlavných kapitánov.

Zvolenie Huňadyho za gubernátora nebolo náhodné, keďže vtedy bol najbohatším uhorským veľmožom. Patrilo mu 28 hradov, 56 miest a mestiek a vyše tisíc dedín. Rozsiahla časť Huňadyho majetkov sa nachádzala aj na Považí: sedem hradných panstiev (Trenčín, Vršatec, Považská Bystrica, Ilava, Súča, Strečno, Starhrad), štyri mestiečky a 76 dedín. Prvoradou úlohou gubernátora bolo usporiadanie pomerov v Uhorsku. K tomu patrilo najmä zúčtovanie s českým žoldnierskym veliteľom Jánom Jiskrom.

Uznesenia snemu z roku 1446 a 1447 na zabezpečenie poriadku a mieru v krajine Jiskra sčasti nemohol, sčasti však ani nechcel realizovať, čo viedlo k síce nevyhlásenej, no faktickej vojne predovšetkým na území Slovenska. Jiskra sa titulu hlavného kapitána nevzdal a vo svojej dŕžave sa správal ako neobmedzený pán. Keďže Huňadyho zamestnávalo najmä stupňujúce sa osmanské nebezpečenstvo na južnej hranici Uhorska, mohol si dovoliť ozbroje-

ne vystúpiť proti Jiskrovi až v roku 1449. Bolo to len rok potom, čo Osmaní porazili uhorské vojsko na čele s Huňadym v bitke na Kosovom poli v októbri 1448.

Neslýchaná krutosť

Útok uhorského vojska do Abova na čele s Osvaldom (Rozgónom) z Rozhanoviec a Štefanom Bubekom v septembri 1449 Jiskra odrazil a zmocnil sa aj Moldavy nad Bodvou, ktorú opevnil a zanechal tu stálu

Ján Huňady na kolorovanom drevoryte v Kronike Jána z Turca (1488)

posádku, lebo očakával Huňadyho protiútok. Už o mesiac sa gubernátor narýchlo opevnenej Moldavy po krátkom obliehaní skutočne zmocnil. Krutosť, akú uplatnil voči zajatým jiskrovcom, bola aj na stredoveké pomery neslýchaná. Každému obrancovi dal odťat' obe ruky, odrezať nos a vykľat' jedno oko.

Menšie bojové zrážky sa v priebehu októbra a novembra odohrali aj na Spiši, vo Zvolenskej a v Tekovskej stolici. Prímerím z 5. decembra 1449, za ktorého uzavretie intervenoval aj sám pápež Mikuláš V., sa prvá fáza vojny medzi Huňadym a Jiskrom skončila. V marci 1450 bol v Mezőkövesde uzavretý mier, podľa ktorého si Jiskra ponechal územia, ktoré dovtedy ovládal, a zároveň sa zaviazal, že časť svojich žoldnierov prepustí a nebude stavať ďalšie hrady ani opevnenia.

Text: Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Poddôstojníci na prehliadke

Nezastupiteľnú úlohu na úspešnej vojenskej prehliadke, ktorá sa 29. augusta uskutočnila v Banskej Bystrici, mali aj príslušníci poddôstojníckeho zboru, najmä veliaci poddôstojníci. Na zabezpečení prehliadky sa podieľalo viac ako 2 500 profesionálnych vojakov, najmä mužstvo a poddôstojníci.

a veliaci poddôstojník vrtuľníkového krídla Prešov nadrotmajster Marek Sukovský.

Nadrotmajster Ján Melničák z práporu zabezpečenia letovej prevádzky Sliač sa aktívne podieľal na príprave a uskutočňovaní zamestnaní z poradovej prípravy prehliadkového celku taktického krídla. Počas výcviku s vojenskou technikou, ktorý sa dial v priestoroch taktického krídla, zabezpečoval organizovanosť života vojsk v stanovom tábore Sliač.

Podľa hlavných poddôstojníkov pozemných i vzdušných síl sa poddôstojnícky zbor v procese prípravy vojenskej prehliadky i v jej samotnom priebehu prejavil ako skutočná chrbtová kosť našich ozbrojených síl.

Text: Jozef Žiak

Foto: Ivan Kelement

Dobrovoľníci prisahali

V priestoroch Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania v Martine zložili 13. septembra vojenskú prisahu ďalšie štyri desiatky absolventov dobrovoľnej vojenskej prípravy. Slávnostným nástupom, vyradením a povýšením na vojakov 2. stupňa tak oficiálne zavŕšili 11-týždňový výcvik a zároveň získali finančný príspevok vo výške viac ako 1 100 eur. Počas výcviku si účastníci dobrovoľnej vojenskej prípravy osvojili základné zručnosti profesionálneho vojaka. Ide o špecifické vedomosti z oblasti taktickej a streleckej prípravy, radiačnej, chemickej a biologickej ochrany, ženiinnej prípravy, komunikačných a informačných systémov, poradovej prípravy, telesnej prípravy, zdravotníckej a topografickej prípravy, vojensko-etickej výchovy, ako aj psychologickú a logistickej prípravy. Tohtoročný výcvik dobrovoľnej vojenskej prípravy sa začal 1. júla 2019. Počas jeho trvania zabezpečil rezort obrany pre jeho účastníkov bezplatné ubytovanie, stravu, zapožičanie výstroja a výzbroje a tiež preplatenie cestovných nákladov.

Text a foto: Jozef Žiak

Hlavný poddôstojník trenčianskeho veliteľstva pozemných síl štábný nadrotmajster Rastislav Bodnár konštatuje: „Počas prípravy i samotnej prehliadky som nezaznamenal žiadne negatívne postoje ani prístup. Každý sa snažil vzorne prezentovať seba, svoj útvar, pozemné sily, ako aj Ozbrojené sily Slovenskej republiky v čo najlepšom svetle.“

„Veľmi ma teší, že mnohí vojaci a poddôstojníci reagovali na vzniknutú situáciu a v prípade potreby zastúpili svojich kolegov, ktorí nemohli zo zdravotných dôvodov plniť svoju úlohu,“ poznamenáva štábný nadrotmajster Bodnár.

Hlavný poddôstojník veliteľstva vzdušných síl vo Zvolene štábný nadrotmajster Peter Kuka si zasa pochvaľuje prácu, ktorú v prípravnom období i počas prehliadky odvieďol veliaci poddôstojník zvolenského krídla velenia, riadenia a prieskumu vzdušných síl nadrotmajster Rastislav Skubeň, veliaci poddôstojník dopravného krídla Kuchyňa nadrotmajster Michal Zelenák

Pravá ruka veliteľa

Stalo sa tradíciou, že v mnohonárodnom prápore vojenskej polície NATO Slovensko obsadzuje pozíciu veliaceho poddôstojníka. Od roku 2018 nás na tomto poste reprezentuje nadrotmajster Marcel Fraňo.

Rodák z Trenčína absolvoval vojenskú základnú službu vo vajnorskom prieskumnom prápore. V radoch Vojenskej polície pôsobí už 21 rokov. Prešiel viacerými pozíciami, absolvoval množstvo kurzov a školení doma i v zahraničí.

Za najvýznamnejšie považuje kurz pre špecialistov vojenskej polície v Texase a najmä kurz pre štábnych nadrotmajstrov vo Fort Bliss v USA. Medzinárodné skúsenosti získal aj počas štyroch ročných pôsobení v misii OSN UNFICYP na Cypre. Spolupracoval s britskými vojenskými policajťmi a kolegami z Argentíny a Maďarska. Vzdelanie si doplnil absolvovaním magisterského štúdia ekonomiky a manažmentu podniku na Vysokej škole manažmentu v Trenčíne. V súčasnosti je vedúcim starším inšpektorom špecialistom operačného oddelenia Vojenskej polície Trenčín.

Začiatkom roka 2018 sa stal súčasťou mnohonárodného zoskupenia vojenskej polície NATO (MNMPBAT). „Najväčšou výzvou bolo pre mňa systematicky pracovať na tom, aby funkcia a rola veliaceho poddôstojníka získala patričný rešpekt a úctu, ktoré jej právom patria. Veď popri veliteľovi, zástupcovi a náčelníkovi štábu práporu je jednou z kľúčových v mnohonárod-

nom prápore vojenskej polície,“ hovorí. Z vlastných skúseností aj z pôsobenia v UNFICYP vie, že táto pozícia má v štruktúrach ozbrojených síl Veľkej Británie a USA dlhoročnú tradíciu.

Pozitívne konfrontácie

Nadrotmajster Fraňo sa usiloval, aby bol veliteľom práporu, ktorý sa každý rok strieda, vnímaný ako jeho poradca v záležitostiach poddôstojníckeho zboru, ale aj jeho pravá ruka, nápomocná v manažovaní záležitostí pre nerušený chod práporu. Komunikáciu s veliteľom práporu bral ako povinnosť, pretože len prostredníctvom nej môže dochádzať k prenášaní informácií, ktoré majú za cieľ splnenie úloh a zámeru veliteľa.

Pracoval na vytváraní zdravej klímy v rámci práporu s cieľom navodiť pozitívnu komunikáciu. S hlavnými funkcionármi štábu, dôstojníkmi, ale aj medzi poddôstojníkmi.

V tomto roku je jeho pôsobenie v rámci práporu špecifické. Slováci vďaka nemu a veliteľovi majorovi Slančíkovi zastávajú dve zo štyroch najvýznamnejších pozícií MNMPBAT. „Akákoľvek konfrontácia s medzinárodnými partnermi je pozitívnou skúsenosťou. Okrem každodenného používania angličtiny ako základného dorozumievacieho jazyka som získal nové odborné vedomosti aj praktické skúsenosti. Hoci kultúrne rozdiely medzi štyrmi národnosťami práporu sú minimálne, nesprávne vedená komunikácia by mohla viesť k nedorozumeniam,“ sumarizuje nadrotmajster Marcel Fraňo.

Text: Jozef Žiak

Foto: Vojenská polícia

Výstroja je viac

Minister obrany Peter Gajdoš spolu s generálnym tajomníkom Služobného úradu Ministerstva obrany SR Jánom Holíkom navštívili 13. septembra hlavný výstrojný sklad Ozbrojených síl SR v Nemšovej. Pri tejto príležitosti predstavili doterajší pokrok v oblasti zabezpečenia výstroja pre profesionálnych vojakov a zároveň vyvrátili pochybnosti o ich nedostatku. „Ako profesionálny vojak som poznal problémy s vystrojovaním. Keď som nastúpil do funkcie ministra, jednou z mojich ambícií bolo zmeniť to. Dnes môžem skonštatovať, že sa nám to podarilo a vojaci nájdu vo výstrojných skladoch to, čo potrebujú,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš. Ako ďalej vysvetlil, pre profesionálnych vojakov sú výstrojné súčiastky k dispozícii nielen v Nemšovej, ale v rámci celého Slovenska v ďalších 18 výstrojných skladoch, kde si tieto súčiastky môžu zakúpiť v zmysle príslušných výstrojných noriem. Generálny tajomník Služobného úradu Ministerstva obrany SR Ján Holík informoval, že za 3,5 roka sa v rezorte nakúpili pre vojakov výstrojné súčiastky o sto percent väčšom objeme než v predchádzajúcom období.

Foto: Jakub Neubauer

Pán major má filmy rád

V hlavnej súťaži 76. benátskeho filmového festivalu mal 3. septembra premiéru česko-slovensko-ukrajinský film *Pomaľované vtáča* podľa románového bestselleru amerického Poliaka Jerzyho Kosińskiego (1933 – 1991). S jeho scenáristom, režisérom a producentom Václavom Marhoulom sme sa rozprávali nielen o filmovej tvorbe, ale aj o vzťahu k armáde. Je totiž majorom Aktívnych záloh Armády Českej republiky.

Pomaľované vtáča o putovaní chlapca východoeurópskym vidiekom počas druhej svetovej vojny je čiernobiely film dlhý 169 minút. Bez hudby, bez rozprávača, s minimom slov. Komu je určený?

Úplne všetkým. Nezáleží na veku, na vzdelaní, na tom, či diváci poznajú román, nezáleží na ničom. Dôležité je, ako ho budú vnímať. Myslím si, že viac ho pochopia tí, ktorí zažili smutné veci, nešťastie, odchod blízkych. Lebo práve takí si dokážu vážiť dobro, šťastie, lásku. Zdravý človek nikdy celkom neocení, že nie je chorý. Neváži si život v mieri, ak nezažil vojnu. Nevie, čo je to núdza, ak nikdy nehľadoval. Nechcem diváka viesť za ručičku, prikazovať mu, čo si má myslieť a čo má cítiť. Nemoralizujem, nesúdím, nechávam publiku slobodu.

Čím vás Kosińského román presvedčil, že ste jeho filmovej adaptácii obetovali jedennásť rokov?

Samotný názov odkazuje na najväčší problém odlišnosti. Všeobecne akceptujeme, že každý sme originál, no zároveň nemáme radi nič odlišné, iné, cudzie. Človek, ktorý vybočuje z radu, nie je súčasťou krdľa a môže mu ísť o život. V knihe je scéna, keď vtáčnik nafarbí vtáčika, privábi krdel' a vypustí ho doň. A krdel' to pomaľované vtáča udobe. náš malý hrdina Joska je tiež takým nafarbeným vtáčikom. Takmer všetci, ktorých stretá, sa ho boja, odmietajú ho, útočia naňho.

Kedy a prečo ste sa rozhodli obsadiť do vedľajších úloh hviezdy ako Harvey Keitel, Udo Kier, Stellan Skarsgård, Julian Sands?

Mal som to šťastie, že ku knihe som sa dostal až ako 44-ročný. Vo veku, keď už človek čo-to prežil a mnohé chápe. Prečítal som ju na jeden dúšok, od večera do rána. A vedel som, že to musím sfilmovať. Pri písaní scenára som sa nenechal ničím

obmedzovať a v postavách som si predstavoval práve tých známych hercov, ktorí ich hrajú. Vlastne som dlho hľadal najmä predstaviteľa hlavnej postavy, kým som si neuvedomil, že ho mám rovno pod nosom v Českom Krumlove.

Nakoľko je Pomaľované vtáča váš osobný film?

Celkom. Vložil som doň úplne všetko, čo som vládal.

Dáva záver divákovi nádej, že aj taká rozbitá duša ako Joskova sa môže vyliečiť, napraviť?

Spolupracujem s organizáciou UNICEF a pri koordinovaní charitatívnej pomoci v Afrike som mal možnosť stretnúť sa s deťmi, ktoré boli vojakmi. To sú veľmi poškodení jedinci. Vôbec nemajú problém pozabíjať desiatky ľudí. A pri tom majú pocit, že robia správnu vec, netrpia žiadnymi výčitkami. No práve preto exis-

tujú programy, ktoré im pomáhajú vrátiť sa späť do normálneho života. Niekedy sa to podarí, niekedy nie. Vďaka tomu viem, že cesta späť existuje, len je veľmi ťažká a zložitá. Vezmite si len pamätníkov, ktorí v detstve prežili koncentrák. Dnes sú to starí ľudia, ale sú silní, dokázali sa s tým vyrovnáť. Preto som hlboko presvedčený, že nádej nikdy nezomiera.

Trviate, že Pomaľované vtáča nie je vojnový film. Vojna je v ňom však prítomná od začiatku do konca.

Vojna je to, čo v ľuďoch akceleruje zlo. Dve tretiny filmu tam nie je vojna prítomná, nie je cítiť ani v náznakoch, najmä na začiatku, keď chlapec vôbec nevie, že vypukla. Prvá tretina sa odohráva v akomsi medzičase, ktorý ustrnul. Až keď Joska putuje z východu na západ, vojna ho doženie. Je niečo ako katalyzátor toho, čoho všetkého sú ľudia schopní. Skutočná vojnová scéna je v celom filme len jedna. Všetko to besnenie, týranie a vraždenie nemá vlastne s vojnou nič spoločné, nevyvolala ho vojna, nezapríčinila ho. Pomaľované vtáča nie je vojnový film ani film o holokauste. Je o ľudskosti, láske a dobre, ukrytými za množstvom zla a utrpenia.

Postavy v Pomaľovanom vtáčati, rovnako ako aj vaša predchádzajúca filmová tvorba, prezrádzajú, že k vojakom a vojsku máte neobyčajný vzťah.

Mám a netajím to. Už veľa rokov slúžim ako príslušník aktívnych záloh, v poslednom čase v hodnosti majora.

Prečo?

Keď som za boľševika bol na povinnej ročnej vojenčine, mimochodom, aj v bratislavských Duklianskych kasárňach, vojenčinu a socialistickú armádu som z duše neznášal. Nemal som rád režim a myšlienky, ktorým slúžila. No keď padla totalita a naše krajiny sa vydali cestou demokracie, slobody, členstva v Európskej únii a NATO, nadobudol som presvedčenie, že sú to hodnoty, za ktoré treba bojovať. A vôbec mi neprekáža, že ľudia, ktorí radi vidia svet jednoducho, hovoria o tých, čo sa dobrovoľne prihlásia do armády, že majú radi zbrane, uniformy, hrajú sa na vojakov. Inými slovami, že sú čudní.

Neviem si predstaviť silnejšiu občiansku angažovanosť ako odhodlanie nasadiť za vlasť svoj život.

Ako príslušník Aktívnych záloh Armády Českej republiky som bol dvakrát v Iraku, tri razy v Afganistane, v Bosne, Kosove, takže viem, že to nie je hra. Už na letisku v Kábule si to uvedomíte. No aj to, že je dôležité postaviť sa proti zlu tam, kde vzniká, a nečakať, kým dorazí až k nám. A ono by k nám skôr či neskôr dorazilo, ak by sme ho nechali.

Bolo treba špeciálne zladovať nakrúcanie Pomaľovaného vtáča s činnosťou aktívneho záložníka?

To nešlo sklbiť ani náhodou. Keď som pripravoval nakrúcanie a bol som na cvičení, mal som pocit, že jednou nohou stojím na Marse, druhou na Zemi, a obe planéty sa od seba rýchlo vzdalujú. Takže som teraz dlho nebol na cvičení a ani na jeseň nepôjdem, pretože mám pred sebou ešte veľa práce s filmom. Vrátim sa až budúci rok, mám kontrakt ešte na dva a pol roka. Našťastie velenie môjho útvaru má pochopenie. Vedia, že sa nevyhýbam povinnosti. Rozhodne si však nemyslím, že by som niečo z vojenského výcviku za ten čas zabudol. Ak pristupujete k vojenskému výcviku dôsledne a poctivo, je to ako jazda na bicykli, nedá sa zabudnúť.

Záujem o aktívne zálohy je v Českej republike vysoký.

Postoj verejnosti k vojakom sa zmenil, keď Česko postihli povodne a armáda ľuďom masívne pomáhala. Dnes sa česká armáda skutočne nemôže sťažovať – a už vôbec nie na nezáujem o vstup do aktívnych záloh. Vo Vyškove sa konáva trojmesačný základný výcvik, kam idú ľudia, ktorí sa chcú stať profesionálnymi vojakmi, chcú vstúpiť do aktívnych záloh alebo ho len prosto chcú absolvovať. Je oň taký enormný záujem, že ho armáda nedokáže uspokojiť. Česká armáda je veľmi efektívna v náboře aj preto, lebo sa naučila byť konkurencieschopná na trhu práce. Má čo ponúknuť, kariérny postup, kvalitný život, benefity...

Lenže v prípade vojakov predsa nejde len o výšku platu, ale aj o občiansky postoj, zodpovednosť, zmysel pre povinnosť. To sa nedá kúpiť ani z ničoho nič vytvoriť.

Armáda musí koncepčne pracovať s deťmi, s mládežou, ale aj s ich rodičmi, s učiteľmi na školách, s verejnosťou. Musí mať argumenty a vedieť ich použiť, aby občanov presvedčila, že je lepšou alternatívou ako rôzne ilegálne domobrany typu Slovenských brancov, ktorí sú čisté zlo. No ešte väčšie zlo je, že obce, mestá, školy a kultúrne organizácie sú ochotné

s brancami verejne spolupracovať. Treba zistiť, kde je chyba. Lebo ak deti nadobudnú dojem, že Tiso bol vlastne fajn chlapík, potom to bude naozaj veľký problém. Ja som sa s tým na Slovensku stretol, keď som ho obchádzal s predchádzajúcim filmom Tobruk. Nikto nevedel o hrdinstve českých a slovenských vojakov v severnej Afrike. A tak, keďže na filme vtedy spolupracovalo aj slovenské ministerstvo obrany, poslal som mu prst z tobruckého bojiska, skropenú aj slovenskou krvou. Keď som bol u vás na ministerstve minule, nikde som ju nenašiel. Zaujímalo by ma, kde skončila.

Neobralo vás jedenásťročné nakrúcanie Pomaľovaného vtáča o chuť nakrúcať filmy?

Keď som mal štrnásť, rozhodol som sa, že sa stanem filmárom a nikdy som to neľutoval. Milujem filmy. Jednoducho milujem. Neviem si predstaviť, že by som v živote robil niečo iné.

Zhovárал sa: Miloš Ščepka

Foto: MIAC

VÁCLAV MARHOUL

(* 31. januára 1960 v Prahe)

- režisér, scenárista, producent a herec
- od roku 1990 sedem rokov generálny riaditeľ Filmového štúdia Barrandov
- v roku 1997 založil filmovú spoločnosť Silver Screen, ktorá produkovala jeho filmy Mazaný Filip (2003) a Tobruk (2008)
- major Aktívnych záloh Armády Českej republiky
- ako člen komisie Ministerstva obrany Českej republiky spolupracoval na Bielej knihe o obrane ČR
- spoločnosť Silver Screen sa podieľala na podporných aktivitách vstupu ČR do NATO, na oslavách konca druhej svetovej vojny v Prahe a Plzni, na kultúrnom programe počas pražského summitu NATO a pod.

Bralce na Lešti patrili predovšetkým hasičom a horským záchranárom

Skalné lezenie v ofsajde?

Cvičné skaly Bralce v priestoroch Centra výcviku Lešť sú najvhodnejším terénom na výcvik v skalnom lezení v rámci ozbrojených síl. Uskutočňujú sa na nich základné i pokročilé kurzy skalného lezenia. No skutočnou čerešničkou na pomyslenej torte skalolezcov je každoročne medzirezortná súťaž v skalnom lezení.

Minulé roky sa uskutočňovala v májovom termíne. V tomto roku sa jej v poradí už siedmy ročník konal 10. až 11. septembra. Organizoval ho odbor špeciálneho výcviku Centra výcviku Lešť. Podľa hlavného rozhodcu majora Igora Lišaníka je súťaž určená pre príslušníkov ozbrojených síl i mimorezortných ozbrojených zložiek. Na Lešti sa zišli zástupcovia vojenských útvarov,

Vojenskej polície, príslušníci Hasičského a záchranného zboru (HaZZ) MV SR, horských záchranných služieb a polície SR.

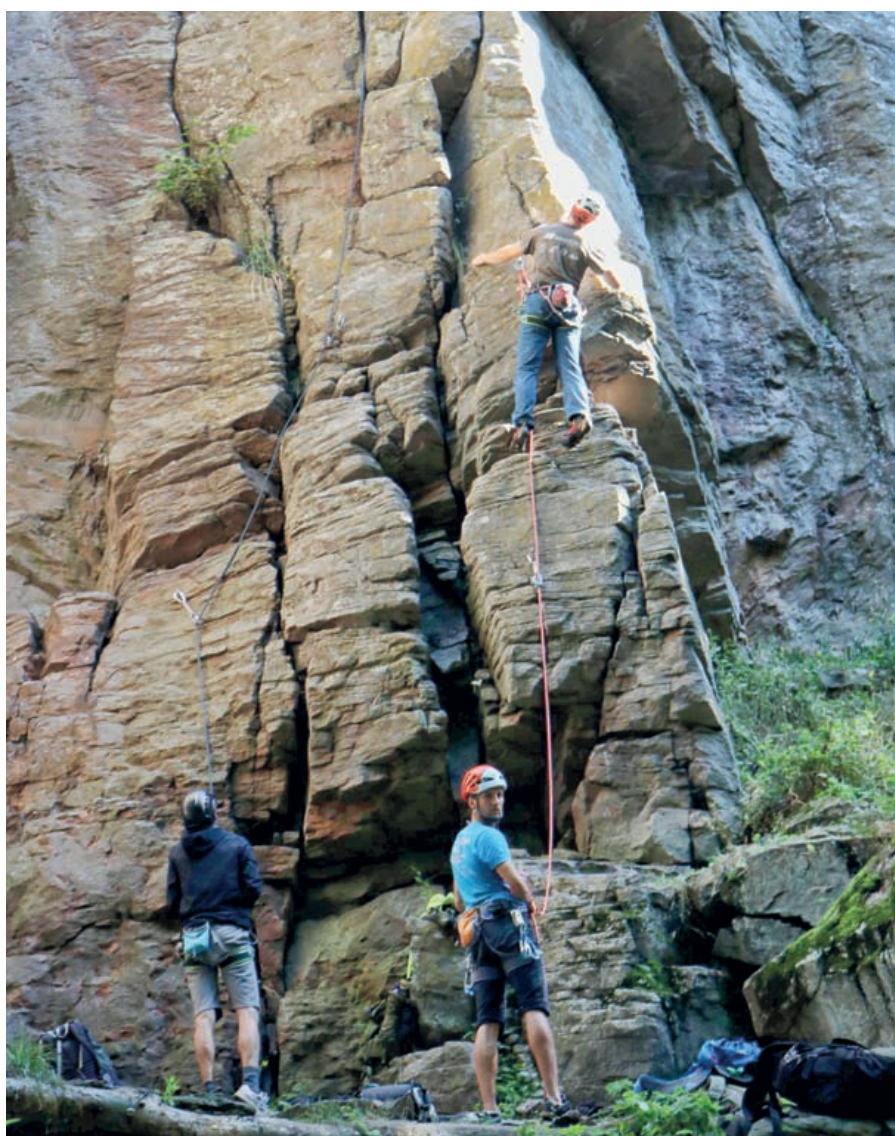
Hasiči a záchranári

V tomto roku súťažiacim na skalách prialo počasie. Tí najlepší v previsoch dokázali zabojovať a bolo sa veru na čo pozerať. Minuloročné víťazstvo nakoniec obhájila dvojica práporčík Vladimír Plachý a pod-

práporčík Martin Šimko z Hasičského a záchranného zboru Prievidza. Maximálny počet bodov pri prelezení 43 ciest je 243 bodov. Víťazná dvojica ich nakoniec získala 219. O šesť bodov za nimi zaostala dvojica Horskej záchrannej služby Nízke Tatry nadpráporčík Štefan Šajgal a kapitán Peter Zingor a na tretom mieste sa umiestnila dvojica Horskej záchrannej služby Vysoké Tatry nadpráporčíci Peter Tomko a Rudolf Golec.

„Tento rok sme urobili v rámci súťaže a jej hodnotenia malé kozmetické úpravy. Aby sme umožnili aj slabším lezcom umiestniť sa na lepších pozíciách. Každá lezecká cesta je bodovaná, vyhráva dvojica, ktorá má najväčší súčet bodov. Priebeh súťaže ukázal, že to bol dobrý krok,“ s uspokojením konštatuje major Lišaník. Dodal však, že inováciám nie je koniec. Na budúci rok chcú súťaž zamerať predovšetkým na jednotlivcov. Súťaž poriadne preverila aj vytrvalosť dvojíc. Zároveň bola aj o taktike a reálnom zhodnotení aktuálnej

výkonnosti. Je to súťaž tímov. Ideálne je, keď je dvojica vyrovnaná. Zloženie jeden výborný sólista a druhý oveľa slabší víťazstvo neprináša. Lezenie, aj keď sa to na prvý pohľad nezdá, je tímový šport. Dvojica musí byť perfektné zohratá, musia si navzájom dôverovať.

Vojaci, hore sa!

Majora Lišaník trápí slabšia účasť príslušníkov rezortu obrany na súťaži. Veď v tomto roku česť vojenských útvarov zachraňoval len veliteľ čaty michalovského samohybného delostreleckého oddielu

poručík Ľudovít Čorný. Vyšťudovaný telocvikár, ktorého lezenie priťahuje a ktorý lezie najmä vo Vysokých Tatrách, sa na súťaži zúčastnil premiérov. „Neľutujem, bola to veľká škola. Najmä pozorovať štýl prekonávania jednotlivých stien skutočnými profesionálmi z horských záchranných služieb. Vidím, v čom sa musím zlepšiť,“ hovorí poručík Čorný, ktorý na popredné priečky nedosiahol. Chce prísť aj o rok a dúfa, že z útvaru už nebude sám. Súťažila aj dvojica vojenských policajtov z odboru krízového manažmentu, výcviku a kynológie Vlkanová – Hronsek rotmajstri Matúš Jonov a Michal Katrák. Minulý rok na súťaži chýbali, lebo sa vracali z plnenia úloh v misii Európskej únie EUNAVFOR MED Sophia v Stredozemnom mori. „Postupne sa zlepšujeme, ale na najlepších to stále nestačí,“ konštatoval rotmajster Jonov. Pripomenul, že na budúci rok bude mať Vojenská polícia určite väčšie a kvalitnejšie zastúpenie. Veď do jej radov prešiel aj kapitán Martin Urban, ktorý patril v rámci Centra výcviku Lešť medzi jedného z hlavných organizátorov takýchto súťaží a popularizátorov skalného lezenia.

Major Lišaník pri odovzdávaní cien pripomenul, že skalné lezenie nie je samoučelné, ale pomáha rozvíjať spôsobilosti profesionálnych vojakov z rôznych útvarov ozbrojených síl, vojenských policajtov, hasičov i záchrannárov. Aj preto ho mrzí slabá účasť zástupcov ozbrojených síl. Chýbali nielen príslušníci žilinského 5. pluku špeciálneho určenia či prešovského práporu ISTAR, ale aj študenti Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika z Lipťovského Mikuláša a z útvarov, ktoré nedávno na Lešti absolvovali rôzne lezecké kurzy.

Text a foto: Jozef Žiak

Vicemajster chce titul späť

V českých Jedovniciach zvíťazil 9. septembra vo finálovom kole seriálu majstrovstiev sveta vo vodnom motorizme v kráľovskej kategórii F500 Marián Jung, člen Vojenského športového centra Dukla Banská Bystrica. V celkovom hodnotení majstrovstiev sveta získal striebornú medailu.

„V Jedovniciach to bolo piate kolo, pričom mu predchádzali dvojce preteky v Taliansku a po jednom vo Švédsku a na Ukrajinu,“ spomína 45-ročný Marián Jung. Pre „lietajúce člny“ sa rozhodol v štrnástich a od roku 1999 preteká za Duklu. Majstrom sveta bol dokonca sedemkrát a medailí z majstrovstiev Európy má okolo 30.

Ako čelí skúsený športovec aj o generáciu mladšej konkurencii? „Čo na to povedať, musím rozumnejšie pristupovať k tréningu, je v tom veľa skúseností, stále ma to baví a najmä – nerozsypal som sa a telo i s hlavou držia pohromade,“ smeje sa Marián Jung, ktorý trieli nad hladinou neraz aj rýchlosťou 180 km/h. V celkovom hodnotení ho túto sezónu porazil vďaka vyrovnaným výkonom jeho dlhoročný súper a o štyri roky starší maďarský pretekár Attila Havas.

„Attilovi sa vyhli technické problémy. Ja som mal v prvom kole v talianskom Borette pre technickú poruchu na novom člne kolíziu a bodovú stratu som už nedokázal dohnať,“ priznáva Marián. Zároveň však bol rád, že sa na neho nedotiahol celkovo tretí reprezentant Poľska Marcin Zieliński, ktorý je spolu s ďalšími súpermi predstaviteľom mladej generácie vodnej Formuly 1.

Marián Jung však bojuje ďalej a na otázku, aké má plány do budúcej sezóny, odpovedá jednoznačne: „Vrátiť titul majstra sveta tam, kam patrí – teda na Slovensko.“

(pv)

Foto: TASR

POSILNITE SVOJU IMUNITU V NOVÝCH SAUNÁCH V HOTELI GRANIT TATRANSKÉ ZRUBY

GRANIT
HOTEL

VIAC AKO POLOVICU POBYTU V HOTELOCH GRANIT UŽ MÁTE ZAPLATENÚ!

Aj vy máte nárok požiadať o príspevok na rekreáciu v HOTELOCH GRANIT.

INFORMÁCIE O POBYTOCH A REZERVÁCIE:

HOTEL GRANIT PIEŠŤANY ***
KÚPELE F. E. SCHERERA
tel.: +421 (0) 33 798 31 11
e-mail: recepacia.pn@granithotels.sk

HOTEL GRANIT SMREKOVICA ***
HORSKÝ REZORT
tel.: +421 (0) 914 324 188
e-mail: recepacia.sm@granithotels.sk

HOTEL GRANIT TATRANSKÉ ZRUBY ***
KLIMATICKÉ KÚPELE
tel.: +421 (0) 52 426 71 23
e-mail: recepacia.tz@granithotels.sk

facebook.com/granithotels
www.granithotels.sk

MILITARY ENGLISH

NATO MILITARY COMMITTEE (MC)

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: NATO

In its seventy years of existence, NATO has been faced with a **multitude** of security challenges that required immediate and tailored response. Today's rapid-changing security environment calls for NATO decision-makers, such as the Military Committee, to respond in a whole range of directions: from cyber and hybrid threats, to stockpiling of missiles and weapons by state and non-state actors, to the modernization of NATO's own military command structure.

To **tackle** these issues, the Military Committee (MC) as the senior military authority in NATO is tasked with providing military advice to the North Atlantic Council and the Nuclear Planning Group, and giving direction to the two Strategic Commanders – Supreme Allied Commander Europe and Supreme Allied Commander Transformation. As such, the MC is an essential link between the political decision-making process and the military structure of NATO. It also develops strategic policy and concepts, and prepares an annual long-term assessment of the strength and capabilities of countries and areas posing a risk to NATO's interests.

The Military Committee meets frequently at the level of permanent Military Representatives, and three times a year at the level of Chiefs of Defense. In practice, meetings are **convened** whenever necessary – as a result of the Alliance's role, for instance in Afghanistan, Kosovo and the Mediterranean, the need for the Council and Military Committee to meet more frequently to discuss operational matters has increased. The MC can also meet in different formats, for instance in the framework of the Euro-Atlantic Partnership Council or more specifically to address issues related to an ongoing military operation (i.e., in RS – Resolute Support format).

The MC's advice is **sought after** as a matter of course prior to authorization by the North Atlantic Council of NATO military activities or operations, but it also plays a key role in the development of NATO's military policy and doctrine. In times of crises, tension or war, and in relation to military operations undertaken by the Alliance such as its role in Afghanistan and Kosovo, it

advises the Council of the military situation and its implications, and makes recommendations on the use of military force, the implementation of **contingency plans** and the development of appropriate rules of engagement.

The MC members are senior military officers (usually three-star Generals or Admirals) from NATO member countries, who serve as their country's permanent Military Representative (MILREP) to NATO, representing their Chief of Defense. A civilian official represents Iceland, which has no military forces.

The Committee is headed by its Chairman, who is NATO's senior military official. The Chairman directs the Military Committee and acts on its behalf, issuing directives and guidance both to the Director General of the International Military Staff and to NATO's Strategic Commanders. He also has an important public role as Committee spokesperson and representative. He is nominated for a period of three years.

QUESTIONS:

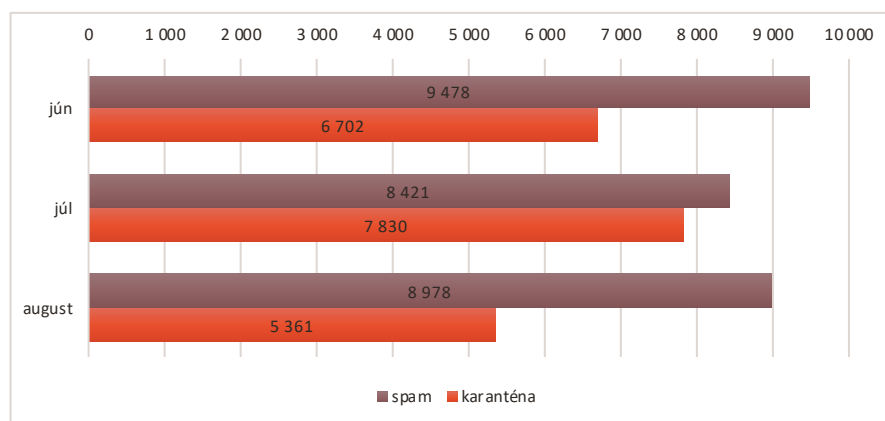
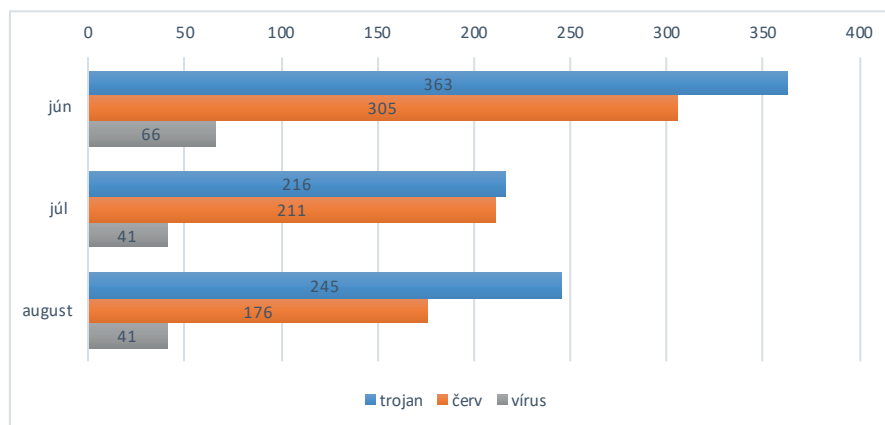
1. Čo sú dve hlavné úlohy Vojenského výboru NATO?
2. Ako často sa stretáva Vojenský výbor NATO?
3. Kto tvorí Vojenský výbor NATO?

GLOSSARY

- **multitude** /'mʌltɪtʊd/ – rad, množstvo;
- **tackle** /'tækəl/ – vysporiadať sa;
- **convened** /kən'vind/ – zvolávaný;
- **sought after** /sɒt 'æftər/ – vyhľadávaný;
- **contingency plans** /kən'tɪndʒənsi plænz/ – plány pre rôzne varianty vývoja.

■ V letnej sezóne 2019 zachytili administrátori Základne stacionárnych komunikačných a informačných systémov Trenčín v sieti Ozbroyených síl Slovenskej republiky

škodlivé programy typu trójsky kôň, červy, vírusy, ako aj množstvo spamových e-mailov a e-mailov zaradených do karantény. Podrobnosti sa dozvieme z grafov.

■ Slovenská informačná služba zverejnila správu o svojej činnosti za rok 2018. SIS okrem iného zaznamenala záujem čínskych spravodajských služieb o Slovenskú republiku. „Išlo najmä o získavanie informácií z oblasti informačných a telekomunikačných technológií,“ uvádza správa. Počas minulého roka inštitúcia identifikovala viacero IP adries registrovaných na Slovensku, ktoré mohli byť zneužitú na kybernetické útoky. „Ich prostredníctvom mohlo prichádzať k úniku dát z informačných systémov niektorých orgánov štátnej správy alebo ku skenovaniu zraniteľností informačných systémov, ktoré by mohli byť využité pri iných kybernetických útokoch v SR,“ opisuje Slovenská informačná služba.

■ Centrum výnimočnosti Severoatlantickej aliancie pre oblasť kybernetickej obrany so sídlom v Tallinne spustilo interaktívny webový zdroj pod názvom Cyber Law Toolkit (Súbor nástrojov pre oblasť kybernetického práva). Podľa centra kybernetickej obrany je dynamickým interaktívnym webovým zdrojom pre právnikov a študentov, ktorí pracujú so širokým spektrom tém týkajúcich sa medzinárodného práva a kybernetických operácií. Súbor je k dispozícii bezplatne na stránke centra <https://cyberlaw.ccdcoe.org>.

Text: odbor informačnej bezpečnosti ZaSKIS

Ako dlhoročný čitateľ časopisu Obrana s potešením konštatujem, že časopis má vzostupnú úroveň. S radosťou čakám na ďalšie vydanie, pretože v krátkom čase môžem získať stručné i podrobnejšie informácie o najaktuálnejších udalostiach rezortu obrany i ozbrojených síl za uplynulé obdobie a konfrontovať ich s poznatkami z iných zdrojov. Cítim pohodu pri čítaní týchto článkov, pretože sú odborné, so snahou o objektivitu. Oceňujem informácie o trendoch technického vývoja vo vojenskej oblasti, o novej výzbroji či výcvikových aktivitách, a to nielen na Slovensku, ale tiež v rámci NATO aj EÚ. Teším sa pokračovanie vojensko-odbornej spolupráce v rámci krajín V4, o čo som sa tiež usiloval. Podnetné sú pre mňa, a myslím, že i pre vojenskú aj civilnú verejnosť, články o aktivitách vojenskej duchovnej služby či o úspechoch vojenských športovcov. S veľkým záujmom čítam o historických vojenských konfliktoch i vojenskej výzbroji na našom území, ktoré sú kvalifikovane pripravené vojenskými historikmi a expertmi. Toto všetko má nepochybne pozitívny vplyv na formovanie vzťahu vojenskej i civilnej verejnosti k obrane štátu, k našim ozbrojeným silám a ich histórii. Preto oceňujem vysoko kvalifikovanú prácu všetkých redaktorov, autorov článkov a ostatných, ktorí sa starajú o vydávanie Obrany. Želám im vytrvalosť v pokračujúcom pozitívnom trende.

Milan Cerovský, generál v. v.
v rokoch 1998 až 2004 náčelník Generálneho štábu
Ozbroyených síl SR

Nedostali ste Obranu?

Ozviť sa nám na telefón 0960 31 29 84
alebo na mail obrana@mod.gov.sk

Vaše starosti... ...na našu hlavu

Chceli by sme si dať vyrobiť propagačnú brožúru o našom útvere, resp. inú tlačovinu. Na koho sa máme obrátiť? Musíme mať pripravené grafické podklady?

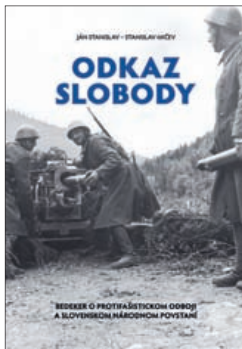
Polygrafickú výrobu v rezorte ministerstva obrany zabezpečuje odbor vydavateľských činností (OdVČ) Hospodárskej správy MO SR, preto sa treba obrátiť na jeho pracovníkov.

Odporúčame, aby ste si polygrafickú výrobu plánovali vopred, s ročným predstihom. Termín zasielania požiadaviek do ročného plánu polygrafickej výroby (PV) je do 20. októbra. Postup zadávania požiadaviek do plánu je spracovaný v smernici o polygrafickej činnosti a býva upresnený vo výzve, ktorú zverejňujeme na stránke web1.mil.sk a na stránke hospodárskej správy v záložke odbor vydavateľských činností.

Na stránke hospodárskej správy sa nachádza aj tlačivo na zadávanie jednotlivých požiadaviek z plánu PV v priebehu roka

Odkaz slobody

Publikácia Odkaz slobody s podtitulom Bedeker o protifašistickom odboji a Slovenskom národnom povstaní mapuje korene antifašistického hnutia na Slovensku už od roku 1939. Autori Ján Stanislav a Stanislav Mičev v jej druhom vydaní, ktoré tento rok vyšlo v Múzeu SNP v Banskej Bystrici, prinášajú informácie o formovaní odbojových centrál v zahraničí – v Poľsku, USA, vo Francúzsku, Veľkej Británii a v Sovietskom zväze. Ťažisko takmer 120-stranovej knihy je, prirodzene, na Povstaní, pričom informácie sú bohato ilustrované dobovými fotografiami, situačnými mapami či citátmi. „Vojaci, postavte sa na odpor nemeckým obsadzovacím jednotkám, bojujte tvrdo a neúprosne proti votrelcom, zachovajte najprísnejšiu disciplínu a poslušnosť veliteľom, ktorí vás povedú proti Nemcom,“ uvádzalo sa napríklad v proklamácii, ktorú 30. augusta 1944 päťica predstaviteľov SNP adresovala povstaleckej armáde. (pv)

Pek(eli)ne po slovensky

Titulok nie je titulka

Ponášajú sa na seba, no v skutočnosti nie sú žiadni príbuzní. Na označenie názvu článku v médiách používame slovo *titul*, *titulok*. Aj zoznam tvorcov na začiatku a konci filmového predstavenia sú *titulky*. Rovnako zvykneme nazývať text s prekladom pri cudzojazyčných filmoch, umiestnený spravidla pri spodnej hrane obrazu. V ére nemého filmu boli časté – a aj dnes sa občas vo filmoch používajú *medzititulky* na prerozprávanie, dopovedanie, vysvetlenie deja, času či miesta.

Titulka je z iného súdka. Patrí do novinárskeho slangu. Je skráteným označením *titulnej strany*, prvej strany novín alebo časopisov. A pretože *titulná strana* je rodu ženského, rovnaký rod si zachováva aj *titulka*.

Časť ľudí si to však pletie a o filmových či iných *titulkoch* rozprávajú v ženskom rode ako o *titulkách*: „Neviem, prečo slovo bastard nepreložili do tituliek...“ Všetko zle, priatelia! Tak, ako si ľubovoľne podľa nálady nemôže meniť rod (pohlavie) človek, neslobodno ho meniť ani názvom a pomenovaniam. Následkom by bolo zmätenie pojmov, pojmová Sodoma a Gomora. Na titulke časopisu môže byť uverejnený titulok, ale v kine, televízii ani vo videu sa *tituliek* nikdy nedočkáte. (aš)

– Požiadavka na polygrafickú výrobu podľa plánu, prípadne ak ste si výrobu tlačoviny nenaplánovali v ročnom pláne, vyplníte tlačivo Požiadavka na polygrafickú výrobu mimo plánu.

Upozorňujeme, že tlačoviny s mimorezortnou pôsobnosťou posudzuje najskôr vydavateľská rada (v lehote do 30 dní). Až po schválení obsahovej a grafickej stránky tlačoviny vydavateľskou radou zadávateľ doručí záväzné podklady spolu s vyplnenou požiadavkou odboru vydavateľských činností.

Pokiaľ ide o grafické podklady, tie treba posielať v tlačovom súbore PDF, prípadne vo Word. Podklady, ktoré pre veľkú kapacitu neprejdú internou elektronickou poštou, je možné vložiť na interné úložisko OVY2. V prípade, že nemáte možnosť si grafické podklady sami pripraviť, môžete sa s touto požiadavkou obrátiť na grafikov OdVČ.

Mgr. Zuzana Bohóová
odbor vydavateľských činností HSA MO SR

Breviár dôstojníka

Pozvanie a pozvánky (II. časť)

Pri príprave formálnych pozvánok na spoločenské podujatie treba dodržať základné zásady:

- pre bežné spoločenské príležitosti používa titulár tlačené pozvánky, na ktorých sa dopĺňa okrem mena pozvaného aj druh podniku, deň a hodina
- na pozvánky sa vypisuje vždy okrem dátumu aj deň (štvrtok 15. októbra), aby nemohol vzniknúť omyl
- pozvánky sa zásadne vypisujú rukou a čiernym atramentovým perom
- v slovenskom jazyku sa píše meno manželky s jej krstným menom, vo francúzštine a angličtine sa používa krstné meno manžela (napr. madam Jan Král)
- ku skratke R. S. V. P. (Répondez s'il vous plaît) alebo R. L. O. (Ráďte láskavo odpovedať) sa pripája číslo telefónu alebo e-mailová adresa, na ktoré má byť o účasti podaná správa
- na aktivity, kde je presná účasť alebo zvýšené bezpečnostné opatrenia, sa na pozvánku píše „prosím, predložte pozvánku pri príchode“
- na aktivity, kde je presná účasť alebo zvýšené bezpečnostné opatrenia, hostiteľ pozýva konkrétnu osobu a neželá si v prípade jej ospravedlnenia náhradu, na pozvánku píše „pozvánka/ pozvanie je neprenosné!“
- na pozvánkach na koktaily a recepcie sa R. S. V. P. škrtnie, pretože nie je dôležité vedieť vopred, kto z pozvaných sa dostaví. Necháva sa však na pozvánkach na obedy, večere, kde je potrebné poznať účasť vopred, aby sa mohol pripraviť zasadací poriadok.
- ak sa pozýva na niektorú spoločenskú udalosť telefonicky, zasiela sa ešte vyplnená pozvánka, kde sa prečiarkne R. S. V. P. (súhlas s účasťou už je), miesto toho sa pripíše p. m. (pour mémoire, to remind, pripomenúť)
- manželom sa zasiela jedna spoločná pozvánka (za meno pozvaného sa pripíše „s manželkou“)
- slobodný hostiteľ môže pozvať vo svojom mene hostí i s manželkami. Ženatý hostiteľ, pokiaľ pozýva aj so svojou manželkou, musí pozývať hostí aj s manželkami. Ak chce pozvať pánov bez manželiek, zašle pozvánku, na ktorej je ako hostiteľ uvedený sám, bez manželky, ženatý hostiteľ môže pozývať sám bez manželky iba pánov. Ide o pánsku spoločnosť. Obyčajne tak koná pri oficiálnych pracovných obedoch. Manželka hostiteľa nie je prítomná. Na večeru sa odporúča pozývať hostí aj s manželkami, aj keď ide o večeru čisto pracovnú.
- nie je možné pozývať niektorých hostí s manželkami a iných bez nich.

Text: pplk. Viktor Smolár

PLNÁ POĽNÁ

Plná poľná, rozhlasový armádny magazín pre vojakov a nevojakov, je tu pre vás **každý piatok o 21.05 hod.** na všetkých okruhoch Rádia Regina a v repríze v sobotu o 00.30 hod.

Pripomienky, tipy a názory
posielajte na mailovú adresu
plnapolna@mod.gov.sk

Teší sa na vás
Miroslav Minár

pplk. Mgr. Marek Ignacik, PhD.
dekan veliteľstva vzdušných síl
Zvolen

O hriechu a pokání

Svätá cirkev nás učí, že niet takého ľudského hriechu, ktorý by nemohla zmyť krv nášho Pána, Boha a Spasiteľa Ježiša Krista. Keby sa hocikolko ráz hriech človeka zopakoval, krv Bohočloveka ho vždy môže zmyť.

Hriechy celého sveta pred najsvätejšou krvou vteleného Pána nič neznamenajú. Neuždravený ostáva len ten, kto sám dobrovoľne odmieta jemu a všetkým ľuďom darované uzdravenie a spasenie. Tak hojne sa na nás vyliala Božia milosť, že aj ten najťažší hriech môže byť zahladený pokáním človeka. Pokánie, to je viera. Pokánie, to je prijatie vykúpenia a Vykupiteľa.

Pokánie, to je sebazaprenie. Pokánie, to je priznanie pádu, ktorý objal celé ľudstvo. Pokánie všetku nádej kladie na Vykupiteľa. Boh nám dal pokánie na pomoc našej slabosti. Človek aj nenávidí svoj hriech, no tak si naň zvykol, že nemá silu proti nemu bojovať, že neprestáva padať do nenávideného, hanebného hriechu a oddáva sa násiliu prevládajúceho návyku. Prístavom pre nešťastného služobníka hriechu je pokánie.

Cirkev dodnes zachováva rozhovor medzi hriechom trpiacim mníchom a jedným spomedzi najväčších svätcov, ktorý bol nazvaný Veľkým. Brat sa opýtal ctihodného Sisoja Veľkého: „Otče, čo mám robiť? Padol som.“ Starec odpovedal: „Vstaň.“ Brat mu na to povedal: „Vstal som, no znovu som padol.“ Starec odpovedal: „Znovu vstaň.“ Brat povedal: „Dokedy budem padať a vstávať?“ Veľký odpovedal: „Dovtedy, kým nebudeš vzatý z tohto života.“ Predpokladáme, že svätý dal takúto radu človeku, ktorý mal nešťastný a pre neho pravdepodobne nezdolateľný návyk na hriech. Sú ľudia, ktorí sú vystavovaní tomuto nešťastiu. Slovo „padol“ znamená, že hriech brata bol ťažký.

Je potrebné vedieť, že Boh nám dal pokánie iba ako pomoc pre našu slabosť, a nie ako zhovievavosť k hriechu. Boží dar neslobodno používať na konanie zla. S takým darom treba zaobchádzať veľmi zbožne, rozumne a opatrne. Svätý Izák Sýrsky povedal: „Kto v nádeji na pokánie opakuje svoje hriechy, ten sa vo vzťahu k Bohu správa ľstivo, takého postihne neočakávaná smrť.“

Grilujeme bez rizika

Kontaminované suroviny, nedodržanie správnej technológie, ale i zlé skladovanie surovín a hotových pokrmov nahrávajú ochoreniam z pokazených jedál. Príčinou môže byť aj mäso pripravené vonku na grile.

Pri grilovaní dbajte na správnu prípravu – mäso nakrájajte na tenšie plátky alebo menšie kúsky a naklepte ho, odstráňte z neho kožu i tuk a pečte ho na hliníkovej fólii. Grilujte pri miernejšej teplote – tak, aby bolo menej spálené na povrchu, ale prepečené aj v strednej časti. Trávacie ťažkosti môžu spôsobiť aj nedostatočne tepelne upravené potraviny. Okrem dodržiavania osobnej hygieny používajte pri grilovaní čisté náčinie, utierky a myslite na ochranu jedál pred hmyzom. Pokrm skonzumujte čo najskôr.

„Ochorenia prenášané potravinami postihujú najmä gastrointestinálny systém človeka. Najčastejšie spôsobujú hnačky, bolesti brucha, vracanie, niekedy aj vysokú teplotu. Nepříjemnosti zväčša o pár dní pominú, ale v niektorých prípadoch môžu mať ochorenia komplikovaný priebeh,“ upozorňuje Ján Míkas, hlavný hygienik SR.

Salmonelózy

Salmonelózy patria u nás k ochoreniam s najvyššou chorobnosťou a spôsobujú najväčší počet epidémií. Vlni ich bolo hlásených 7 373. Oproti roku 2017 stúpol ich počet o 17,7 % a za posledných päť rokov má narastajúci trend. V roku 2018 bolo na Slovensku hlásených celkovo 501 epidémií salmonelóz. Najčastejšie sa ľudia nakazili po konzumácii vajec a výrobkov z nich. Druhým najčastejším faktorom prenosu bolo mäso a mäsové výrobky. Najviac chorých osôb zaznamenali epidemiológovia v rámci rodinných osláv a udalostí, napríklad svadieb a krstín. Najviac epidémií salmonelózy bolo vlni v Žilinskom a v Prešovskom kraji.

Príznaky salmonelózy:

- vysoká teplota, nevoľnosť, kŕčovité bolesti, vracanie, zelené hnačky s prímiesou krvi,
- nastupujú 6 – 72 hodín po skonzumovaní kontaminovaného jedla. Salmonely ničí teplota 70 stupňov počas desiatich minút. Musí byť rovnaká vo všetkých častiach pripravovaného pokrmu.

Kampylobakteriázy

Prvenstvo medzi ochoreniami, ktoré spôsobujú skazené potraviny, patrí kampylobakteriázam. Za posledných desať rokov zaznamenávajú epidemiológovia narastajúci trend. Kampylobakteriázy však spôsobujú menej epidémií ako salmonely.

V roku 2018 na Slovensku zaznamenali 8 428 ochorení na kampylobakteriázu. Celkovo bolo hlásených 176 epidémií.

Najčastejším zdrojom ochorení bolo mäso a mäsové výrobky. Najhoršie vyšlo kuracie. Takmer všetky epidémie vznikli na rodinných stretnutiach. Najviac epidémií hlásili v Trnavskom, Prešovskom a Nitrianskom kraji.

Príznaky kampylobakteriôzy:

- bolesť brucha, hnačka, horúčka, bolesti hlavy a svalov, niekedy vracanie,
 - prejaví sa 1 – 7 dní po skončení kontaminovaného jedla.
- Rizikovými potravinami sú surové hydinové mäso, surové mlieko a tepelne nespracované mliečne výrobky, nedostatočne tepelne spracované alebo opätovne kontaminované výrobky z mäsa a neupravenej pitnej vody.

Vyhňte sa zažívacím problémom:

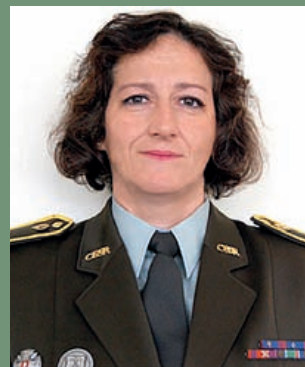
- umývajte si ruky mydlom a vodou pred prípravou a počas prípravy pokrmov, pred jedením, po práci so surovými potravinami, po návšteve toalety, po kontakte so zvieratami,
- neumývajte surové mäso namáčaním vo vode,
- nespracúvajte na jednej pracovnej ploche a rovnakými kuchynskými nástrojmi surové a tepelne upravené suroviny,
- vyhnite sa konzumácii nedostatočne tepelne upraveného mäsa,
- mäkké mäsové výrobky, čerstvé mäso, mliečne výrobky, čerstvé cukrárenské výrobky, šaláty, omáčky a iné rýchlo sa kaziace potraviny nakupujte do chladniacej tašky, dopravte domov čo najskôr a dajte hneď do chladničky,
- nevytvárajte si zbytočne veľké zásoby potravín a pokrmov, suroviny spracujte čo najrýchlejšie,
- pri rozbiívaní vajíc dávajte pozor na to, aby ste ich obsah nekontaminovali škrupinou alebo rukami,
- udržiavajte neustále v čistote pracovné plochy, kuchynské náradie a pomôcky.

Je dobré vedieť, že:

- baktéria salmonela a iné baktérie prežívajú aj v mrazených potravinách a pri teplote varenia nižšej ako 60 stupňov Celzia, množia sa i pri chladničkových teplotách vyšších ako 5 stupňov Celzia,
- mikroorganizmy sa v mäse a v živočíšnych potravinách množia, veľmi rýchlo prenikajú do potraviny a ľudskému organizmu môžu spôsobiť aj závažné zdravotné problémy; preniesť ich môžete rukami, ale napríklad aj kuchynskými utierkami a kuchynským náradím,
- nedostatočne tepelne upravené mäso je rizikovejšie pre malé deti a tehotné ženy,
- mäso nie je vhodné namáčať a umývať v nádobe s napustenou vodou.

Text: Úrad verejného zdravotníctva SR

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

mjr. Mgr. Michaela Štammová
Akadémia ozbrojených síl M. R. Štefánika
Liptovský Mikuláš

Psychická odolnosť

Prečo niektorí ľudia zvládajú stresujúce situácie bez vážnejších negatívnych dôsledkov a, naopak, u iných vedú až k závažným psychosomatickým ochoreniam? Príčin je viacero, ale v tomto príspevku sa zameriame na také vnútorné zdroje zvládania stresu, ako sú osobnostné charakteristiky, ale aj na iracionálne presvedčenia, ktoré nám, naopak, ťažkosti prinášajú.

Pre osobnostné charakteristiky, ktoré majú protektívny vplyv na zdravie v súvislosti so zvládaním stresu, sa v psychológii zaužíval termín „hardiness“. Hardiness je konštelácia osobnostných črt, ktoré môžeme opísať takto: ľudia s vysokou odolnosťou sa naplno vkladajú do toho, čo robia. Sú presvedčení, že môžu ovplyvniť udalosti vo svojom živote a podľa toho aj konať, a zmeny vo svojom živote považujú nielen za normálne a prirodzené, ale zároveň aj za podnety pre svoj ďalší rozvoj.

Okrem týchto osobnostných črt majú významný vplyv na zvládanie záťaže aj myšlienkové a hodnotiace procesy jednotlivca v stresujúcej situácii. Podľa racionálno-emočného behaviorálneho prístupu sa pôsobenie stresu zvyšuje tzv. iracionálnym spôsobom myslenia, resp. iracionálnymi presvedčeniami. V princípe ide o tri základné iracionálne presvedčenia:

- presvedčenie o tom, že musím preukázať svoju jednoznačnú kompetentnosť, úspešnosť a inteligenciu vo všetkom, o čo sa v živote pokúsim – inak som neúspešný človek,
- presvedčenie, že ľudia so mnou musia jednať ohľaduplne a poctivo,
- presvedčenie o tom, že môj život musí byť úplne v súlade s mojimi predstavami a zásadne nesmie byť náročný alebo frustrujúci.

Iracionálnosť týchto presvedčení spočíva v tom, že sú nerealistické a absolutizujúce. Ak teda chceme lepšie zvládať stres, ktorý zažívame, prijímajme realitu takú, aká je – tzn. akceptujme seba samého bez iracionálnej požiadavky byť iným, než som, a prijímame prirodzené životné ťažkosti. Hoci sme od prírody orientovaní na zaistenie si bezpečia a predvídateľnosti, dokonale bezpečný život by bol pre nás nudný. Podstupovanie rizika a prekonávanie ťažkostí je dôležité aj pre poznanie našich hraníc a toho, čo nám vyhovuje a čo nie. Riskovať a podnikať aktivity, pri ktorých nemáme istotu, že uspějeme, nás robí odolnejšími voči neistote a zvyšuje sebadôveru vo vlastné schopnosti.

Posledná misia

Príslušníci 5. čs. streleckého pluku
T. G. Masaryka čs. légii v Rusku
vítajú generála Štefánika
v Jekaterinburgu na uralskom fronte;
8. decembra 1918

V máji 1918 vypukol konflikt medzi čs. légiami v Rusku a novou sovietskou boľševickou mocou.

Na ceste z Ukrajiny cez Sibír a Vladivostok do Francúzska sa čs. légie v Rusku zaplietli do ruskej občianskej vojny, pričom v dôsledku ich úspechov v protiboľševickom vystúpení neobyčajne stúpila aj medzinárodná prestíž čs. zahraničného odboja. S ňou bolo spojené tiež uznanie Československej národnej rady v Paríži dohodovými veľmocami (29. júna 1918 Francúzsko, 9. augusta Veľká Británia, 2. septembra Spojené štáty americké a 3. októbra Taliansko) za politickú predstaviteľku budúceho Česko-Slovenského štátu. V krátkom čase sa čs. legionárom podarilo ovládnuť nekonečných osemtisíc kilometrov sibírskej magistraly, za

**„Národ musí dôverovať sebe
a budúcnosti, potom nájde i viac
ušľachtilých priateľov a pomoc.“**

M. R. Štefánik

čo si vyslúžili obdiv veľkej časti svetovej verejnosti. No úlohy, ktoré sa na légie kladli, presahovali možnosti zhruba 60-tisíc bojaskopných vojakov. Po počiatkových úspechoch legionárov sa čoskoro začali objavovať prvé alarmujúce správy o demoralizácii jednotiek, ktorá ohrozovala ich disciplínu a zároveň bojaskopnosť. Neprichádzali na pomoc ani sľúbení dohodoví vojaci. V légiiach sa začal šíriť pocit sklamaní a dezilúzie, čo ešte umocnili správy o vzniku Česko-Slovenska.

V tejto kritickej situácii, po niekoľkomesačnej ceste cez USA a Japonsko, prišiel generál Milan Rastislav Štefánik v sprievode generála Mauricea Janina v novembri 1918 k čs. légiiam na Sibír. Ťažko sa zmieroval s realitou ustupujúceho vojska. Keď sa však zoznámil s celkovým stavom čs. légii, uznal, že už nie sú schopné plniť bojové úlohy a nariadil ich stiahnuť z protisovietskeho frontu. Bola to jeho posledná veľká a najzávažnejšia misia, ktorej cieľom bolo skonsolidovať pomery v čs. légiiach, obnoviť ich disciplínu a bojaskopnosť. Medzitým sa v Európe skončila Veľká vojna, vzniklo samostatné Česko-Slovensko a generál Štefánik dostal v prvej čs.

**Generál M. R. Štefánik (v popredí vľavo) pri slávnostnom
ceremoniáli udelenia ruského Radu sv. Juraja čs.
legionárskemu vojsku v Jekaterinburgu; 10. decembra 1918**

vláde Karla Kramára kreslo ministra vojny. Čs. legionári v Rusku považovali svoju úlohu za splnenú a odmietali sa ďalej podieľať na zasahovaní do vnútorných záležitostí sovietskeho Ruska, ktoré sa vtedy zmietať v občianskej a intervenčnej vojne. V januári 1919 uzavrel generál Štefánik s hlavným veliteľom spojeneckých vojsk na Sibíri generálom francúzskej armády Janinom konečnú dohodu o stiahnutí všetkých legionárskych jednotiek z bojových pozícií do zázemia.

Text: plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.
riaditeľ Vojenského historického ústavu

Talianske pušky čs. legionárov

Príslušníci čs. légii v Taliansku boli vyzbrojení mnohými talianskymi zbraňami. Medzi nimi boli aj pechotné pušky. 10,4 mm pechotná puška Vetterli-Vitali M1870/87 a 6,5 mm puška Mannlicher-Carcano M1891 sú dnes súčasťou zbierky Vojenského historického ústavu – múzejného oddelenia Vojenského historického múzea Svidník.

Vetterli-Vitali M1870/87

Mannlicher-Carcano M1891

Pri modernizácii pechotných zbraní Talianska padla voľba na švajčiarsku pušku Vetterli model 1869 konštruktéra Johanna Friedricha Vetterliho.

Cesta k opakovačke

Jej modifikáciou vznikla zbraň, ktorá bola do výzbroje zavedená pod označením 10,4 mm puška Vetterli M1870. Išlo o pomerne kvalitnú zadovku, ale len na jeden výstrel. Začal sa vývoj opakovacej pušky. V roku 1882 vyvinul kapitán Giovanni Bertoldo opakovací systém. Vznikla modifikácia Vetterli-Bertoldo 1870/82. S celkovým riešením problému prišiel v roku 1887 kapitán Giuseppe Vitali. Vyvinul opakovací systém na štyri náboje. Pušky s ním boli do výzbroje talianskej armády zavedené v roku 1887 pod označením 10,4 mm puška Vetterli-Vitali M1870/87.

V Afrike i v Španielsku

Neskôr sa nahradzovali konštrukčne novými zbraňami Mannlicher-Carcano M1891, ktoré používali novší a výkonnejší náboj kalibru 6,5 × 52 mm. V priebehu prvej svetovej vojny boli staršie verzie pušky Vetterli-Vitali M1870/87 využívané v rámci druhostredových a tylových jednotiek. Veľké straty pušiek Mannlicher-Carcano M1891 si vynútili nasadenie upravených starších pušiek. Dostali označenie Vetterli-Vitali M1870/87/15, pričom po skončení prvej svetovej vojny ich vo veľkom počte používali najmä koloniálne jednotky v Afrike – v Líbyi, Eritrei, Somálsku a Etiópii. Okrem toho bolo v roku 1916 takmer 21 500 kusov týchto pušiek zaslaných z Talianska do cárskeho Ruska, ZSSR ich neskôr dodal republikánskym jednotkám v španielskej občianskej vojne. Pušky Vetterli-Vitali M1870/87 a M1870/87/15 v značnom množstve využívali aj československí legionári bojujúci v prvej svetovej vojne po boku talianskej armády.

Mannlicher-Carcano M1891

6,5 mm talianska puška Mannlicher-Carcano M1891 predstavovala opakovaciu zbraň na strelivo plnené bezdymovým prachom. Armáda žiadala po skúsenostiach z koloniálnych vojen v Afrike, kde bolo náročné zásobovanie vojsk, menší kaliber zbrane, čím by sa zvýšilo množstvo nábojov pre vojaka.

Hlavná zbraň legionárov

V roku 1891 konštruktérsky kolektív pod vedením podplukovníka Salvatore M. Carcana vytvoril pušku, ktorá vychádzala z ne-

meckej konštrukcie Petra Paula von Mausera, so stredovou nábojovou schránkou plnenou celokovovými nábojovými rámčekmi s kapacitou šesť nábojov, vychádzajúcou z konštrukcie nábojovej schránky Ferdinanda Mannlichera. Hlaveň zbrane, ktorá niesla pomenovanie Mannlicher-Carcano M1891, umožňovala využitie nového náboja kalibru 6,5 × 52 mm. Od tohto základného modelu boli postupne odvodené aj skrátené modely určené pre jazdec-vo a špeciálne jednotky (delostrelci a ženisti).

Pechotná puška Mannlicher-Carcano M1891 sa spolu s jej variantmi stala hlavnou pechotnou zbraňou československých legionárov bojujúcich v radoch talianskej armády. V medzivojnovom období vznikli ďalšie varianty pechotnej pušky. Verzia Moschetto di Fanteria Mo. 91/28 con Trombocino sa doplnila o 38,5 mm granátomet. Na základe bojových skúseností v Afrike bol v roku 1938 vyvinutý nový náboj kalibru 7,35 × 52 mm Mannlicher-Carcano. Na jeho použitie sa skrátením hlavne a úpravou nábojového rámčeka znížením kapacity zo šesť na päť nábojov modifikovala pechotná puška, ktorá bola zaradená do výzbroje pod označením Fucile di Fanteria Mo. 1938.

Zabila Kennedyho?

V priebehu druhej svetovej vojny sa však pušky stiahli z talianskej armády a predávali sa zahraničným spojencom, najmä do Fínska. Po kapitulácii Talianska v druhej svetovej vojne sa veľké množstvo týchto zbraní dostalo do rúk Nemecka. Potom sa dostali do výzbroje jednotiek Volkssturmu. Pechotné pušky a karabíny Mannlicher-Carcano M1891 a ich modifikácie slúžili v talianskej armáde až do roku 1959. V 50. rokoch 20. storočia sa veľké množstvo pušiek a karabín Mannlicher-Carcano vyviezlo na americký kontinent, kde sa predávali najmä ako lovecké a športové zbrane. Vo výzbroji talianskej polície vydržali tieto zbrane až do roku 1981. Celkovo talianske zbrojovky vyrábili vyše 3,5 milióna pechotných pušiek a karabín Mannlicher-Carcano vo všetkých variantoch.

Zaujímavosťou je, že pechotnou puškou Mannlicher-Carcano M91/38 so sériovým číslom C2766 zastrelil podľa oficiálnej verzie vyšetrovateľov amerického prezidenta J. F. Kennedyho atentátnik Lee Harvey Oswald.

Text: Mgr. Peter Holík

VHÚ – múzejné oddelenie VHM Svidník

Foto: digitalizácia

MILADÉ A MODERNÉ

11510

KEES YOU FURTHER

24V

Foto: Ivan Kelemen